

PAUKŠČIAI

norintiems stebėti ir pažinti

29

(2016/1)

Viršelyje:

Paprastasis suopis
(*Buteo buteo*),

Tauragės r., 2016-01-16
© Eugenijus Kavaliauskas

Lietuvos ornitologų
draugijos leidinys apie
paukščius, jų apsaugą,
stebėjimus.
Leidžiamas nuo 2009 m.
kartą per tris mėnesius

Vyr. redaktorius

Mindaugas KIRSTUKAS

Tel. 8 615 56 868

mindaugas.kirstukas@gmail.com

Atsakingasis redaktorius

Gediminas PETKUS

Redakcijos kolegija

Vytautas JUSYS

Saulius KARALIUS

Marius KARLONAS

Julius MORKŪNAS

Eglė PAKŠTYTĖ

Liutauras RAUDONIKIS

Dr. Modestas RUŽAUSKAS

Dr. Vitas STANEVIČIUS

Leidykla „Lututė“

9-ojo Forto g. 32

LT-48196 Kaunas

El. p. lutute@lutute.lt

www.lutute.lt

Tiražas 1000 egz.

PAUKŠČIAI / BIRDS

The magazine of Lithuanian
Ornithological Society
about birds, their
observations and protection.
Published quarterly since 2009.

Editor in chief

Mindaugas KIRSTUKAS

Žurnalą galima gauti LOD sekre-
toriate, įsigyti leidykloje „Lututė“,
Ventės rago ornitologinėje stotyje
arba užsiprenumeruoti visuose Lie-
tuvos pašto skyriuose. Indeksas 5120.

Lietuvos ornitologų draugija (LOD) – tai nevyriausybinė organizacija, kuri rūpinasi Lietuvoje aptinkamų laukinių paukščių ir jų gyvenamosios aplinkos apsauga. Siekdama šio tikslo, draugija vienija gamtai ir paukščiams neabejingus Lietuvos žmones, rūpinasi ekologiniu visuomenės švietimu, paukščių populiacijų tyrimu ir monitoringu bei visuomeniškai kontroliuoja aplinkos ir biologinės įvairovės apsaugą reglamentuojančių įstatymų leidimą ir vykdymą. Nuo 1994 m.

draugija yra tarptautinės paukščių apsaugos organizacijos „BirdLife International“ asocijuota narė. Noredami tapti LOD nariu ar tiesiog prisijungti prie paukščių apsaugą besirūpinančių bendraminčių, kreipkitės į LOD sekretoriatą adresu:

Lietuvos ornitologų draugija, Naugarduko g. 47-3, LT-03208 VILNIUS.

Tel./faks. (8 5) 213 04 98, el. paštas lod@birdlife.lt; www.birdlife.lt.

LOD ŽINIOS / LOD news

- LOD informacija.** Skirk 2 proc. paukščių apsaugai. *Your 2% can go to bird conservation* 3
P. Ignatavičius, L. Šniaukšta. „Klubas 250“ – nauja Lietuvos ornitologų draugijos 4
iniciatyva. *Club 250 - a new initiative of the Lithuanian Ornithological Society*
G. Petkus. Kviečiame registruoti pirmuosius sugrįžtančius paukščius. 5
We invite you to register first arriving birds
R. Kembrytė, P. Ignatavičius, G. Petkus. Kalėdinis paukščių stebėjimo 6
maratonas – 2015. *Christmas birdwatching marathon 2015*

METŲ PAUKŠTIS / Bird of the Year

- L. Raudonikis, M. Kirstukas, M. Karlonas, J. Morkūnas.** 8
2016 metų paukštis – juodasis čiurlys. *Bird of 2016 - Common Swift*

PAUKŠČIŲ APSKAITOS / Bird counts

- L. Šniaukšta.** Žiemojančių vandens paukščių apskaitų rezultatai Lietuvoje 12
2016 metais. *Results of the Midwinter Waterfowl counts in Lithuania, 2016*
M. Ružauskas, L. Raudonikis. Plėšriųjų medžarkių (*Lanius excubitor*) stebėjimai 17
2015–2016 metų žiemą. *Bird of winter 2015-2016 - Great Grey Shrike*

PAUKŠČIŲ TYRIMAI / Bird surveys

- J. Morkūnas.** Pradedamos atskleisti juodakaklių narų migracijos. 19
Migration routes of Black-throated Divers are revealed
M. Karlonas, B. Stukienė. Prasidėjo naujas Perinčių paukščių atlaso 21
darbų sezonas. *A new season of national Bird Breeding Atlas*

PADEAME PAUKŠČIAMS / Help the birds

- G. Riauba, L. Raudonikis.** Tyrulių pelkėje tęsiami buveinių tvarkymo darbai. 22
Ongoing habitat management of Tyruliai bog
J. Morkūnas. Ornitologai ir žvejai ieško efektyvių priemonių, mažinančių 26
vandens paukščių žūtį žvejybiniuose tinkluose. *Fishermen and ornithologists are looking for effective measures minimizing mortality of birds*

NAUJOS PAUKŠČIŲ RŪŠYS LIETUVOJE / New bird species for Lithuania

- V. Eigirdas.** Ventės rage sugautas juodagurklis erškėtžvirblis. 28
Black-throated Accentor trapped in Ventės rags

ORNITOFAUNISTINIAI STEBĖJIMAI / Bird observations

- V. Jusys.** Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2015–2016 m. žiemą. 29
Bird observations in Lithuania in winter 2015-2016
Lietuvos ornitofaunistinės komisijos informacija. 38
Lithuanian Rarities Committee news
M. Karlonas, E. Pakštytė, M. Ružauskas. Retų paukščių stebėjimai kaimyninėse 40
šalyse ir Vakarų Palearkikoje 2015–2016 m. žiemą. *Rare bird observations in neighbouring countries and Western Palearctic in winter 2015-2016*

SVARBIOS PUBLIKACIJOS / Important publications**ORNITOLOGO UŽRAŠAI / Ornithologist's notes**

- M. Čepulis, G. Grašytė.** Netikėtas svečias – kurtinys. *An unexpected guest - Capercaillie* 42
P. Adeikis. Pasirūpinkime didžiaisiais apuokais. *Take care of Eagle Owls* 44

TECHNIKOS APŽVALGA / Equipment review

- A. Skirpstas.** Žiūronai pradedantiesiems paukščių stebėtojams. 46
Binoculars for beginner birdwatchers

ĮVAIRENYBĖS / Various

47

Skirk 2 proc. PAUKŠČIŲ APSAUGAI

2 proc. iniciatyva – tai valstybės suteikta galimybė ir teisė Lietuvos piliečiams patiems nuspręsti, kaip turėtų būti panaudojami 2 proc. Jūsų sumokėtos pajamų mokesčio dalies. Kviečiame ją paskirti paukščių apsaugai!

Gautos paramos lėšos bus panaudotos saugomų ir nykstančių paukščių buveinėms tvarkyti, jų perėjimo sąlygoms gerinti, žiemojančių sparnuočių globai.

Pirmiausia nuoširdžiai dėkojame visiems jau parėmusiems Lietuvos ornitologų draugiją 2 proc. savo pajamų mokesčio.

KAIP 2015 M. BUVO NAUDOJAMA JŪSŲ SKIRTA PARAMA?

2015 m. paramą mes skyrėme:

- **Žiemojančių paukščių globai.** Iš 2 proc. paramos lėšų buvo nupirktas 2 t grūdų vandens paukščiams lesinti ir 500 kg saulėgrąžų sėklų smulkiesiems paukščiams. LOD darbuotojai taip pat sulaukė papildomos paramos iš ūkininkų ir žemės ūkio bendrovių: AB „Lytagra“ – 3 t grūdų, AB „Kauno grūdai“ – 1 t grūdų ir 400 kg specialaus paukščiams subalansuoto lesalo, UAB „Juragiai“ nemokamai skyrė 1 t miežių, apie toną kviečių gulbėms skyrė jaunieji ūkininkai Dainius ir Gediminas Sabuliai, mažesniais kiekiais prisidėjo ūkininkai Šarūnas Šiušė ir Laimonas Vėgas;

- **Paukščiams svarbioms salelėms Nemuno deltoje – Skirvytės ir Vytinės upės santakoje, Kalvių karjere, Kretuono ež. Didžiosios salos ir paežerės pievoms tvarkyti.** Iš 2 proc. paramos lėšų pirmą kartą tvarkytos Nemuno salelės, o palaikymo darbai vykdyti Kalvių karjero salose, Kretuono ež. Didžiojoje saloje ir paežerės pievose. Šiais metais lauksime į sutvarkytas teritorijas sugrįžusių saugomų ančių, žuvėdrų, tilvikinių ir kitų paukščių. Primename, kad šios teritorijos svarbios perinėms upinėms ir mažosioms žuvėdroms, stulgiams, paprastiesiems gričiukams, jūršarkėms ir kitiems sparnuočiams;

- **Didžiųjų dančiasnapių inkilams gaminti ir iškelti.** 25 inkilai buvo iškelti Druskininkų, Alytaus, Prienų ir Birštono apylinkėse.

KAM PLANUOJAME SKIRTI PARAMĄ 2016 M.?

- Nemuno dviejų salų Skirvytės ir Vytinės žiotyse tęstiniam tvarkymui;

- Paukščiams svarbios teritorijos – Kalvių karjero salų – palaikomajam tvarkymui;

- Žemaitiškos pievų Kretuono ež. pakrantėse palaikymo darbams;

- Inkilams, skirtiems didiesiems dančiasnapiams ir klykuolėms, iškelti Nemuno ir Minijos pakrantėse bei Platelių ežere;

- Bitininkų veisimosi vietoms formuoti ir tvarkyti;

- Liepsnotųjų pelėdų perėjimo vietoms įrengti;

- Žiemojančių vandens paukščių globai Kaune;

- Žiemojančių smulkiųjų sparnuočių globai Vilniuje, Kaune, Trakuose, Raseiniuose.

© Mindaugas Kirsukas

© Mairius Karlonas

Jei leis žiemos sąlygos, taip pat planuojami paukščių apsaugai svarbios teritorijos – Niedaus ež. sąly – tvarkymo darbai.

Gautos paramos lėšos padengia tik dalį išvardytų paukščių apsaugos ir globos darbų išlaidų, tačiau kitą jų dalį LOD padengia iš nuosavų lėšų!

Jei iškilo klausimas, kaip skirti 2 proc. paramą, žiūrėkite draugijos svetainėje: <http://www.birdlife.lt/paremka>.

Būtinėkas (Merops apiaster) © Julius Morkūnas

Pasirūpinkite, kad 2 proc. Jūsų sumokėto pajamų mokesčio nepaskęstų bendrame valstybės biudžete. Primename, jog prašymai mokesčių inspekcijai dėl 2 proc. turi būti pateikti iki kiekvienų metų gegužės 1 d.

Jūsų paramos laukia paukščiai ir mus supanti gamta. Jūs galite tiesiogiai dalyvauti gerinant jų apsaugą. Neatidėliokite ir skirkite 2 proc. Lietuvos ornitologų draugijai!

LOD informacija

© Tautgirdas Masiulis

„Klubas 250“ – nauja Lietuvos ornitologų draugijos iniciatyva

Povilas IGNATAVIČIUS, Laimonas ŠNIAUKŠTA

Šių metų vasario 1 d. savo veiklą pradėjo naujas Lietuvos ornitologų draugijos (LOD) inicijuotas klubas, pavadinimu „Klubas 250“. Šis klubas skirtas visiems besidomintiems paukščiais, norintiems turėti savo stebėtų paukščių sąrašus ir savo pasiekimais pasidalyti su kitais paukščių stebėtojais. Panašūs klubai veikia daugelyje Europos valstybių ir susilaukia nemažo ornitologų dėmesio. Po ilgų diskusijų nutarta tokią veiklą pasiūlyti ir Lietuvos paukščių stebėtojams, todėl buvo sukurtas specialus klubo portalas, prie kurio gali jungtis visi norintys ir jame registruoti savo stebėjimus.

Portale „Klubas 250“ galima įvesti duomenis apie ne tik einamųjų, bet ir ankstesnių metų stebėjimus, o tai ypač aktualu jau ne vienerius metus paukščius stebinantiems žmonėms. Šiuo metu čia leidžiama įvesti tik Lietuvos teritorijoje aptiktų paukščių rezultatus. Klubui sulaukus susidomėjimo, ateityje planuojama išplėsti stebėjimų geografiją ir apimti Europą ar netgi visą pasaulį. Priklausomai nuo klubo portale įvestų skirtingų paukščių rūšių skaičiaus, stebėtojais skirstomi į „Pradedančiuosius“ (užregistravo mažiau nei 100 skirtingų paukščių rūšių), „Kandidatus“ (užregistravo nuo 100 iki

250 skirtingų paukščių rūšių) ir „Klubo narius“ (užregistravo 250 ir daugiau paukščių rūšių).

Per pirmąsias tris dienas nuo klubo veiklos pradžios portale užsiregistravo net 47 paukščių stebėtojai, kurie paskelbė daugiau kaip 2 200 registracijų apie 325 mūsų krašte matytas skirtingas paukščių rūšis. Rengiant šį pranešimą, jau buvo užsiregistravę 72 stebėtojai, iš kurių 6 pasiekė „Klubo nario“ statusą suteikiančią ribą, 20 priklauso „Kandidatams“, o likusieji – „Pradedantieji“. Krister Castren pirmasis užregistravo 250 skirtingų Lietuvoje stebėtų paukščių rūšių ir tapo pirmuoju „Klubo 250“ nariu, o vėliau jis peržengė netgi 300 stebėtų rūšių ribą ir šiuo metu yra užregistravęs 307 Lietuvoje stebėtas paukščių rūšis. Dalis „Kandidatų“, matyt, dar neįvedė visų savo stebėjimų duomenų, tad greitai klubas turėtų pasipildyti didesniu narių skaičiumi.

Taigi kviečiame visus registruotis portale (el. adresu klubas250.birdlife.lt) ir dalyvauti klubo veikloje. Prieš įvesdami savo stebėjimų duomenis, nepamirškite susipažinti su klubo taisyklėmis, o stebėdami paukščius laikytis LOD etikos kodekso.

Pilkoji gervė (*Grus grus*) © Romualdas Barauskas

KVIEČIAME REGISTRUOTI PIRMUOSIUS SUGRĮŽTANČIUS PAUKŠČIUS

Dauguma paukščių ruošiasi palikti savo žiemovietes šiltesniuose kraštuose. Lietuvos ornitologų draugija (LOD) kviečia Jus stebėti ir registruoti sugrįžtančius paukščius. Pernai pirmieji baltieji gandrai Lietuvoje pastebėti Ukmergės r. kovo 2 d. maždaug 3 km už Liausių k. Gandrai pamatė Asta ir Kęstutis Jarmalavičiai. Šiais metais pirmieji du sugrįžę gandrai registruoti Šakių r. netoli Valenčiūnų k. Paukščius stebėjo Gediminas Gražulevičius.

LOD kartu su daugiau nei 60 šalių skaičiuoja ir registruoja pirmuosius stebėjus baltuosius gandrų, gegutes, šelmenines kregždes, juoduosius čiurlius ir bitininkus. Šiam tikslui sukurta speciali internetinė svetainė www.springalive.net. Svetainė pritaikyta ne tik suaugusiems, bet ir mažiesiems paukščių stebėtojams.

Jūsų stebėjimai labai svarbūs!

Naudojant Jūsų pateiktus duomenis www.springalive.net svetainėje yra kuriami žemėlapiai, kuriuose galima stebėti, kaip paukščiai sugrįžta iš savo žiemojimo vietų. Reguliariai tikrinami žemėlapius, stebėdami paukščius ir įvesdami duomenis apie savo stebėjus paukščius, galime paspartinti pavasario eigą savo šalyje ar regione. Svarbiausia tai, kad remdamiesi Jūsų stebėjimais turėsime galimybę kasmet sužinoti tiksliai pirmųjų migrantų sugrįžimo datas, o galbūt net įvertinti kai kuriuos paukščių migracijos ypatumus ar nustatyti aplinkos pokyčius, darančius įtaką migracijos eigai.

Pasaulinė paukščių apsaugos organizacija „BirdLife International“ šiuo

tarptautiniu ir užsienyje daug dėmesio sulaukusių projektu siekia priminti, kad migruojantys paukščiai aptinkami visoje Europoje, jie kerta daugybės valstybių sienas ir kad kiekvienas iš mūsų gali stebėti šį įspūdingą gamtos reiškinį prisijungdamas prie visoje Europoje vykstančio projekto. Taip pat daug dėmesio yra skiriama ekologiniam švietimui, iš specialaus skyrelio mokytojai ir klubų ar būrelių vadovai gali atsisiųsti pagalbines informacines medžiagas ir ją panaudoti per užsiėmimus. „Gyvasis pavasaris“ ir toliau populiarėja tarp gamta besidominčių žmonių.

Faktai:

Tarptautinis projektas „Gyvasis pavasaris“ (angl. *Spring alive*) vyksta Europoje, Afrikoje ir Centrinėje Azijoje.

Pernai šiame projekte dalyvavo net 64 šalys!

Kokį atstumą skrendant į šiltesnius kraštus tenka įveikti baltajam gandrui?

Kaip šelmeninę kregždę atskirti nuo čiurlio? Kokių greičių gali skristi čiurlys? Ar suka lizdą gegutė? Ar bitininkai lankosi Lietuvoje?

Atsakymus į šiuos klausimus ir kitokių įdomybių rasite svetainėje www.springalive.net.

LOD koordinuoja šį projektą Lietuvoje. Kviečiame visus dalyvauti!

Parengė Gediminas PETKUS

The Mitsubishi Corporation Fund for Europe and Africa

Kalėdinis paukščių stebėjimo maratonas – 2015

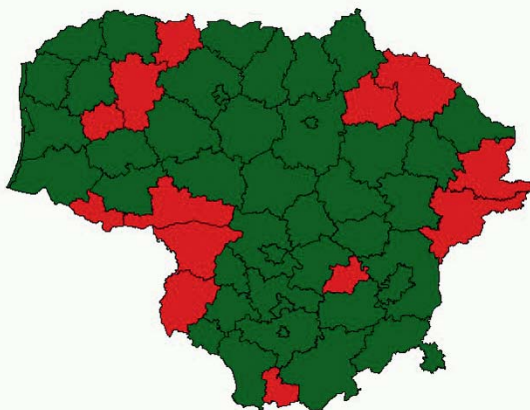
Rūta KEMBRYTĖ, Povilas IGNATAVIČIUS, Gediminas PETKUS

Praėjusių metų gruodžio 25–31 d. jau devintąjį kartą Lietuvos ornitologų draugija (LOD) pakvietė savo narius ir visus norinčius dalyvauti Kalėdiniam paukščių stebėjimo maratone. 2015-uosius baigiančioje akcijoje sulaukta didelio dalyvių skaičiaus ir aktyvumo. 53 paukščių stebėtojai, kurių dauguma LOD nariai, užregistravo 118 skirtingų paukščių rūšių. Stebėtojai aplankė 47 skirtingas savivaldybes. Kaip ir kasmet, prizines vietas užėmusieji bus apdovanoti LOD susirinkimo metu, kuris įvyks balandžio 9 d. Kaune.

Pirmą kartą Kalėdinis paukščių stebėjimo maratonas buvo surengtas 2007 m. Tada varžybose dalyvavo 17 dalyvių, kurie užregistravo 100 skirtingų paukščių rūšių. Nuo to laiko tiek stebėtojų, tiek stebėtų paukščių rūšių skaičius nuolat didėjo. Kalėdinio maratono metu kasmet stebimos tiek žiemojančios, tiek rečiau žiemą aptinkamos sparnuočių rūšys. Pirmajame maratone, be įprastų ir paplitusių sparnuočių, stebėtos ir tokios retos rūšys kaip pentinuotoji starta, tripirštis kiras, sibirinė gaga ir kt. 2008 m. 15 paukščių stebėtojų užregistravo 103 rūšis. Tą neįprastai šiltą žiemą kalėdiniu laikotarpiu pastebėtos šiuo metu neįprastos paukščių rūšys, tokios kaip lygutė, juodagalvė devynbalsė, pilkoji antis. 2009 m. varžybose sulaukta 18 stebėtojų, kurie, kaip ir 2008 m., užfiksavo 103 paukščių rūšis. Didžiausias šio maratono netikėtumas – pirmąją ir antrąją Kalėdų dienomis Elektrėnų mariose stebėta nauja Lietuvoje sparnuočių rūšis – mažasis kormoranas. Kitais metais, 2010-aisiais, mažesni stebėtų paukščių rūšių skaičių (84) tikriausiai lėmė mažesnis Kalėdinio maratono dalyvių, kurių buvo 13, skaičius. Vėliau varžybose dalyvaujančių stebėtojų skaičius pradėjo didėti ir 2011 m. maratone dalyvavo jau 29 šalies stebėtojai. Iš viso tais metais užregistruota 100 paukščių rūšių. 2012 m.

sulaukta 34 dalyvių iš įvairių Lietuvos vietovių, kurie pastebėjo 106 rūšis. Po metų stebėtojų skaičius jau išaugo iki 49. Gausus dalyvių būrys ir neįprastai šiltas kalėdinis laikotarpis lėmė palyginti didelį ir 2013 m. pastebėtų rūšių skaičių – 120 skirtingų paukščių rūšių. 2014 m. I vietą užėmusiam dalyviui pavyko užregistruoti rekordinį paukščių rūšių skaičių – 97, stebėjimai gauti iš 49 Lietuvos savivaldybių teritorijų. 2015 m. maratone dalyvavo rekordinis dalyvių skaičius – 53, stebėjimai gauti iš 47 savivaldybių. Džiugu, jog kasmet dalyvių skaičius auga.

Praėjusio Kalėdinio maratono metu 53 stebėtojai aplankė 47 savivaldybes (1 pav.). Dažniausiai paukščių stebėtojai lankėsi Kauno ir Vilniaus miesto bei Šilutės savivaldybėse. Kaip ir 2013 m. bei 2014 m., dažniausiai lankoma savivaldybė išlieka Kauno miesto savivaldybė (2 pav.).

1 pav. Žalia spalva pažymėtos Lietuvos savivaldybės, iš kurių gauti stebėjimų duomenys, raudona spalva – savivaldybės, iš kurių stebėjimų duomenų negauta

Kalėdinio paukščių stebėjimo maratono dalyvių skaičius 2007–2015 m.

Metai	Dalyvių skaičius	Stebėtų rūšių skaičius	Stebėtų rūšių skaičius (I vieta)	Aplankyto savivaldybių skaičius
2007	17	100	75	–
2008	15	103	77	–
2009	18	103	–	–
2010	13	84	58	–
2011	29	100	75	–
2012	34	106	75	–
2013	49	120	94	49
2014	47	114	97	47
2015	53	118	95	47

Intensyviausiai lankomos savivaldybės ir užregistruotų stebėjimų skaičius 2013–2015 m.

Metai	Intensyviausiai lankomos savivaldybės ir užregistruotų stebėjimų skaičius 2013–2015 m.		
2013	Kauno miesto	Vilniaus miesto	Trakų r.
	389	183	119
2014	Kauno miesto	Šilutės r.	Klaipėdos miesto
	446	126	85
2015	Kauno miesto	Vilniaus miesto	Šilutės r.
	450	200	186

Savivaldybės, kuriose užregistruota daugiausia skirtingų rūšių 2013–2015 m.

Metai	Savivaldybės, kuriose užregistruota daugiausia skirtingų rūšių 2013–2015 m.		
2013	Kauno miesto	Trakų r.	Šilutės r.
	70	63	62
2014	Kauno miesto	Šilutės r.	Jurbarko r. / Klaipėdos miesto
	77	57	51
2015	Kauno miesto	Šilutės r.	Trakų r.
	73	69	53

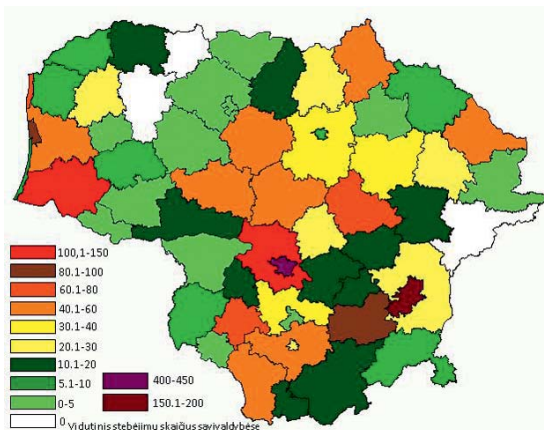
2015 m. Kauno miesto savivaldybėje užregistruota dvigubai daugiau stebėjimų (450 stebėjimų) negu Vilniaus miesto (200 stebėjimų, antra pagal stebėjimų skaičių) ir Šilutės (186 stebėjimai, trečia pagal stebėjimų skaičių) savivaldybėse.

Dažniausiai paukščių stebėtojai registravo smilginius strazdus, didžiąsias zyles ir pilkąsias varnas. Palyginti įvairus oras kalėdiniu laikotarpiu ir šiltas gruodžio mėnuo lėmė, kad ir šio maratono metu stebėtos tokiu metu laiku neįprastos paukščių rūšys – pilkoji gervė, nendrinė starta, paprastoji pėmpė ir kt. Daugiausia dėmesio sulaukė ypač retos paukščių rūšys – pajūryje matyta juodoji varna, sibirinės gagos. 2015 m. Kalėdinio maratono atradimas – juodagurklis erkėtvirblis. Ši paukščių rūšis papildė ne tik kai kurių maratono dalyvių sąrašus, bet ir visos Lietuvos paukščių rūšių sąrašą. Kaip ir 2013 m. bei 2014 m. (3 pav.), daugiausia paukščių rūšių aptikta Kauno miesto

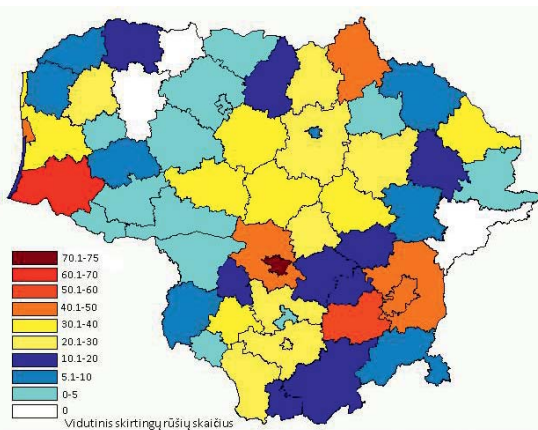
savivaldybėje – 76 skirtingos paukščių rūšys. Taip pat didelė paukščių rūšių įvairovė Šilutės, Trakų ir Klaipėdos miesto savivaldybėse.

2015 m. daugiausia skirtingų paukščių rūšių užregistravo ir Kalėdinio maratono nugalėtoju tapo Vytautas Eigirdas. Jis pastebėjo 95 skirtingas rūšis ir pateikė stebėjimus iš 11 savivaldybių. Antrąją vietą užėmė Povilas Bagdonas, užregistravęs 80 paukščių rūšių ir stebėjimus pateikęs iš 4 savivaldybių. Trečioji vieta atiteko Sauliui Karaliui, pastebėjusiam 77 paukščių rūšių 8 savivaldybėse. Prizinių vietų laimėtojai aplankė 16 savivaldybių (34 proc. visų aplankytojų).

Dar kartą sveikiname nugalėtojus ir visus dalyvius, kuriems geriausias rezultatas – dalyvavimas maratone! Galime drąsiai pasakyti, kad Kalėdinis maratonas bus rengiamas ir šiais metais, todėl, kaip ir kasmet, kviesime visus aktyviai dalyvauti.

2 pav. Vidutinis stebėjimų skaičius savivaldybėse, 2013–2015 m. duomenimis

3 pav. Vidutinis stebėtų skirtingų rūšių skaičius savivaldybėse, 2013–2015 m. duomenimis

2016 METŲ PAUKŠTIS – JUODASIS ČIURLYS

Liutauras RAUDONIKIS, Mindaugas KIRSTUKAS,
Marius KARLONAS, Julius MORKŪNAS

Juodasis čiurlys (*Apus apus*)
© Kęstutis Jarmalavičius

Kaip ir kasmet, 2016 m. Lietuvos ornitologų draugija (LOD) vėl skelbia metų paukštį. Šiemet juo tapo juodasis čiurlys (*Apus apus*). „Metų paukščio“ akcijos vyksta įvairiose pasaulio šalyse, jų tikslas – atkreipti visuomenės, aplinkosaugos institucijų dėmesį į paukščių rūšis, kurioms tuo metu labai reikalingas išskirtinis žmonių dėmesys ar specialios apsaugos priemonės, ir noras išsiaiškinti tikrąją rūšies populiacijos būklę šalyje. Nors dažniausiai pasirenkama reta ar nykstanti rūšis, tačiau 2016-ųjų paukščiu tapo dažni ir plačiai Lietuvoje paplitę čiurliai.

Dar prieš kelerius metus buvo teigiama, kad čiurlių populiacijai pavojus nėra, tačiau paskutiniaisiais metais tokia grėsmė iškilo netikėtai. Perintys paukščiai stipriai nukenčia dėl mūsų krašte įsibėgėjančios daugiabučių namų renovacijos, įgyvendinamos visoje šalies teritorijoje. Renovuojant pastatus pirmiausia sunaikinamos paukščių lizdavietės: užsandinamos ventiliacijos angos, pastogių, palangių ir kiti plyšiai, kuriuose čiurliai labai noriai peri. Neretai nukenčia ir čiurlių dėrys ar palikuonys, o kartais užmūrijami ir gyvi perintys suaugę sparnuočiai. Kartu su čiurliais nukenčia ir kuosos, naminiai žvirbliai, dūminės raudonuo degės, kiti paukščiai, taip pat šikšnosparniai. Tai LOD kelia didelį rūpestį, todėl šiemet „Metų paukščio“ akcijos metu bus siekiama ieškoti galimų problemų sprendimo būdų. Tam tikslinga pasinaudoti kaimyninių šalių,

ypač Vokietijos, Lenkijos, patirtimi. Be to, planuojama skatinti žmones aktyviau prisidėti atkuriant renovacijos metu sunaikintas čiurlių perėjimo vietas, kaip viena iš tokių veiklų gali būti inkilų čiurliams kėlimas. Taip pat labai svarbu atnaujinamuose pastatuose suprojektuoti, o vėliau įrengti perėjimo vietas čiurliams ir kitiems paukščiams, šikšnosparniams.

Apie metų paukštį

Lietuvoje nuo seno gyvena juodasis čiurlys ir tik pastaraisiais metais aptiktos dvi užklydėlių rūšys – baltapilvis alpinis čiurlys (*Apus melba*) ir blyškasis čiurlys (*Apus pallidus*).

Turimais duomenimis ir ekspertų vertinimu, pastaruju metu Lietuvoje perėjo 50 000–100 000 juodojo čiurlio porų. Tokios plačios perinčios populiacijos įvertinimo ribos reiškia, kad trūksta tikslesnių žinių

apie perinčios populiacijos gausumą ir jos paplitimą šalyje. Nors neseniai čiurlių būklė nekėlė rūpesčių, dabar jau neabejojama, kad Lietuvoje prasidėjusi daugiabučių namų renovacija neigiamai paveiks perinčių juodųjų čiurlių populiacijos gausumą.

Juodasis čiurlys – migruojanti, plačiai paplitusi ir perinti Lietuvos paukščių rūšis, šalyje aptinkama labai trumpą laikotarpį – tik gegužės–rugpjūčio mėnesiais. Paprastai paukščiai iš žiemoviečių (Afrikos piečiau pusiaujo) parskrenda gerokai atsilus orams, t. y. gegužės pirmoje pusėje. O jau rugpjūčiui perkopus į antrą pusę dauguma šių paukščių palieka Lietuvą. Taigi juodieji čiurliai mūsų krašte tebūna tik tris mėnesius.

Eurazijoje juodieji čiurliai paplitę didesneje jos dalyje, išskyrus pietinę ir pietrytinę dalį bei poliarinę zoną. Nors skrendantis čiurlys siek tiek

Juodasis čiurlys (*Apus apus*)
© Vytautas Jusys

Langinė kregždė (*Delichon urbica*)
© Saulius Karalius

Šelmeninė kregždė (*Hirundo rustica*)
© Vytautas Jusys

primena kregždę, tačiau už ją yra maždaug dvigubai didesnis ir ilgesniais lyg pjautuvais lenktais sparnais. Čiurlio kaklas trumpas, akys palyginti didelės, grobiui gaudyti skrendant pritaikytos žiotys – plačios. Kūnas išsiai juodai rusvas, balsva tik gerklė. Jaunikliai dar juodesni už suaugusius, tik jų pagurklis baltesnis, kakta šviesi, o sparnų dengiamosios plunksnos balsvai dryžuotos. Patelės nuo patinų išvaizda beveik nesiskiria.

Dažniausiai juodieji čiurliai peri miestuose ir gyvenvietėse, kiek rečiau aptinkami nuo gyvenviečių nutolusiose atvirose miškingų ar pelkėtų vietovių erdvėse. Paprastai laikosi būreliais, rečiau – pavienėmis poromis. Peri dažniausiai bent po kelias poras vienoje vietoje, o neretai sudaro palyginti dideles kolonijas – viename pastate gali perėti keliasdešimt ar net keli šimtai juodųjų čiurlių porų. Menkus lizdus suka mūrinių ar gelžbetoninių namų ir kitų pastatų pastogių plyšiuose, ventiliacijos angose, įvairiose nišose, taip pat įsikuria varnėnams skirtuose inkiluose, rečiau aukštų medžių drevėse, uoksuose. Lizdo vietą pasirenka taip, kad iš jos galėtų kristi vertikaliai žemyn. Atskridę prie lizdavietės, paukščiai neria tiesiai į jos vidų arba įsikimba į namo sieną ar medį, tvirtai laikydami kibiais, aštriais nagais. Ankstesniais laikais daugiau čiurlių perėdavo pušų uoksuose ir drevė-

se, tačiau spartėjant urbanizacijai jie labiau pamėgo įvairių statinių plyšius ir kitas angas. Prof. T. Ivanauskas yra rašęs, kad piemenys neretai išplėšdavo uoksuose ir drevėse esančius čiurlių lizdus ir kepdavosi čiurliukus, nes jie būdavo labai riebiūs.

Čiurlio lizdas labai paprastas. Tai negili duobutė, kurioje patelė paprastai padeda 2, rečiau 1 ar 3 baltus kiaušinius. Juos abu poros nariai peri maždaug 3 savaites. Jaunikliai išsiriti pliki ir akli, o auga labai ilgai – lizde praleidžia net iki 40–50 dienų. Jei vasarą staiga atvėsta orai, seni paukščiai pasitraukia į piečiau esančius regionus, o be maisto ir šilumos palikti jaunikliai išgyvena keletą ar daugiau dienų. Kitų rūšių paukščių jaunikliai taip palikti žūtų per keletą valandų. Staigiam orų atšalimui, kai labai trūksta maisto, čiurliai prisitaikė ilgo evoliucijos proceso metu. Gamta taip sutvarkė, kad tuo metu jaunikliams ar ant kiaušinių tupintiems tėvams stipriai krenta kūno temperatūra, sulėtėja medžiagų apykaita ir paukščiai nugrimzta į savotišką „žiemos miegą“, iš kurio pabunda atšilus orui. Tuo metu paukščiai naudoja sukauptus riebalus, kurių jaunikliai turi pakankamai. Pagerėjus orams, suaugėliai sugrįžta, sušildo, vėl ima maitinti jauniklius ir taip juos prikelia naujam gyvenimui. Kadangi mažai čiurliukai augdami tampa riebiūs, pirmojo skrydžio diena jiems būna ne-

lengva. Tačiau sukaupti riebalai labai praverčia pirmomis savarankiško gyvenimo dienomis – tėvai iš lizdų išskridusių jauniklių nebemaitina. Užaugę čiurliukai iš lizdavietės krinta žemyn, išskleidžia sparnus ir nuskrenda – į lizdą jie dar grįž tik nakvynei.

Juodieji čiurliai – puikūs skrajūnai, didžiąją gyvenimo dalį praleidžia ore. Jie niekada nenusileidžia ant žemės, nes trumpos kojos, kurių visi 4 pirštai atgręžti priekin, netinka vaikščioti. Netgi netyčia nukritę ant žemės čiurlys nebegali atsispirti ir pakilti, todėl tokie rasti paukščiai dažniausiai palaikomi sužeistais arba išsekusiais. Žmonės skambina ornitologams, gamtininkams ar į gyvūnų prieglaudas ir teiraujasi, ką daryti su „sužeistu“ paukščiu. O iš tikrųjų tereikia čiurlį pamėtėti į orą kelis metrus aukštyt, ir jis kuo sėkmingiausiai nuskrenda. Tai turėtų žinoti kiekvienas gamtininkas ir patarti aplinkiniams, kaip elgtis su ant žemės rastais čiurliais.

Skrenda šie paukščiai periodiškai tankiai plasnodami sparnais, o po to ilgokai sklendžia. Įvairius vabzdžius gaudo tik ore, o nuskristi nuo perėjimo vietų gali palyginti toli – įveikti penkių kilometrų ar didesnę atstumą jiems vieni niekai. Tokiu pačiu būdu šie paukščiai renka ir vėjo nešamas plunksnas, smulkius šapelius lizdai krauti. Sugauna netgi smulkiausias vėjo blaškomas daleles, jas

suklijuoja seilėmis. Manoma, kad čiurliai netgi miega skraidydami – pakyla aukštai ir suka ore ratus. Taip pat manoma, jog šie paukščiai skristi nenutūpdami gali ištisus mėnesius, nors tai dar nėra įrodyta. Norėdami atsigerti, jie sklendžia prie pat vandens ir snapu braukdami jo paviršių pasemia gurkšnį vandens.

Labai dažnai, ypač šiltais vakarais, girdimas ir būdingas čiurlio balsas – tai ištęstas aukštų tonų „vy-y-yr-r-r-r... vy-y-yr-r-r-r...“. Šie balsai dažniausiai girdimi čiurlių būreliui dideliu greičiu lekiant pro perėjimo vietas, paprastai pro įvairius pastatus. Ypač daug triukšmo kelia ką tik lizdus palikę jaunikliai, kurie sekiodami suaugusius paukščius ar net vienas kitą vis stengiasi iškaulyti maisto.

Apie čiurlių priešus

Juodieji čiurliai – ilgaamžiai paukščiai. Yra žinoma atvejų, kai laisvėje jie išgyveno daugiau nei 20 metų. Gamtoje jų tyko palyginti nedaug pavojų. Kąžkiek paukščių susižaloja ar žūsta atsitrenkę į laidus, stiklinius pastatus, langus. Perintys tėvai kartais tampa kiauninių žvėrelių aukomis. Po stiprių audrų ir liūčių ant žemės nusileidę paukščiai nesugeba pakilti ir taip žūsta. Tačiau skraidydami čiurliai yra oro karaliai ir niekas negali jiems prilgti vikrumu bei greičiu. Todėl ir natūralių priešų jie beveik neturi. Nepaisant žmogaus, kuris net ir to nenorėdamas sugeba pridaryti daug žalos šiems padangių skrajūnams. Paradoksaliai, bet tai lėmė šios rūšies prisitaikymas gyventi mūsų kaimynystėje ir pasinaudoti žmonių sukurtais sąlygomis.

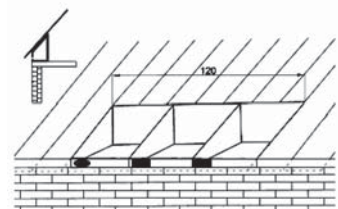
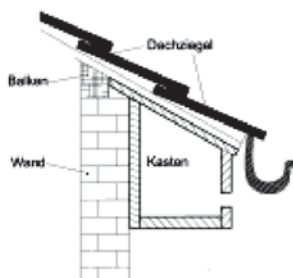
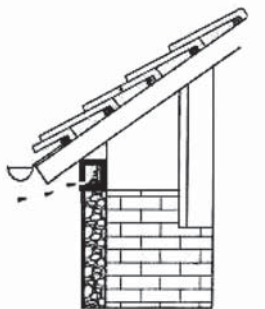
Tokias sąlygas čiurliai rado pastatuose. Nedidelės statinių ertmės ir plyšiai, kur jie augina palikuonis, dera su atvira aplinka ir paukščiams tinkamu aukščiu. Aukštis reikalingas jaunikliams krentant žemyn pirmojo skrydžio metu. Per daugelį metų daugiaaukščiai pastatai tapo bene pagrindiniais čiurlių namais. Bent jau Lietuvoje ir kituose lygumų kraštuose, kur nėra kalnų, aukštų akmenuotų skardžių ar uolų. Šis taikus ir drau-

giškas sugyvenimas tęsiasi daugelį metų, kol vidurio platumose žmonės nepradėjo masiškai renovuoti senųjų pastatų. Renovacijos metu yra ne tik užsandarinami visi plyšiai ir angos, bet neretai yra užmūrijami ir čiurlių jaunikliai ar net suaugę paukščiai, kurie labai kantriai tupi ant šildomų kiaušinių ir nesprunka net sandarinant angas. Taip paukščiai užmūrijami gyvi ir yra pasmerkiami mirti kančiose iš bado ir troškulio.

Toks žmonių elgesys papiktino kaimyninių šalių visuomenę. Todėl valdžios ir savivaldos institucijos buvo priverstos imtis priemonių, kad išvengtų žiaurios čiurlių ir kitų, pastatų plyšiuose perinčių paukščių – dūminių raudonuodegių, kuosų, naminių žvirblių, varnėnų, taip pat šikšnosparnių – žūtis. Pavyzdžiui, Len-

kijoje paukščių veisimosi metu tikrinama, ar renovuojamuose pastatuose nėra perinčių sparnuočių, o jei jų aptinkama, darbai čia tęsiasi tik išskridus jaunikliams. Be to, siekiant išsaugoti dabartines jų perėjimo vietas, į tai atsižvelgiama rengiant techninius pastatų renovacijos projektus, projektuojamos alternatyvios lizdavietės ant pastatų. Apskritai pastatuose reikia palikti 5–7 cm skersmens angas čiurliams perėti. Užsienio šalyse projektuotojai sugalvoja daugybę techninių ir architektūrinių būdų, kaip išvengti žalos čiurliams.

Taigi, sprendimo būdų yra, tik svarbu, kad aplinkosaugos institucijos, siekdamos vieno aplinkos kokybės gerinimo tikslo, nedarytų žalos kitam gamtos komponentui. To šių metų paukščio akcijoje LOD ir sieks.

Didžiosios Britanijos ir Vokietijos projektuotojų siūlomi būdai, kaip įrengti lizdavietes čiurliams

Ką svarbu žinoti siekiant išsaugoti čiurlius?

- Įrengiant alternatyvias lizdavietes reikia siekti, kad jos būtų kiek įmanoma arčiau (mažiausiu atstumu) buvusių perėjimo vietų – čiurliai labai prisirišę prie perėjimo vietų;
- Būtina pasirūpinti, kad prie lizdavietės paukščiai galėtų patogiai priskristi iš įvairių pusių (tik iš viršaus gali nebūti patogaus būdo paukščiui priskristi);
- Stengtis lizdavietes įrengti kuo aukščiau (pageidautina ne mažiau kaip 4 m aukštyje);
- Pageidautina, kad lizdavietė būtų pavėsyje – ne saulės atokaitoje (pavyzdžiui, po stogu, gegnėmis ir pan.);
- Valyti lizdaviečių nebūtina, tačiau inkilo tipo lizdavietės turi būti gerai pritvirtinamos, nes bus naudojamos daug metų;
- Siūloma greta įrengti kelias lizdavietes arba „daugiabučius“ inkilus, nes ši rūšis pirmenybę teikia kolonijinio tipo lizdavietėms.

Metų paukščių pasirinkdama juodąjį čiurlių, LOD numatė tokias svarbiausias veiklas:

- Informuoti visuomenę apie naujai iškilusias juodojo čiurlio apsaugos problemas ir galimus jų sprendimo būdus;
- Skleisti žinias apie rūšies apsaugos priemonių taikymo svarbą ir galimybes;
- Demonstracinę tokių priemonių taikymą;
- Visuomenės apklausų būdu išaiškinti čiurlių veisimosi vietų, perinčių paukščių ir jų palikuonių sunaikinimo atvejus bei jų mastą;
- Stebėjimais nustatyti, kokia rūšies populiacijos dalis Lietuvoje gali būti sunaikinama renovuojant senovinius pastatus;
- Parengti rekomendacijas dėl galimų rūšies apsaugos priemonių taikymo ir su jomis supažindinti aplinkos apsaugos institucijas, savivaldybes, namų bendrijas, plačiąją visuomenę.

Kviečiame visus dalyvauti „2016 metų paukščio“ akcijoje!

Šiais metais planuojama „Metų paukščio“ akcija turėtų parodyti, koks

iš tikrųjų yra juodųjų čiurlių veisimosi vietų ir pačių perinčių paukščių sunaikinimo mastas. Todėl jei Jūs tapsite tokių faktų liudininku arba apie tai praneš Jūsų pažįstami, prašome nedelsiant apie tai informuoti LOD. Draugijos darbuotojai ir nariai nedelsdami apie tai informuos aplinkosaugos institucijas, viešins tokius atvejus ir taip sieks pirmiausia stabdyti paukščių naikinimą „greituoju“ būdu. Be to, surinkusi tokius faktus šalies mastu, LOD sieks ilgalaikių Aplinkos ministerijos sprendimų minėtos problemos klausimu. Galiausiai kartu spręsimė, kokios alternatyvios lizdavietės čiurliams gali būti įrengiamos renovuotuose pastatuose ar greta jų.

Pranešimas apie čiurlių perėjimo vietų sunaikinimą perėjimo metu

Vardas Pavardė:	Elektroninis paštas:
Telefono numeris:	Gyvenvietės / miesto pavadinimas:
Gatvė:	Namo numeris, kuriame buvo sunaikintos čiurlių perėjimo vietos:
Sunaikinimo atvejo aprašymas:	

Duomenų apie čiurlių perėjimo vietas rinkimo lentelė

Vardas Pavardė:	Elektroninis paštas:
Telefono numeris:	Gyvenvietės / miesto pavadinimas:
Gatvė:	Namo numeris, kuriame buvo registruojamos čiurlių perėjimo vietos:
Namo būklė (nerenuovotas, renovuojamas, renovuotas, naujos statybos):	

Perėjimo vietų tipas ir perinčių čiurlių porų kiekis jose šiuo metu

Vėdinimo angos	Ertmės sienoje	Palėpė	Inkilai	Kita

Perinčių čiurlių kiekis prieš renovaciją, jei ji jau atlikta

Vėdinimo angos	Ertmės sienoje	Palėpė	Inkilai	Kita

Tam parengtos kelios anketos, kurias užpildę siųskite LOD toliau nurodytais kontaktais.

Apie „2016 metų paukščio“ akcijos eigą informuosime dar ne kartą, o aktualias naujienas rasite LOD portale www.birdlife.lt. Žmonių pranešimų apie čiurlių perėjimo vietų ar pačių paukščių sunaikinimo atvejus lauks LOD sekretoriato darbuotojai el. p. lod@birdlife.lt, tel. (8 5) 213 04 98 ir šią informaciją renkantis draugijos darbuotojas Gediminas Petkus el. p. gediminas.petkus@birdlife.lt.

TIKIMĖS AKTYVAUS VISŲ DALYVAVIMO „2016 METŲ PAUKŠČIO“ AKCIJOJE!

ŽIEMOJANČIŲ VANDENS PAUKŠČIŲ APSKAITŲ REZULTATAI LIETUVOJE 2016 METAIS

Laimonas ŠNIAUKŠTA

Ledinė antis (Clangula hyemalis) © Julius Morkūnas

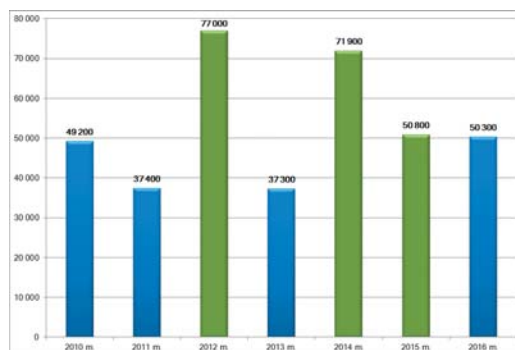
Lietuvos žiemojančių vandens paukščių apskaita jau tapo tradicinė, septintus metus iš eilės Lietuvos ornitologų draugijos (LOD) organizuojama iniciatyva, kurios rezultatai prisideda vertinant Vakarų Palearktikos vandens paukščių populiacijų dydžius.

Pirmosios tarptautiniu mastu koordinuotos vandens paukščių apskaitos buvo surengtos dar 1967 m. Tarptautinių vandens paukščių apskaitų (angl. *International Waterbird Census* (IWC) informacija tapo svarbi vandens ir pelkių paukščių apsaugai visame pasaulyje. Šiomet „Wetlands International“ pažymi 50-uosius apskaitų metus. Žiemojančių vandens paukščių apskaitos Lietuvoje tapo tradicine LOD koordinuojama iniciatyva siekiant ne tik planuoti žiemojančių paukščių apsaugą, bet ir vertinant Vakarų Palearktikos vandens paukščių populiacijų gausumą. Kiekvienais metais prie apskaitų prisijungia vis didesnis draugijos narių ir kitų savanorių būrys, kurių dalyvavimas yra labai svarbus ir būtinas. Šią žiemą apskaitos buvo atliekamos sausio 15–17 d. Tomis dienomis kartu buvo vykdomas ir tarptautinis rudagalvių ančių lyčių pasiskirstymo tyrimas, organizuojamas „Wetlands International“ ir „IUCN Duck Specialist Group“ (DSG). Deja, rudagalvės antys palyginti retos Lietuvoje žiemą ir apskaitų metu užregistruotas tik vienas šios rūšies patinas Šiauliu r.

Prie apskaitų šiemet prisijungė daugiau kaip 80 stebėtojų, dauguma jų apskaitant paukščius dalyvavo jau ne pirmus metus. Šiais metais apskaitos buvo vykdomos 170 šalies vietovių. Nors atrodo, kad atliekant apskaitas oras bus šiltas kaip ankstesniais metais, tačiau sausį paspaudė šaltukas ir apskaitų metu užšalo ne tik tvenkiniai, bet ir didieji ežerai. Vištyčio ežere sausio 5 d. dar

buvo properšų, kuriose laikėsi apie 600 klykuolių ir 87 gulbės nebylės, vėliau ežeras užšalo ir paukščiai pasitraukė, taip pat užšalo ir Dusios, Metelio bei Žemaitijos nacionalinio parko ežerai. Tačiau bendromis jėgomis užregistravome daugiau kaip 50 tūkst. paukščių, t. y. labai panašų skaičių kaip ir šiltesnę žiemą pernai.

Paskutinių septynerių metų apskaitų duomenis galima palyginti pateikiamoje diagramoje (mėlynai išskirti metai, kai apskaitų metu orai buvo šalti ir dauguma vandens telkinių buvo užšalę, o žaliai pažymėtos šiltesnės apskaitų oro sąlygos).

2010–2016 m. vykdytų žiemojančių vandens paukščių apskaitų iš viso užregistruotų paukščių skaičiaus palyginimas

Gausiausiai, kaip ir ankstesniais metais, buvo stebima didžioji antis, kurios užregistruoti individai sudarė daugiau kaip 50 proc. visų apskaitų metu užregistruotų paukščių. Antra pagal gausumą buvo nuodėgulė, o trečia – klykuolė. Kartu šios trys rūšys sudarė daugiau kaip 79 proc. visų per apskaitas užregistruotų paukščių.

Toliau apžvelgiami atskirų rūšių paplitimo ir gausumo ypatumai.

Didžioji antis (*Anas platyrhynchos*) – gausiausia žiemojanti ir plačiai paplitusi vandens paukščių rūšis Lietuvoje. Apskaitų metu ji sudarė 56,94 proc. visų užregistruotų paukščių (iš viso suskaičiuota daugiau kaip 28 600

individų). Gausiausiai didžiųjų ančių buvo užregistruota Nemune ir Neryje ties Kaunu – 7 259, Šešupėje ties Marijampole – 1 848, Neryje ties Jonava – 1 780, Neryje ties Vilniaus nuotekų valymo stotimi – 1 644, Nevėžyje ties Panevėžiu – 1 030 individų.

Pagal rajonus didžioji antis buvo gausiausia Kauno (7 480), Marijampolės (3 185), Vilniaus (2 882), Jonavos (1 233), Klaipėdos (1 124), Tauragės (1 126), Panevėžio (1 030), Utenos (861), Palangos (753), Druskininkų (610), Kelmės (602), Kėdainių (575) ir Jurbarko (508) rajonuose ar savivaldybėse. Iš viso didžiosios antys stebėtos 45 rajonuose ar savivaldybėse.

Patinai sudarė apie 57 proc., patelės – apie 43 proc. visų matytų didžiųjų ančių.

Nuodėgulė (*Melanitta fusca*) – antra pagal gausumą žiemojančių paukščių rūšis Lietuvoje. Užregistruoti 6 045 individai, kurie sudaro 12 proc. visų paukščių. Visos nuodėgulės užregistruotos Baltijos jūros pakrantėje ties Neringa. Gausiausios sankaupos pastebėtos ruože Juodkrantė–Pervalka (2 412) ir Juodkrantė–Kopgalis (2 135).

Vidaus vandenyse šiemet nuodėgulių nebuvo užregistruota.

Klykuolė (*Bucephala clangula*). Jų šiemet suskaičiuota mažiau nei nuodėgulių, ši rūšis buvo trečia pagal gausumą. Užregistruota 5 330 individų (10,58 proc. visų paukščių). Dauguma klykuolių buvo užregistruotos Nemuno ir Neries upėse ties Kaunu, kur buvo suskaičiuota 4 516 šios rūšies individų.

Baltijos pajūryje tarp Klaipėdos ir Šventosios užregistruotos 243 klykuolės, pajūryje ties Kuršių nerija – 40, o Kuršių mariose – 186. Mažiau klykuolių pastebėta Jurbarko (81), Vilniaus (79), Švenčionių (74), Jonavos (29), Elektrėnų (17), Lazdijų (16) rajonuose. Kitur registruoti pavieniai individai. Klykuolės stebėtos 20 rajonų ar savivaldybių.

Didysis danciasnapis (*Mergus merganser*) – įprasta žiemojanti rūšis tiek pajūryje, tiek vidaus vandenyse. Daugiausia šios rūšies paukščių buvo stebėta Kauno apylinkėse – 642, Baltijos pajūryje tarp Klaipėdos ir Šventosios – 327, Kuršių mariose – 195, Vilniaus apylinkėse – 148, Baltijos pajūryje ties Kuršių nerija – 99.

Apskaitų metu užregistruotų paukščių rūšių suvestinė

Rūšis	Skaičius
Didžioji antis	28 663
Nuodėgulė	6 045
Klykuolė	5 330
Didysis danciasnapis	1 636
Gulbė nebylė	988
Ledinė antis	922
Ausuotasis kragas	840
Kuoduotoji antis	246
Rudakaklis naras	215
Laukys	178
Gulbė giesmininkė	111
Didysis kormoranas	84
Mažasis danciasnapis	71
Baltaskruostė berniklė	67
Juodoji antis	60
Mažasis kragas	58
Eurazinė cypelė	24
Rudagalvė kryklė	13
Raguotasis kragas	9
Žiloji antis	6
Vidutinis danciasnapis	6
Baltakaktė žąsis	2
Juodakaklis naras	2
Laibasnapis narūnelis	1
Pilkoji antis	1
Rudagalvė antis	1

Gausiausiai aptiktų paukščių rūšių 2010–2016 m. apskaitų duomenys (paryškinti skaičiai – penkios gausiausios rūšys atitinkamais metais):

Rūšis	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.	2016 m.
Didžioji antis (<i>Anas platyrhynchos</i>)	25 744	15 512	39 388	20 300	3 4958	26 731	28 663
Klykuolė (<i>Bucephala clangula</i>)	5 024	5 345	8 577	3 350	6 425	8 274	5 330
Nuodėgulė (<i>Melanitta fusca</i>)	7 535	8 584	3 178	2 140	4 735	3 820	6 045
Didysis danciasnapis (<i>Mergus merganser</i>)	3 207	2 794	8 661	3 740	6 945	2 194	1 636
Gulbė nebylė (<i>Cygnus olor</i>)	965	721	2 186	893	1 441	1 809	988
Laukys (<i>Fulica atra</i>)	1 067	238	2 700	160	3 174	96	178
Ausuotasis kragas (<i>Podiceps cristatus</i>)	1 432	1 454	1 213	633	479	682	840
Ledinė antis (<i>Clangula hyemalis</i>)	1 438	537	453	300	281	966	922
Kuoduotoji antis (<i>Aythya fuligula</i>)	246	162	959	380	1 234	559	246
Gulbė giesmininkė (<i>Cygnus cygnus</i>)	19	51	1 246	108	708	120	111

Kitose vietose didesnių sankaupų nebuvo ir didieji dančiasnapiai buvo registruojami pavieniais individais, šeimomis ar nedideliais būreliais.

Šiomet užregistruoti 1 363 individai 28 rajonuose ar savivaldybėse (3,25 proc. visų užregistruotų paukščių).

Gulbė nebylė (*Cygnus olor*) šiomet, kaip ir pernai, buvo penkta pagal gausumą, iš viso jų suskaičiuota 988 individai (iš jų identifiкуotas tik 91 antrametis). Gausiausios sankaupos šiomet buvo Neryje ir Nemune ties Kaunu – 618, Švenčionių r. ties Kaltanėnais – 77. 35 nebylės suskaičiuotos Nevėžyje ties Kėdainiais, 33 – Sartų regioniniame parke, 27 – Šešupėje ties Marijampole. Gulbės nebylės stebėtos 71 apskaitų vietovėje 27 rajonuose ar savivaldybėse.

Ledinė antis (*Clangula hyemalis*). Apskaitų metu suskaičiuotos 922 ledinės antys. Gausiausiai jų buvo Baltijos jūros pakrantėje ties Neringa, ruože tarp Juodkrantės ir Pervalkos, – 174 individai, jūros pakrantėje ties Rusijos pasieniu – 154, jūros pakrantės ruože tarp Juodkrantės ir Koggalio suskaičiuoti 145 individai, o ruože nuo Pervalkos iki Purvynės – 106. Bendrai jūroje ties Neringa suskaičiuoti 579, o tarp Klaipėdos ir Šventosios – 343 paukščiai. Vidaus vandenyse šios rūšies paukščiai nebuvo registruoti.

Ausuotasis krakas (*Podiceps cristatus*). Dauguma užregistruotų paukščių buvo Baltijos jūroje ties Kuršių nerija, kur suskaičiuoti 826 kragai. Ruože nuo Klaipėdos iki Šventosios užregistruota tik 11. Vidaus vandenyse vienas ausuotasis krakas stebėtas ties Kaunu ir dar vienas individas užregistruotas Sartų regioniniame parke. Iš viso šalyje užregistruota 840 paukščių.

Kuoduotoji antis (*Aythya fuligula*). Šiomet apskaitų metu iš viso užregistruotos 246 kuoduotosios antys. Gausiausiai stebėtos Nemune ir Neryje ties Kaunu – 196. Baltijos pajūryje užregistruotos 28, Jurbarko rajone – 19, Sartų regioniniame parke – 2 ir Neryje ties Jonava – viena.

Narai (juodakaklis (*Gavia arctica*) ir rudakaklis (*Gavia stellata*). Iš viso matyta 217 paukščių, iš kurių identifiкуoti 2 juodakakliai narai (Baltijos pajūryje ties Neringa, Rusijos pasienyje). 215 juodakaklių narų užregistruota pajūryje ties Neringa.

Laukys (*Fulica atra*). Šiomet užregistruoti 178 laukai. Didžioji dalis (167) suskaičiuota Nemune ir Neryje ties Kaunu, dar 10 rasta Neryje ties Jonava ir 1 individas užregistruotas Kuršių mariose ties Klaipėda.

Gulbė giesmininkė (*Cygnus cygnus*). Iš viso užregistruota 111 giesmininkių 7 rajonuose. Gausiausios giesmininkių sankaupos matytos Neryje ir Nemune ties Kaunu – 72 individai. 12 gulbių giesmininkių suskaičiuota Kuršių mariose ties Klaipėda, 8 – Vokės upėje Vilniaus rajone, 7 – Zarasų rajone ties Antalieptės HE, 5 – Lazdijų rajone ties Baltosios Ančios HE, 4 – Švenčionių rajone ties Kaltanėnais, 3 – Nemune Panemunio regioniniame parke.

Apskaitų metu buvo registruojamos ir kitos žiemojančios bei su vandens ekosistema susijusios rūšys.

Gausiausiai buvo stebimi kirai, kurių užregistruota daugiau kaip 4 600. Tarp kirų daugiausia buvo **sidabrinų** ir **kaspijinių kirų** (*Larus argentatus*, *L. cachinnans*) – 83 proc., **paprastųjų** (*L. canus*) – apie 10 proc., **rudagalvių** (*L. ridibundus*) – 5 proc., **balnuotųjų** (*L. marinus*) – 2 proc. ir vienas **mažasis kiras** (*Hydrocoloeus minutus*).

Apskaitų metu buvo užregistruoti žiemojantys 54 **pilkieji garniai** (*Ardea cinerea*), 23 **jūriniai ereliai** (*Haliaeetus albicilla*), 14 **vandeninių strazdų** (*Cinclus cinclus*), 12 **tulzių** (*Alcedo atthis*), 10 **nendrinų vištelių** (*Gallinula chloropus*) ir 1 **ilgasnapė vištelė** (*Rallus aquaticus*).

Palyginti su ankstesnių metų žiemojančių paukščių apskaitų rezultatais, šiomet nebuvo užregistruota smailiauodegė antis (2013 m. – 2, 2012 m. – 5), raguotasis krakas (2013 m. – 1, 2012 m. – 1, 2011 m. – 6, 2010 m. –

Nuodėgulės (*Melanitta fusca*) ties Kuršių nerija © Julius Morkūnas

5), pilkoji antis (2012 m. – 1, 2011 m. – 3, 2010 m. – 2, 2013 m. nebuvo rasta), alkos (2010 m. – 52), ilgasnapė vištelė (2010 m. – 2), juodakklis kragas (2010 m. – 1), mandarininė antis (kuri žiemojo 2011 m. Vilniuje), urvinė antis (2011 m. – 1 paukštis ties Kaunu).

Stebėjimai teritorijose. Daugiausia žiemojančių paukščių šiais metais buvo užregistruota Kauno mieste ir rajone, kur buvo stebėta daugiau kaip 15 700 paukščių, taip pat Baltijos pajūryje ties Neringa – beveik 8 tūkst. individų. Daug paukščių suskaičiuota Klaipėdos mieste ir rajone, Marijampolės savivaldybėje bei Vilniaus mieste ir rajone.

Apie žiemojančius paukščius duomenų neturime šiuose rajonuose ar savivaldybėse: Kalvarijos, Šakių, Šilalės ir Širvintų.

Žiemojančių paukščių stebėjimų duomenų pasiskirstymas pagal teritorijas pateiktas lentelėje ir paveikslėlyje.

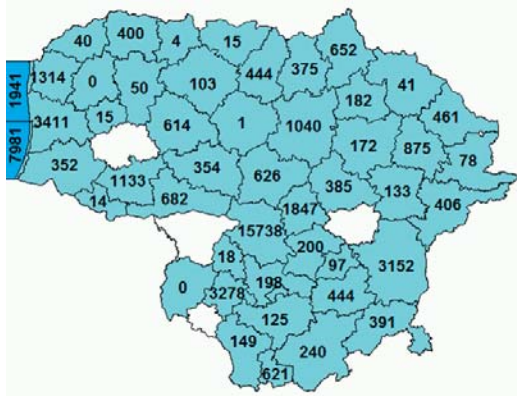
Padėkos. Lietuvos ornitologų draugija nuoširdžiai dėkoja žiemojančių paukščių apskaitose dalyvavusiems ir duomenis pateikusiems stebėtojams, saugomų teritorijų direkcijoms, prisijungusioms prie apskaitų.

Šių metų stebėtojai: P. Adeikis, V. ir R. Adomoniai, A. Aleliūnas, J. Auglys, D. Barckutė, J. Barzdėnas, B. Belchev, K. Bislinkas, L. Bisikirsienė, D. Bučys, M. Čepu-

2016 m. duomenų palyginimas su 2012–2015 m. duomenimis

Rajonas	2016 m.	2015 m.	2014 m.	2013 m.	2012 m.
Kauno m. ir r.	15 738	8 612	5 377	12 570	10 452
Baltijos pajūris Neringa	7 981	4 921	6 059	3 525	4 333
Klaipėdos m. ir r.	3 411	2 428	2 725	650	9 033
Marijampolės sav.	3 278	2 070	1 174	1 090	538
Vilniaus m. ir r.	3 152	3 180	2 340	2 792	2 022
Baltijos pajūris Klaipėdos r.	1 941	1 827	2 643	128	1 489
Jonavos r.	1 847	1 397	104	1 707	676
Palanga	1 213	430	455	102	812
Tauragės r.	1 133	140	0	113	573
Panevėžio r.	1 040	641	949	882	628
Utenos r.	875	814	1 163	560	2 090
Jurbarko r.	682	252	3 246	101	563
Biržų r.	652	435	222	1 057	452
Kėdainių r.	626	925	2 195	931	1 554
Druskininkų sav.	621	424	704	300	439
Kelmės r.	614	385	262	291	349
Zarasų r.	461	208	760	218	748
Pakruojo r.	444	645	615	216	65
Trakų r.	444	512	1 213	383	730
Švenčionių r.	406	307	158	252	311
Mažeikių r.	400	48	162	198	13
Šalčininkų r.	391	264	1 167	537	854
Ukmergės r.	385	1 333	1293	200	433
Pasvalio r.	375	837	22	323	223
Raseinių r.	354	209	444	152	1 687
Šilutės r.	352	1 637	8 062	415	22 875
Varėnos r.	240	694	116	695	386
Kaišiadorių r.	200	5 078	1 639	829	344
Prienų r. ir Birštono sav.	198	893	783	435	555
Kupiškio r.	182	162	26	-	-
Anykščių r.	172	349	548	591	238

Lazdijų r.	149	2 293	1 358	116	554
Molėtų r.	133	177	116	123	89
Alytaus r.	125	1 249	925	3 520	1 956
Šiaulių m. ir r.	103	52	506	90	872
Kretingos r.	101	80	437	–	–
Elektrėnų sav.	97	1 378	2 307	61	1 168
Ignalinos r.	78	260	641	336	867
Telšių r.	50	–	42	–	–
Skuodo r.	40	–	–	–	–
Rokiškio r.	41	43	140	64	–
Kazlų Rūdos sav.	18	–	373	–	–
Joniškio r.	15	119	221	118	–
Rietavo sav.	15	–	–	–	–
Pagėgių sav.	14	1 361	1 572	–	–
Akmenės r.	4	91	54	–	–
Radviliškio r.	1	–	308	–	–
Kuršių marios (iš lėktuvo)	–	–	14 636	–	–
Plungės r.	0	46	628	135	921
Vilkaviškio r.	0	1 581	1 693	461	223
Šakių r.	–	22	32	–	–
Širvintų r.	–	42	–	–	–

Žiemojančių paukščių stebėjimų duomenų 2016 m.
pasiskirstymas šalies rajonuose

lis, A. Čerkauskas, L. Danauskas, G. Eigirdas, V. Eigirdas, R. Giedraitis, R. Ginkus, G. Gražulevičius, P. Ignatavičius, R. Jakaitis, B. Jareckas, A. ir K. Jarmalavičiai, M. Jogminas, A. Jurgo, A. Jurkėnas, V. Jusys, S. Karalius, E. Karavičius, M. Karlonas, R. Karpavičius, A. Kasparavičius, R. Kembrytė, V. Kilčauskas, R. Kinduris, M. Kirstukas, K. Klovaitė, L. Kondratavičiūtė, R. Kubilienė, R. Kubilius, L. Kučinskaitė, V. Laukžemis, D. Laurinavičius, V. Lopeta, I. Maciulevičienė, D. Martinavičiūtė, S. Medžionis, T. Meilūnas, L. Mekionis, O. Mekionytė, S. ir S. Minkevičiai, J. Miškinis, J. Morkūnas, R. Morkū-

nė, R. Nalivaika, A. Naryškin, A. Naudžius, D. ir D. Norkūnai, A. Norkūnas, E. Pakštytė, S. Patkauskas, G. Petkus, A. Petraitis, A. Petraška, D. Račkauskaitė, A. Račkauskaitė, L. Raudonikis, E. Razmienė, M. Ružauskas, I. Semionovas, G. Smailytė, B. Stukienė, I. Šalaševičius, A. ir R. Šimkai, L. ir M. Šniaukštos, T. Špiliasukas, L. Tautkienė, E. Užpelkis, I. Vaičiūnaitė, G. Vaitekūnienė, M. Vazonis, Ž. Venkutė, J. Zarankaitė, V. Zubas, G. Žalkauskaitė, V. Žemaitienė, D. Žičkus.

RESULTS OF THE MIDWINTER WATER-FOWL COUNTS IN LITHUANIA, 2016

Laimonas ŠNIAUKŠTA

Summary. The seventh year in a row LOD continued the midwinter waterfowl counts. More than 80 observers visited 170 survey points and registered more than 50.000 birds. Weather conditions were similar to year 2013, after two quite warm winters it was cold and majority of water bodies was frozen. Mallard was the most numerous waterfowl species with total number of more than 28.600 registered individuals. The second most abundant species was Velvet Scoter with a number of 6 045 and the third - Common Goldeneye with a number of 5 330 birds registered. These three species are the most common during winter counts. Common Mergansers (1 854) and Long-tailed Ducks (1 004) were also numerous this year.

Plėšriųjų medšarkių (*Lanius excubitor*) stebėjimai 2015–2016 metų žiemą

Modestas RUŽAUSKAS, Liutauras RAUDONIKIS

Žurnalo „Paukščiai“ redakcinė kolegija 2015–2016 metų žiemą paskelbė plėšriosios medšarkės (*Lanius excubitor*) stebėjimų žiemą. Pateikiame stebėtojų atsiųstus ir apibendrintus duomenis apie gruodžio–vasario mėn. stebėtas plėšrias medšarkes ir jų stebėjimo vietas.

Plėšrioji medšarkė, kaip paukščių rūšis, kurios stebėjimams buvo skirtas išskirtinis dėmesys, pasirinkta dėl bent kiek išsamesnių duomenų trūkumo apie rūšies gausumą Lietuvoje žiemos mėnesiais. Be to, norėta patikslinti ir skelbiamus „BirdLife International“ bei kitų šaltinių duomenis, pagal kuriuos Lietuvos, Latvijos ir Estijos žemėlapiuose gana skirtingai vaizduojamas plėšriosios medšarkės paplitimas vasarą ir žiemą (1 pav.). Pavyzdžiui, „BirdLife International“ duomenimis, Lietuva priklauso teritorijai, kurioje šie paukščiai aptinkami ištisus metus ir peri. Tačiau kiek kitokius duomenis pateikia Harris F. (2000), kurio sudarytame žemėlapyje (jis šiuo metu pateikiamas ir svetainėje „Wikipedia“) Lietuva nurodoma kaip šalis, kurioje plėšriosios medšarkės tik žiemoja, išskyrus šalies pajūrio regioną, kur ši rūšis ir peri. Apie tai, kokioje teritorijoje paplitusios plėšriosios medšarkės veisimosi metu, jau renkama informacija sudarant Lietuvos perinčių paukščių atlasą. Palyginus surinktus duomenis su žiemos mėnesiais stebėtų plėšriųjų medšarkių duomenimis, bus galima gauti kur kas tikslesnį vaizdą apie medšarkių paplitimą skirtinguose mūsų šalies rajonuose žiemos ir vasaros mėnesiais.

Apie rūšį

Plėšrioji medšarkė (*Lanius excubitor*) – žvirblinių būrio paukštis, priklausantis medšarkiinių (*Laniidae*) šei-

mai. Šiai šeimai priskiriamos 4 gentys ir 31 rūšis. Lietuvoje aptinkamos 4 rūšys, iš kurių paprastoji medšarkė (*L. collurio*) yra plačiai paplitusi ir peri mūsų šalyje. Dar viena – pietinio paplitimo juodakaktė medšarkė (*L. minor*) – stebima labai retai, nors žinoma ir veisimosi atvejų. Ketvirtoji, rytinio paplitimo rūšis – palšoji medšarkė (*L. isabellinus*) – stebėta tik vieną kartą – 2012 m.

Plėšrioji medšarkė yra pati stambiausia Europoje gyvenanti medšarkė, sverianti apie 60–80 g (palyginkime: varnėno svoris yra 70–100 g). Nepaisant palyginti nedidelio dydžio, plėšriosios medšarkės visiškai pateisina savo pavadinimą. Paskelbus apie renkamus plėšriųjų medšarkių stebėjimų duomenis populiariojoje žiniasklaidoje, pasirodė keletas komentarų, kuriuose buvo išsakyta nuomonė, kad pagal paukščio išvaizdą plėšriosios medšarkės pavadinimas galbūt nėra tikslus ir pernelyg „griežtas“, tačiau iš lotynų kalbos pažodžiui išverstas šios rūšies pavadinimas skambėtų, ko gero, dar įspūdingiau – „mėsininkas stebėtojas“ arba „skerdikas stebėtojas“. Nors plėšriosios medšarkės medžioja ir stambius nariuotakojus, tačiau žiemos mėnesiais šalto klimato šalyse, tokiose kaip Lietuva, jų racioną sudaro stuburiniai gyvūnai. Literatūros šaltiniuose teigiama, kad daugiau nei pusę šių paukščių raciono dalies sudaro smulkūs graužikai. Akivaizdu, kad žiemos metu kitą dalį maisto sudaro smulkūs paukščiai.

Akcijos rezultatai

Žiemos stebėjimo metu, nors palyginti daug stebėtojų matė plėšrias medšarkes, buvo gauti tik keli pranešimai apie galimas medšarkių aukas, t. y. kuo maitinosi šie paukščiai. Iš gautų pranešimų galima susidaryti aiškų vaizdą, kad įprastos plėšriųjų medšarkių maitinimosi vietos buvo lygaus ar kalvoto reljefo laukai, kuriuose medšarkės laukė grobio tupėdamos ant medžių, elektros laidų ar kitų, žemesnių objektų. Stebėtojai užregistravo plėšrias medšarkes su sugautais kirstukais, smulkiais graužikais, tarp kurių buvo ir pelėnų. Tik keliais atvejais plėšriosios medšarkės buvo pastebėtos (dažniau periodiškai) soduose, sodybose ar gyvenviečių kiemuose arti lesyklų. Žmogaus gyvenamose vietovėse pasirodę paukščiai paprastai nerodė didesnės baimės žmogui ir pasigaudavo lesyklose besilankančių paukščių (zylių, karklažvirblių). Tai byloja, kad plėšriosios medšarkės yra palyginti gerai prisitaikiu-

1 pav. Plėšriųjų medšarkių paplitimo žemėlapis (pagal „BirdLife International“)

Žalia spalva – gyvena nuolat; mėlyna spalva – aptinkama, bet neperi; geltona spalva – peri, bet neaptinkama žiemą

sios prie dabartinių aplinkos sąlygų, nors įdomu ir tai, kad pačiuose miestuose, kur, regis, turėtų būti lengviau pagaunamo grobio, jos nesirodo. Tai gali būti dėl kelių priežasčių: plėšriosios medšarkės, būdamos palyginti maži paukščiai, pačios gali tapti kačių ar kitų plėšrūnų grobiu, o tai būtų gana nemaža netektis rūšiai, kuri nors ir plačiai paplitusi, bet negausi.

Plėšriųjų medšarkių poros ar pavieniai žiemojantys paukščiai, kad išgyventų, užima palyginti nemažas teritorijas. Tai, galbūt, užtikrina tinkamas sąlygas susirandant maisto. Galima manyti, kad plėšrioji medšarkė yra geras indikatorius, parodantis smulkių stuburinių gyvūnų paplitimą agrariniame kraštovaizdyje, ir tuo remdamiesi galėtume tvirtinti, kad šiandien padėtis šiuo aspektu yra nebloga: gana gausiai stebėtos plėšriosios medšarkės visoje Lietuvos teritorijoje (2 pav.) rodo, jog smulkių stuburinių gausa yra pakankama plėšriems paukščiams prasimaitinti.

Analizuodami 2015–2016 m. žiemos duomenis galime teigti, kad nėra aiškių regionų, kuriuose ši rūšis būtų gausesnė ar retesnė. Ji tolygiai paplitusi tiek Vakarų, tiek Rytų, Pietų ar Šiaurės Lietuvoje. Pabrėžtina, kad kasmet, deja, į paskelbtas žiemos paukščio akcijas atsiliepia ne visi gamtininkai. Aiškiai trūksta profesionalių gamtininkų (saugomų teritorijų direktorių darbuotojų, miškininkų, inspektorių), kurie nemažai laiko praleidžia gamtoje, stebėjimų duomenų. Todėl didelė dalis surinktos medžiagos tenka patiems aktyviausiems stebėtojams, o išryškėjusios medšarkių „sankaupos“ žemėlapyje (vakarų, rytų, šiaurės ir pietų-centro regionuose) greičiausiai byloja ne apie geresnes rūšiai žiemos sąlygas, bet apie stebėtojų mėgėjų ir aktyviausių ornitologų aktyvumą. Būtent jie išties atsakingai atliko šį įdomų, nelengvą, bet reikalingą darbą.

Nors ir nebuvo gauta duomenų iš kai kurių Lietuvos rajonų, analizuojant žemėlapi akivaizdu, kad juose taip

pat galima aptikti plėšriųjų medšarkių žiemą. Todėl apibendrinus galima teigti, jog gauti duomenys apie šių paukščių paplitimą žiemą yra džiuginantys. Ypač turint galvoje, kad, paskutiniaisiais skelbtais duomenimis, plėšriųjų medšarkių populiacija Lietuvoje vertinama apie 100–150 paukščių („Wikipedia“), o remdamiesi paskutiniais dešimtmečiais surinktais duomenimis apie šios rūšies gausumo ir paplitimo pokyčius Europoje tarptautiniai ekspertai 2015 m. sudarytame europiniame paukščių Raudonosios knygos sąrašė plėšriąją medšarkę jau priskiria pažeidžiamų sparnuočių kategorijai. 2015–2016 m. žiemos stebėjimų rezultatai rodo, kad bent jau žiemojančių paukščių Lietuvoje yra kur kas daugiau, nei buvo nurodoma jų perint. Duomenų rinkimo laikotarpiu gauti 124 pranešimai apie daugiau nei 300 stebėtų paukščių. Nors tikėtina, kad kai kurie paukščiai skirtingų stebėtojų galėjo būti užregistruoti ir po keletą kartų, tačiau vis tiek nemažai rajonų liko neištirtų, tad bendras žiemojančių medšarkių skaičius turėtų būti kur kas didesnis. Be to, ne visose tinkamose teritorijose buvo matomos plėšriosios medšarkės – kartais jų nepastebėta pravažįvus ir ne vieną dešimtį kilometrų. Todėl turėtų būti ir toliau stebimos medšarkių gausumo pokyčių tendencijos.

Reikia tikėtis, kad Lietuva yra ir išliks svarbi šios nuostabios paukščių rūšies gyvenamoji teritorija, turinti įtakos bendrai pasaulinei plėšriųjų medšarkių populiacijai. Labai džiugu, kad „Žiemos paukščio“ akcija sulaukia vis didesnio dėmesio, o aktyvūs jos dalyviai pateikia labai tikslius ir išsamius duomenis apie stebėtus paukščius. Būtent todėl 2015–2016 m. „Žiemos paukščio“ akcija tikrai pavyko. Būna, kad tikėtis, kad perinčių plėšriųjų medšarkių populiacija mūsų šalyje pasirodys ne mažesnė nei žiemojančių. Tačiau, siekiant gauti patikimus ir išsamius duomenis, taip pat būtinas daugelio stebėtojų aktyvumas renkant medžiagą Lietuvos perinčių paukščių atlasui.

Autoriai dėkoja visiems stebėtojams, prisidėjusiems prie plėšriųjų medšarkių stebėjimų ir pateikusiems vertingų duomenų: J. Augliui, P. Bagdonui, V. Balsevičiui, K. Bilinskiui, K. Čepėnui, T. Čeponiui, A. Čerkauskui, G. Eigirdui, V. Eigirdui, A. Eismantui, V. Gasiūnaiti, Z. Gasiūnaiti, G. Gražulevičiui, P. Ignatavičiui, M. Ilčiui, A. ir K. Jarmalavičiams, V. Jusiui, S. Karaliui, M. Karlonui, R. Karpavičiui, G. Kielai, M. Kirstukui, J. Klimaiti, V. Laukžemiui, S. Lileikiui, M. ir R. Mackevičiams, D. Makavičiui, B. Maldūnienei, G. Malmigai, L. Mekioniui, S. Medžioniui, S. Minkevičiui, J. Morkūnui, R. Najulytei-Patamsienei, A. Naudžiui, D. Norkūnienei, D. Norkūnui, A. Paulavičiui, A. Petraškai, A. Pilybienei, S. Pupininkui, D. Račkauskaitei, L. Raudonikiui, A. Razmui, G. Riaubai, V. Rudžianskui, M. Ružauskui, I. Semionovui, A. Skimeliui, S. Skujai, A. Stakei, B. Stukienei, E. Sukackienei, A. Šimkui, R. Šimkui, E. Tamošiūnui, E. Užpelkiui, T. Ūsaičiui, I. Vaičiūnaiti, B. Vaičiūnui, K. Valinčienei, K. Vainauskui, J. Zarankaitei, D. Žebelytei.

2 pav. Plėšriųjų medšarkių stebėjimai 2015–2016 m. žiemą

Stebėjimų metu iš viso gauti 124 pranešimai apie 303 matytus paukščius. Juos pateikė 66 stebėtojai.

PRADEDAMOS ATSKLEISTI JUODAKAKLIŲ NARŲ MIGRACIJOS

Julius MORKUNAS

Juodakaklio naro (Gavia arctica) patelė su siūstuvu Suomijos ežere © Maria Tirkkonen

Per Lietuvą eina piečiausia juodakaklių narų perėjimo arealo riba. Keletas porų peri Aukštaitijos regiono ežeruose, kitur Lietuvoje narai dažniau stebimi ne perėjimo laikotarpiu. Į šiaurę nuo mūsų, Estijoje, Suomijoje, Švedijoje ir Norvegijoje, tai įprasta perinti rūšis. Šiose šalyse narai peri įvairaus dydžio oligotrofiniuose skaidriuose ežeruose. Perinčių juodakaklių narų gausumas Suomijoje smarkiai nesikeičia ar netgi iš lėto auga. Žiemoti juodakakliai narai skrenda į seklias neužšalantių jūrų pakrantes.

Suomijos ornitologai ir tyrėjai, susidomėję palydovinių siūstuvų galimybėmis, pradėjo ruošti dviejų juodakaklių narų žymėjimui. Imtis tokio tyrimo metodo juos paskatino lietuvių patirtis rudakaklių narų telemetrijoje, kai Lietuvoje žymėti rudakakliai narai nuskrido perėti į Rusijos Sibirą. Norėdami išsiaiškinti tiksliai juodakaklių narų žiemojimo vietas ir migracijos kelius, Suomijos ornitologai rugpjūčio pabaigoje, kai baigėsi šviesios naktys, pradėjo gaudyti naktinius paukščius. Pirmąją naktį sėkmingai buvo sugauta juodakaklio naro patelė, kuri tuo metu su patinu augino vieną jaunik-

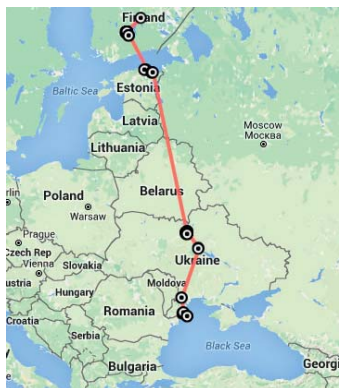
*lį. Ankstyvą tos pačios dienos rytą jai buvo implantuotas palydovinis siūstuvus. Juodakaklio naro patelė buvo pavadinta Lahjos vardu. O apie 10 val. ryto paukštis paleistas atgal į ežerą, kuriame perėjo, ir po kelių akimirkų jau plaukiojo kartu su savo šeimyna. Kitos dienos naktį buvo gaudomi juodakakliai narai kitame ežere. Deja, šiame ežere nepavykus pagauti suaugusių narų, paieškos persikėlė į ežerą už keliolikos kilometrų. Jame buvo sugautas beveik skraidantis stambus jauniklis, greičiausiai patinėlis. Tai buvo vienas iš dviejų vadų jauniklių, implantavus siūstuvą, jis buvo pavadintas Ruriko vardu (*Rurik*). Kaip ir ankstesnis juodakaklis naras, šis jau ankstyvą tos pačios dienos popietę plaukiojo su savo gentainiais.*

Kadangi gimtieji narų vandens telkiniai buvo apsupti vasarnamių, kuriuose dažnai lankydavosi žmonės, kai kurių jų buvo paprašyta paukščius stebėti. Kas kelias dienas tyrėjus pasiekdavo žinios, kad narai kartu su šeimos nariais užsiima kasdieniais rūpesčiais, normaliai maitinasi, skraidė. Jų siūstuvai sėkmingai siuntė duomenis apie jų buvimo vietą iš

gimtųjų ežerų ir aplinkinių vietovių.

Siūstuvų siunčiami duomenys leido paukščius stebėti jų perėjimo, jauniklių išsiritimo vietose. Lahja, dar neskraidant jos jaunikliui, palikusi nariuką su patinu, drauge su grupe kitų juodakaklių narų nuolatos skraidydavo į didesnius ežerus ir ten praleisdavo po kelias dienas. Tačiau spalio pradžioje ji persikėlė į dar didesnę ežerą, kurį paliko tik spalio 23 d. Jau spalio 24 d. iš jos siūstuvo buvo gaunami signalai iš Baltijos jūros, pietinės Rygos įlankos dalies. Baltijos jūroje Lahja užsibuvo neilgai. Spalio 26 d. buvo gauti signalai paukščiui skrendant, keli signalai buvo gauti patelei esant netoli Minsko, kitas tos pačios dienos signalas pasiekė iš Kijevo. Spalio 27 d. Lahja jau maudėsi Azovo jūroje, netoli Mariupolio. Tą pačią dieną ji persikėlė į Juodąją jūrą, į pietryčius nuo Krymo. Šioje vietoje, kur gylis yra nuo 1 500 iki 2 000 m, Lahja praleido apie pusantro mėnesio ir tik gruodžio 8 d. pasitraukė piečiau, prie pat Turkijos pakrantės. Prie Turkijos paukštis praleido didžiąją žiemos dalį. Sausio 11 d. siūstuvus išsiuntė pas-

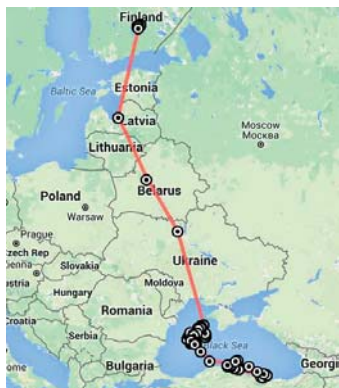

Jauniklio Ruriko migracijos maršrutas

kutinė žinutė, kai paukštis vis dar buvo Turkijoje. Greičiausiai tai buvo siųstuvo gedimas, nes paukštis iki tol elgėsi normaliai, jo kūno temperatūra buvo įprasta rūšiai.

Jauniklio Ruriko migracija iki žiemojimo vietų buvo ilgesnė. Savo gimtąjį ežerą paukštis paliko spalio pradžioje, tikriausiai, kai tik pradėjo skraidyti. Tačiau kituose Suomijos ežeruose jis praleido apie vieną mėnesį ir tik lapkričio 2 d. išskrido iš Suomijos. Lapkričio 3 d. paukštis pasiekė Estijos pakrantę Suomijos įlankoje. Iki lapkričio 5 d. buvo gaunami signalai iš Baltijos jūros netoli Estijos miestelio Rakverės (*Rakvere*). Bet lapkričio 6 d. Rurikas jau buvo Kije-

Lahjos migracijos maršrutas

vo vandens saugykloje, kuri suformuota užtvankus Dniepro upę. Iš šios užtvankos signalai buvo siunčiami iki lapkričio 23 d. Po poros dienų jis vis dar laikėsi Dniepro upėje, bet jau apie 150 km į pietus nuo Kijevo. Lapkričio 27 d. jauniklis 3 dienoms apsistojo Ukrainos ir Moldovos pasienyje esančioje Kučurhano (*Kuchurhan*) užtvankoje. Tačiau jau lapkričio 30 d. naras buvo Juodojoje jūroje, piečiau Odesos. Deja, vieną dieną, paukščiui atsідūrus arčiau Odesos, siųstuvas nustojo veikti. Po mėnesio buvo gautas pranešimas apie aptiktą negyvą žieduotą paukštį. Suomijos specialistai mano, jog jis buvo atsitiktinai sugautas žvejų.

Šie duomenys, gauti iš juodakaklių narų siųstuvų, patvirtino anksčiau hipotezes apie šių paukščių migracijos eigą. Suomijos žiedavimo centras turėjo kelis pranešimus apie migracijos metu sužymėtų juodakaklių narų aptikimo atvejus Juodosios jūros regione, bet buvo nežinoma, kur skrenda Suomijoje perintys paukščiai. Palyginti su rudakaklių narų migracija, juodakakliai nariai renkasi visiškai kitą žiemojimo vietą ir kitą migracijos kelią. Rudakakliai nariai gausiai žiemoja Baltijos jūroje, Šiaurės jūroje. Netgi Lietuvoje stebint narų perskridimus jūroje nuo kranto matomas didelis skirtumas tarp juodakaklių ir rudakaklių narų skaičiaus, tik apytiksliai vienas iš 15–20 stebėtų narų yra juodakaklis, kiti – rudakakliai.

Žinant šį Suomijos juodakaklių narų rudeninės migracijos maršrutą, tikėtina, kad panašiu keliu skrenda paukščiai iš Švedijos, Norvegijos. Todėl nestebina rudens metu didžiuosiuose Lietuvos ežeruose ar vandens saugyklose apsistoję juodakaklių narų būreliai. Gali būti, kad mūsų šalyje perintys nariai taip pat žiemoja Juodojoje jūroje, nes jų perėjimo arealas Lietuvoje sutampa su juodakaklių narų migracijos keliu.

Juodakaklio nara (Gavia artica) jauniklis su siųstuvu Suomijos ežere © Maria Tirkkonen

Prasidėjo naujas Perinčių paukščių atlaso darbų sezonas

Marius KARLONAS, Birutė STUKIENĖ

Lietuvoje atnaujinant Perinčių paukščių atlasą yra iškeltas dvigubas tikslas: laiku pateikti reikiamus duomenis atnaujinamam Europos perinčių paukščių atlasui ir tuo pat metu rinkti detalesnius duomenis nacionaliniam atlasui. Šį darbą mūsų šalyje ėmėsi organizuoti Lietuvos ornitologų draugija (LOD), kviesdama aktyviai dalyvauti draugijos narius. Tačiau nacionalinio masto paukščių stebėjimai nebus išsamūs, jei į juos neįsitrauks visi šalies ornitologai.

Esame dėkingi savanoriams, per praėjusius metus papildžiusiems duomenis internetinėje duomenų kaupimo aplikacijoje, bet didžiausi darbai dar prieš akis. Iki šio pavasario visoje Lietuvoje esame suvedę tik apie 11 proc. reikiamų nacionalinio atlaso duomenų (vertinant 10×10 km kvadratų ištirtumą). Europiniam atlasui reikalingi mažiau detalūs duomenys, todėl čia situacija geresnė ir turime jau nemažą dalį duomenų. Tačiau dar daug svarbių teritorijų nėra pakankamai ištirtos, o iš kai kurių regionų duomenų visai neturime. Atsižvelgiant į esamą padėtį ir planuojant tolimesnius darbus, 2016–2017 m. buvo nuspręsta daugiausia dėmesio skirti kryptinam darbui renkant duomenis Europos perinčių paukščių atlasui.

Visiškai įgyvendinti numatytą tikslą ir surinkti 100 proc. duomenų Europos atlasui per ateinančius du sezonus bus nelengva užduotis, kuri pareikalaus dėmesio ir pastangų iš daugelio mūsų. Didelė dalis Lietuvos teritorijos kol kas yra menkai ištirta.

Prasčiausias stebėjimų padengimas išlieka Vidurio Žemaitijoje, todėl stebėtojų, kurie turi galimybę atlikti stebėjimus šiame regione, įsitraukimas į atlaso darbus būtų ypač vertingas. Kitose šalies dalyje taip pat reikalingi išsamesni stebėjimai, taigi yra svarbus didesnis visų savanorių įsitraukimas. Siekiant tikslingai surinkti visus trūkstamus duomenis, atskiriems regionams yra paskirti koordinatoriai, kurie yra atsakingi už darbų organizavimą europiniuose 50×50 km kvadratuose ir savanorių konsultavimą metodiniais klausimais.

Perinčių paukščių atlaso darbai tiek Europoje, tiek ir Lietuvoje vyksta savanoriškai, taigi rezultatai priklauso tik nuo savanoriškai dirbančių stebėtojų pastangų. Tai tarptautinio lygio iššūkis visiems mums ir puiki proga reikšmingai prisidėti prie paukščių apsaugos. Tokią galimybę turime tik kartą per 20 metų – pirmasis Europos perinčių paukščių atlasas buvo išleistas 1997 m., o remiantis jo duomenimis parengti svarbūs moksliniai darbai apie ornitofaunos pokyčius žemyno mastu. Šis prasmingas ir įdomus ornitologinis projektas sparčiai įsibėgėja ir įtraukia vis daugiau ornitologų ir paukščių stebėtojų – atlaso duomenų rinkimo darbuose Lietuvoje jau dalyvauja 107 savanoriai!

Siekiant užtikrinti sklandžią projekto eigą ir duomenų kokybę, šį pavasarį LOD rengia net 5 specialius mokymus skirtinguose šalies regionuose, kurių metu savanoriai susipažįsta su atlaso duomenų rinkimo metodika,

mokosi pastebėti paukščių veisimosi požymius, nustatyti ar bent įvertinti įvairių rūšių gausumą ir praktiškai bando duomenis rinkti gamtoje. Pasirodis ir videopamokos, kuriose profesionalūs ornitologai dalysis patirtimi, kaip, kur ir kada ieškoti sunkiausiai aptinkamų paukščių rūšių, kaip jas lengviau pastebėti ir nustatyti paukščių perėjimo statusą. Perinčių paukščių aprašymuose bus galima rasti aktualios ir specifinės informacijos apie jų poravimosi, veisimosi ir perėjimo elgseną.

Atlaso savanoriams planuojama pasiūlyti išskirtinių tobulėjimo galimybių – nemokamai dalyvauti profesionaliuose paukščių pažinimo mokymuose – plėšriųjų, tilvikinių, kirinių, pelėdinių, vandens paukščių. Šiuos mokymus numatoma rengti tiek atlaso darbų metu, tiek ir po jų. Artimiausiems dalyviams bus rengiamos varžybos, o nugalėtojų lauks prizai.

Visi, dalyvaujantys atlaso darbuose, kviečiami stebėti aktualias naujienas LOD svetainės Lietuvos perinčių paukščių (LPPA) rubrikoje ir dalyvauti diskusijose „Facebook“ grupėje „Lietuvos perinčių paukščių atlasas“. Norintieji naujienas bei svarbiausią informaciją gaus elektroniniu paštu. Esant poreikiui, yra galimybė pateikti savo stebėjimų duomenis popierine forma.

Taigi, kviečiame visus aktyviai dalyvauti atlaso darbuose, mokytis ir įgyti naujos patirties. Tegu Jūsų laikas, praleistas gamtoje, įgauna dar didesnę prasmę!

Daugiau informacijos rasite
www.birdlife.lt/lppa.

TYRULIŲ PELKĖJE TĘSIAMI BUVEINIŲ TVARKYMO DARBAI

Gintaras RIAUBA, Liutauras RAUDONIKIS

Tvarkymo plotas prieš veiklos įgyvendinimą. Tyruliai, 2015-02-11 © Gintaras Riauba

Lietuvos ornitologų draugija nuo 2013 m. vykdo ketverių metų trukmės projektą „Lietuvos pažeistų durpynų tvarkymas, įgyvendinant Tyrulių PAST (PAST – paukščių apsaugai svarbi teritorija) atkūrimo darbus“.

Pagrindinis projekto tikslas – pagerinti Tyrulių pelkės Paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST) tikslinių rūšių – perinčių didžiųjų baublių (*Botaurus stellaris*), švygždų (*Porzana porzana*) ir migruojančių pilkųjų gervių (*Grus grus*) – bei joms svarbių buveinių būklę, padidinant šioms rūšims tinkamų buveinių plotus išeksploatuotose Tyrulių pelkės dalyse, atkuriant pelkinės ekosistemos formuotis palankų hidrologinį režimą, taip pat mažinant nendrynų ir sumedėjusios augalijos plotus. Atkūrus pažeistą hidrologinį režimą būtų pasiektas ir papildomas teigiamas efektas mažinant CO₂ emisiją, o tai svarbu sprendžiant klimato kaitos problemą globaliu mastu.

Šiame straipsnyje apžvelgiami 2015–2016 m. vykdyti tvarkymo darbai.

Tvenkiniuose augančių nendrynų tvarkymas

2015 m. liepą buvo tęsiami nendrynų tvarkymo darbai šiaurinėje durpyno dalyje esančiuose tvenkiniuose. Juose augančiuose nendrynuose specialia amfibija buvo išpjautos 3–4 m pločio juostos, o tarp jų palikti apie 10 m pločio nepaliesto nendryno plotai. Nendrių stiebai buvo pjunami po vandeniu, kad jie neataugtų ir dar bent keletą metų nesutankėtų. Šia veikla siekiama didelių tankių nendrynų plotus suskaidyti į mažesnius fragmentus ir taip padidinti šių buveinių ekologinę talpą, nes yra žinoma, kad toks šių buveinių suskaidymas yra naudingas nendrynų pakraščiuose besimaitinantiems ar atvirų vandens plotų vengiantiems paukščiams, kurių populiacijų gausumas taip suskaidžius nendrynus paprastai pagausėja.

Iš viso 2015 m. vasarą ši veikla buvo įgyvendinama 4-ioose tvenkiniuose, kurių bendras plotas sudaro 62 ha. Bendras išpjautų nendrių juostų plotas šiose teritorijose užima kiek daugiau nei 8 ha. Iš viso nuo projekto pradžios tokie darbai atlikti 10-yje tvenkiniuose, kurių bendras nendrynų plotas yra daugiau nei 200 ha. Iš viso 2014–2015 m. Tyrulių durpyno tvenkiniuose išpjautų nendrių juostų plotas sudaro 20 ha.

Lyginant Tyrulių PAST 2014–2015 m. saugomų paukščių rūšių monitoringo duomenis, nustatyta, kad tiek didžiųjų baublių, tiek plovinių vištelių gausumas visuose tvarkytuose tvenkiniuose padidėjo. Manome, kad tam įtakos galėjo turėti būtent 2014 m. vasarą pačiuose didžiausiuose durpyno tvenkiniuose sutvarkyti nendrynai, kuriuose buvo išpjauta bemaž 12 ha atviro vandens juostų.

Užmirkusių durpyno plotų tvarkymas

Praėjusį rudenį ir žiemą projekto darbų vykdytojai tęsė pradėtus buveinių tvarkymo darbus. Iš tvarkomų plotų buvo šalinama sumedėjusi augalija, šienaujami tankūs

Tas pats tvarkymo plotas (žr. pirmą pagrindinę nuotr.) po darbų. Tyruliai, 2015-05-28 © Gintaras Riauba

nendrynai. Tokios priemonės tuose pačiuose plotuose bus kartojamos du kartus. Šie darbai buvo pradėti dar 2015 m. liepą, tada buvo šienaujami dar vegetuojančių nendrių stiebai. Kertant vegetuojančias nendres užpelkėjusiuose durpyno plotuose, siekiama mažinti tankiais nendrynais apaugusias durpyno teritorijas. Taip gerinamos pelkinių buveinių sąlygos, ypač sutankėjusių nendrių stelbiams pelkių augalams, formuojamos ir palaikomos atviro tipo buveinės, kurios yra svarbios Tyrulių durpyne migracijų metu apsistojančioms pilkosios gervės, gulbės giesminėms ir žąsims. Tokiose buveinėse aptinkama ir perinčių švygždų, kurių apsaugai įsteigta ši „Natura 2000“ teritorija. Todėl siekiame, kad atkuriamų atvirų buveinių plotai būtų kuo didesni, o esant galimybei susijungtų su panašių savybių turinčiais greta esančiais atvirais plotais. Tam buvo šalinamos tarp jų augančios ir šiuos plotus fragmentuojančios aukštesnės medžių juostos.

Kai kuriose šiai veiklai išskirtų plotų dalyse sumedėję augalai buvo jau gerokai užtelę, todėl pirmasis šios augalijos šalinimas buvo derinamas su miškininkais ir, pagal galiojančias Miškų kirtimo taisykles, galėjo būti atliekamas tik nuo rugsėjo 1 d. Taigi, dalis darbų buvo atliekami rudens sezono metu. Dėl itin sausos praėjusių metų vasaros sąlygos šiems darbams atlikti buvo itin palankios, nes traktoriais buvo išvažiuojamos netgi įprastomis sąlygomis nepasiekiamos nendrynų vietos. Iš viso 2015 m. liepos–rugsėjo mėnesiais nendrės ir sumedėjusi augalija buvo pašalinta 105 ha plote. Dar 26 ha plote ši veikla buvo vykdoma jau antrą kartą.

Prasidėjus žiemai, laukėme užžinančių didesnių šalnų, nes kiti atvirų buveinių formavimo darbai numatyti labiau užmirkusiuose durpyno plotuose. Dėl to mechanizuotai šalinti nendrių stiebus ir sumedėjusią augaliją čia galima tik susidarius tvirtam įšalui. Įgyvendinant šią veiklą yra išpjunami sausi nendrių stiebai, tai padeda sustiprėti būdingiems pelkės augalams. Pašalinus senus nendrių stiebus, pavasarį atsiranda sąlygos suvežti ir sustiprėti viksvoms, kiminams ir kitiems augalams. Nendrių stiebai „sukyla“ ir sužaliuoja gerokai vėliau nei žemosios žolės, todėl pastarosios spėja sustiprėti. Tokio paskatinimo nauda įsitikinome jau po pirmųjų projekto metų, kai žiemą išpjou-

vus sausų nendrių stiebus buvusio ištisinio seno nendryno vietoje išryškėjo tiek žemapelkinių viksvynų, tiek tarpinio tipo pelkinių buveinių fragmentai.

Nors beveik visą sausį gana stipriai šalo, kai kurie gilesnio vandens apsemti nendrynai taip ir liko neišpjauti, nes pakankamai tvirtam ledui susiformuoti sutrukdė prieš šalčius ant nendrių iškritę purus sniegas. Vis dėlto per šią žiemą nendrynai ir sumedėjusi augalija buvo šalinami 8-iose tvarkymo sklypuose, o jų bendras plotas siekia 115 ha. Nuo projekto pradžios ši veikla jau vykdoma kiek daugiau nei 200 ha plote.

Sausų durpyno plotų tvarkymas ir hidrologinio režimo atkūrimas

Praėjusią žiemą buvo tęsiami ir sausuose durpyno plotuose augančių medžių bei krūmų šalinimo darbai, kurių metu taip pat buvo formuojami atviri buvusio durpyno plotai. Ši veikla praėjusią žiemą buvo vykdoma 4-iose 50 ha bendro ploto sklypuose. Pirmiausia buvo išpjunami stambesni pavieniai medžiai, kurie iš tvarkymo plotų išvežti. Šią medieną miškininkai panaudos biokuro gamybai. Smulkesni medžiai, krūmai ir kita augalija buvo šalinama specialiomis prie traktorių tvirtinamomis krūmapjovėmis. Norint šiuos buveinių tvarkymo darbus atlikti mechanizuotai taip pat būtinas gerai išlašę gruntas. Kitaip traktoriai ir medžiais pakrautų priekabų ratai išpaudžia gilius vėžes.

Sumedėjusios augalijos iškirtimas šiuose plotuose – tik pirmasis darbų etapas. Vėliau čia bus atkuriamas pelkinės buveinės formuotis palankus hidrologinis režimas.

Kadangi visoje durpyno teritorijoje šiuo metu yra išlikę palyginti tankus sausinimo kanalų tinklas ir didelė šių griovių dalis tebedrenuoja pelkę, todėl daugelis iš eksploatuotų ir apleistų durpyno plotų tebėra netinkami pelkinėms buveinėms formuotis. Čia vyrauja skurdi augalija, o vietomis tebeptyti plikos durpės plotai. Pelkinių buveinių fragmentų aptinkama tik grunto įdubose arba sausinimo kanaluose, jei ant jų bebrai įsirengę užtvankas. Net ir tokiose vietose pelkės renatūralizacija yra labai lėta, nes gruntinio vandens lygis yra pernelyg žemas, o daugumoje hidrologiniam režimui atkurti numatytų plotų auga sausoms ir skurdžioms augavietėms būdingi augalai. Paukščių gausumas šiuose plotuose taip pat nedidelis.

Įrengta užtvanka. Tyruliai, 2016-02-18
© Gintaras Riauba

Išpjauta juosta nendryne. Tyruliai, 2015-07-14
© Gintaras Riauba

Tik pašalinus sumedėjusią augaliją, drėgnesnėse šių plotų vietose aptikti perkūno oželiai ar net plovinės vištelės, pastebėtos maitintis ar perėti besileidžiančios antys. Žiemą šių plotų pakraščiuose neretai matomos grobio tykančios plėšriosios medšarkės. Akivaizdu, kad šių, kol kas skurdžių plotų gamtinė vertė padidės, kai juose susiformuos didesni atviri užmirkusių buveinių plotai.

Pelkėdarai palankus drėgmės režimas atkuriamas pagal 2015 m. parengtą Tyrulių pelkės natūralaus hidrologinio režimo atkūrimo projektą, kurį Lietuvos ornitologų draugijos (LOD) užsakymu parengė UAB „Šiaulių hidroprojektas“. Projektuodami drėgmės režimo atkūrimo techninius sprendimus, šio projekto rengėjai siekė svarbiausio tikslo: atkurti hidrologinį režimą, kuris būtų palankus pelkių ekosistemoms atsikurti ir toliau vystytis, pasirinktuose Tyrulių durpyno plotuose, suplanuojant adekvačius vandens lygio pakėlimą ir palaikymą užtikrinančius hidrotechninius sprendimus. Projektas siekia, kad:

- Dirvožemio gruntinio vandens lygis ne mažiau kaip 70 proc. atkuriamų teritorijų ploto turi būti kuo arčiau dirvos (durpės) paviršiaus, užtikrinant tai, kad durpės būtų nuolat įmirkusios, tačiau paviršinio grunto pažėmėjimo vietose susiformavę atviro vandens telkiniai sudarytų ne daugiau kaip 20 proc. teritorijų ploto;

- Užtikrinti, kad vandens lygis būtų kiek įmanoma pastovesnis;

- Planuojamų užtvankų skaičių ir įrengimo vietas kanaluose parinkti atsižvelgiant į grunto laidumo ypatumus.

Iš viso projekte numatyta įrengti 30 vandens nutekėjimą stabdančių užtvankų 6-iose pasirinktuose (sausiau-siuose) plotuose. Jos bus statomos rankiniu būdu ir tik iš natūralių, vietoje pasiekiamų medžiagų: organinio ar mineralinio grunto, medžių ir krūmų šakų bei plonų rąstų.

Pirmąsias užtvankas dviejuose šios veiklos įgyvendinimo plotuose UAB „Didysis tyrulis“ darbuotojai įrengė praėjusių metų lapkritį. Iš viso centrinėje Tyrulių pelkės PAST dalyje esančiuose plotuose jau įrengtos 8 užtvankos, kurių poveikį – galėjimą sulaukyti iš tvenkiamų plotų kanalais ištekančių vandenį – stebėjome lietingais žiemos pradžios laikotarpiais ir nutirpus sniegui. Nedidelio šių metų pavasario polaidžio metu dauguma mūsų įrengtų užtvankų atsidūrė po vandeniu, kurį sulaukė žemiau esančios daug didesnės bebrų užtvankos. Žinoma, esant įšalui, gruntas vandeniui nėra laidas, todėl didžioji paviršinio vandens dalis ir susirenka sausinimo kanaluose. Tačiau tai, kad pagal projektinius reikalavimus įrengtos užtvankos pavasarį atsidūrė po vandeniu, parodo, jog vandens nuotėkis iš šių plotų yra palyginti didelis. Tikimės, kad pasibaigus pavasario polaidžiui šiuo metu sausuose durpyno plotuose įrengtos užtvankos sulaukys didžiąją dalį vandens, kuris gyvybiškai būtinas, kad pelkinės buveinės atsikurtų.

Nuo projekto pradžios sumedėjusi augalija pašalinta 158 ha plote ir šie darbai bus tęsiami ateinančių sezoną. Drėgmės režimo pokyčiai, įrengus visas planuojamas užtvankas, palies ne mažiau kaip 250 ha atkuriamo durpyno plotų.

Sunkumai, su kuriais susiduriama atliekant buveinių tvarkymo darbus

Vienas iš labiausiai suplanuotų darbų eigą koreguojančių veiksmų yra orų sąlygos žiemą, ypač tvarkymo plotuose kertant ir išvežant sumedėjusią augaliją. Kaip minėta, tvarkymo darbai užmirkusiuose durpyno plotuose gali būti atliekami tik tada, kai gruntas yra pakankamai įšalęs ir juo gali važiuoti sunkioji technika. Jau pirmojo darbų sezono metu pastebėjome, kad tokios sąlygos susidaro tik po didžiųjų šalčių, kai oro temperatūra bent 2–3 paras iš eilės laikosi apie minus 20 laipsnių. Tačiau jei prieš šalną susidaro bent kelių centimetro sniego danga, dalis plotų, ypač apaugusių tankiais nendrynais, gruntas ar ledo danga išlieka palyginti netvirti. Visi buveinių tvarkymo darbai atliekami buvusiuose durpių kasimo plotuose, kurie baigus jas kasti buvo apiešti ir kuriuose kelis dešimtmečius sąlygos stipriai nesikeitė. Nors kai kuriuose plotuose pelkinių buveinių atsikūrimą paspartino bebrai, sausesni plotai ilgainiui pradėjo užželti beržais, todėl, vykdant miškų inventorizaciją, jie identifiukuoti kaip miško sklypai. Dėl to visi sumedėjusios augalijos šalinimo darbai derinami su ūkinę veiklą miškuose reglamentuojančiais teisės aktais – Miškų įstatymu ir Miško kirtimų taisyklėmis. Nors pagal LR Vyriausybės patvirtintą Tyrulių botaninio-zoologinio draustinio tvarkymo planą didžioji buvusio durpyno dalis yra išskirta kaip biologiškai vertingos savaime atsikuriančios pelkės arba durpyno tvarkymo ar išeksploatuoto durpyno renatūralizacijos zona, daugelyje projekte numatytų tvarkymo plotų, kuriuose inventorizuoti miško sklypai, atvirų buveinių formuoti nebuvo galima. Todėl leidimai atviriems pelkės plotams formuoti buvo išduodami tik vietoms, kuriose, paskutinės miškų inventorizacijos duomenimis, dar nebuvo susiformavęs miškas. Atitinkamai teko koreguoti savo darbų planus. Džiugu, kad Tytuvėnų miškų urėdija atsiliepė į LOD iniciatyvą ir sutiko patikslinti miškotvarkos projektą, pietinėje durpyno dalyje numatant formuoti didelius atvirų buveinių plotus, kuriuose ir ateityje būtų palaikomos pelkinės buveinės atsikurti tinkamos sąlygos. Šiaulių miškų urėdijos miškuose miškotvarkos projektavimo darbai vyksta šiuo metu, todėl tikimės, kad bent dalyje šiai urėdijai priskirtų tvarkymo plotų pavyks numatyti atvirų buveinių atkūrimo darbus.

Įgyvendinamų priemonių poveikis Tyrulių durpyno paukščiams

Šiuo metu Tyrulių pelkės PAST tikslingai saugomos 3 paukščių rūšys – perintys didieji baulbliai ir švygždos bei migruojančios pilkosios gervės. Ši pelkė taip pat svarbi ir kaip plovinių vištelių perėjimo vieta. Šių rūšių populiacijų gausumą nuo projekto įgyvendinimo pradžios stebi 2 projekto darbuotojai, kurie vykdo šių paukščių apskaitas ir stebi su buveinių tvarkymo veiklų įgyvendinimu susijusius ornitofaunos pokyčius.

Pilkujų gervių gausumą rudeninės migracijos metu projekto ornitologai stebi nuo 2013 m. Pirmaisiais metais vienos apskaitos metu suskaičiuota maždaug 1 200 durpyne nakvojančių paukščių, 2014 m. – apie 2 000, o

2015 m. – apie 1 600 gervių. Tikruosius jų gausumo pokyčius įvertinti palyginti sunku, nes stebint nakvoti besirenkančias ar anksti ryte maitintis išskrendančias gerves, neįmanoma nustatyti, kokia dalis stebimų paukščių yra apsisoję ilgėsniam laikui, kiek jų kasdien išskrenda žiemoviečių link ir kokių skaičiumi sankaupas papildo iš šiaurėsnių regionų atskrendantys paukščiai. Galima tik konstatuoti, kad vienu metu Tyrulių durpyne nakvynės vietas gali rasti apie 2 000 gervių. Teritorijoje įgyvendinami atvirų buveinių formavimo darbai akivaizdžiai turi teigiamą poveikį migruojančioms gervėms. Tai liudija ir vasarą stebimų neperinčių paukščių sankaupos. Po pirmojo stebėjimų sezono, 2014 m. vasarą, viename naujai suformuotame maždaug 20 ha plote buvo apsisoję apie 200 neperinčių gervių. 2015 m. birželio–liepos mėnesiais šiuose plotuose suskaičiavome jau ne mažiau kaip 300 paukščių. Rudenį durpyne nakvojančios gervės taip pat naudoja naujai suformuotas atviras buveines.

Pelkinių buveinių atkūrimas pasaulyje šiuo metu sulaukia itin didelio gamtosauugininkų ir visuomenės dėmesio. Mat čia iš pelkinių augalų liekanų besiformuojančiame durpių klode tūkstančiams metų „užrakinami“ didžiuliai iš atmosferos asimiliuojami anglies kiekiai. Dėl to Tyrulių pelkės atkūrimas taip pat svarbus ir šiuo, itin aktualiu kovos su globalia klimato kaita aspektu.

Nendrynuose perintiems paukščiams šių buveinių tvarkymas taip pat turėjo teigiamos įtakos. Lyginant 2014 ir 2015 m. duomenis, nustatyta, kad didžiųjų baublių skaičius 2015 m. padidėjo maždaug 20 proc. Pirmąjį tyrimų sezoną aptikta 19–20 teritorijas užėmusių patinų, o 2015 m. jų skaičius siekė 24. Praėjusiais metais durpyno tvenkiniuose labai padaugėjo ir plovinių vištelių, rudakaklių kraugų. Tikėtina, kad tokiems pokyčiams didžiausios įtakos turėjo „vandens pakraščio efekto“ formavimas tankiuose nendrynuose, juose išpjauant 3–4 m pločio juostas. Visos aptiktos plovinės vištelės ir daugiau kaip 80 proc. didžiųjų baublių buvo pastebėta būtent tvarkymo plotuose.

Kviečiame apsilankyti atkuriamoje Tyrulių pelkėje

Kviečiame apsilankyti Tyrulių pelkės paukščių apsaugai svarbioje teritorijoje, susipažinti su šios teritorijos gamtinėmis vertybėmis ir projekto metu įgyvendintomis veiklomis.

Visą Tyrulių pelkės PAST esamę įpratę skirstyti į šiaurinę, centrinę ir pietinę dalis. Šias buvusios pelkės dalis galima pasiekti išilgai visos teritorijos nusidriekusių kelių, kuris eksploatuojant durpyną buvo naudojamas kaip

durpes iš teritorijos išvežančio geležinkelio pylimas. Įgyvendinant projektą šis keliukas buvo sutvarkytas priešgaisrinės apsaugos poreikiams, todėl lankytojai pėsčiomis ar automobiliu gali pasiekti ir pačias nuošaliausias teritorijos vietas. Į keliuką galima patekti iš Tyrulių gyvenvietės ir nuo Šiaulių–Tytuvėnų kelio. Važiuojant iš abiejų pusių, patekus į PAST, bus galima rasti projekto metu įrengtus stendus. Planuojant apsilankyti šioje teritorijoje būtina žinoti, kad centrinėje PAST dalyje esančioje eksploatuojamoje durpyno dalyje nuo pavasario iki rudens dirba sunkioji technika, todėl lietingais laikotarpiais kai kurie kelio ruožai lengvaisiais automobiliais gali būti neišvažiuojami. Taip pat prašome atminti, kad tam tikrose kelio vietose yra įrengtos kelio užtvartos, kurios transporto judėjimą teritorijoje gali riboti saugomoms paukščių rūšims itin jautriais laikotarpiais – paukščių veisimosi metu (balandį–birželį) ir rudenį (rugsėji–spalį), kai Tyruliuose renkasi nakvoti migruojančios pilkosios gervės. Šiais laikotarpiais rekomenduojame teritorijoje tik vaikščioti ir stengtis netrikdyti laikinųjų pelkės gyventojų.

Pirmiausia rekomenduojame apsilankyti dviejuose projekto metu pastatytuose stebėjimo bokštuose, kuriuose įrengti informaciniai stendai su teritorijos schema ir informacija apie svarbiausias projekto veiklas. Plotuose, kuriuose siekiama atkurti pelkinėms buveinėms formuotis būtinas sąlygas, galima rasti tokių vietų, kur buveinės atkurti pradėjo natūraliai. Priklausomai vyraujančio grunto ir drėgmės sąlygų, šiuose plotuose galima aptikti įvairių atsikuriančių pelkinių buveinių fragmentų ar skirtingiems pelkių tipams būdingų augalų rūšių. Užmirkusiuose plotuose, kur, šalinant sumedėjusią augaliją, formuojamos atviros buveinės ar mažinamas sausumoje augančių tankių nendrynų plotas, anksti pavasarį perėti tinkamų vietų žvalgytuvės pradeda sugrįžusios gulbės giesmininkės, gervės ir kiti paukščiai. Šiuose plotuose visą vasarą laikosi neperinčios, o rudenį apsisoja migruojančios gervės. Trečioji vieta, kurią verta aplankyti Tyruliuose, – durpyno tvenkiniai. Juose nuo pat ankstyvo pavasario girdimi garsiai baubiantys didieji baubliai, triukšmingas tuoktuves rengia rudakakliai kraugai, o sutemus „koncertuoja“ ilgaspisės ir plovinės vištelės. Užpelkėjančiuose tvenkiniuose įsikuria ir švygždos, perkūno oželiai, migracijų metu apsisoja įvairūs tilvikai.

Naujausią informaciją apie vykdomus Tyrulių pelkės tvarkymo darbus, paukščių stebėjimus ar kitas projekto veiklas rasite projekto svetainėje www.tyruLIAI-life.lt.

Projektas „Lietuvos pažėistų durpynų tvarkymas, įgyvendinant Tyrulių PAST atkūrimo darbus“ (angl. *Demonstrative restoration of the Tyruliai bog as a part of the initiative of the re-wetting of Lithuanian peatlands*; Tyruliai-Life; LIFE12 NAT/LT/001186) įgyvendinamas Lietuvos ornitologų draugijos kartu su partneriu UAB „Didysis tyruLis“. Projektas finansuojamas iš ES aplinkos finansinės programos „LIFE+“, LR aplinkos ministerijos administruojamą Lietuvos nacionalinio bendrojo finansavimo lėšų „LIFE+“ projektams įgyvendinti, ir projekto partnerių lėšų. Projekto pradžia – 2013 m. rugpjūtis, planuojama pabaiga – 2017 m. rugpjūtis. Interneto svetainė: www.tyruLIAI-life.lt.

Ornitologai ir žvejai ieško efektyvių priemonių, mažinančių vandens paukščių žūtį žvejybiniuose tinkluose

Julius MORKŪNAS

Lietuvos ornitologų draugijos (LOD) specialistams, dirbantiems su vandens paukščių priegauda jūroje, žiemos periodas yra pats darbymesis. Vykdamas SEGRE fondo finansuojamą bendrą LOD ir „Birdlife International“ projektą „Jūrinių paukščių priegaudos mažinimas Europoje“, visą rudens ir žiemos laikotarpį ornitologai kartu su žvejais bando pagal mokslininkų rekomendacijas pagamintus specialius modifikuotus statomuosius tinklus, kurie turėtų sumažinti jūrinių paukščių žūtį žvejybos įrankiuose.

Kiekvieną žiemą prie Lietuvos Baltijos jūros krantų žiemoti susirenka tūkstančiai jūrinių paukščių. Neseniai vykdytų žiemojančių vandens paukščių apskaitų metu šalies pajūryje buvo užregistruota daugiau kaip 8 tūkst. vandens paukščių. Deja, ne visiems iš jų pavyks sulaukti pavasario. Dalis paukščių jau įkliuvo į žvejybinius tinklus, skirtus menkėms ir stintoms gaudyti. Praėjusių metų lapkričio ir gruodžio mėnesiais aktyvios menkių žūklės metu žvejams atsitiktinai į tinklus įkliuvo nuodėgulės, rudakaklių narų, ledinių ir juodųjų ančių. Daugiausia paukščių įsipainioja ir žuvo jūroje ties Kuršių nerija dirbančių žvejų tinkluose. Per praėjusį rudenį ir žiemą iš dešimties žvejų, kurie bendradarbiauja su LOD siekiant sumažinti paukščių priegaudą, gauta daugiau nei 120 žuvusių paukščių. Ties Kuršių nerija dažniausiai į tinklus

įsipainioja nuodėgulės, retokai ledinės antys ar rudakakliai narai. Vietovėje nuo Olando Kepurės iki Palangos dažniausiai į tinklus įkliūva ledinės antys, viena kita nuodėgulė, naras.

LOD pagamino ir žvejams išbandyti davė 84 modifikuotus tinklaičius, ant kurių buvo pritvirtinti specialūs tinklų matomumą didinantys sintetinės medžiagos kvadratai. Negalutiniais duomenimis, modifikuoti tinklaičiai padėjo sumažinti paukščių priegaudą žvejybos įrankiuose iki 30–40 proc. Tai yra mažas žingsnelis mažinant paukščių žūtį tinkluose, tačiau vis vien išgelbėta nemažai žiemojančių vandens paukščių.

LOD optimizmo suteikia ir Juodkrantės žvejo Arūno Grigaičio mintys: „Mes nenorime gaudyti paukščių, mūsų tikslas yra žuvis, paukščiai mums nereikalingi, jų ir gaila, ir tinklus jie suvelia. Žvejočiau su paukščius atbaidančiais tinklais, nes didelio skirtumo tarp modifikuotų ir įprastų tinklų žuvų laimikiui nematyti.“

Besitęsiant žiemai ir aktyviai pavasarinei žvejybai, toliau renkami duomenys apie paukščių priegaudą ir apie modifikuotų tinklaičių įtaką sugaunamos žuvies kiekiui. Todėl tik pavasario pabaigoje galėsime tiksliau įvertinti paukščių priegaudos mastus Lietuvos pakrantėje ir išsiaiškinti, kuriose vietose žūsta daugiausia paukščių.

Žvejų laimikis: žuvis ir jūrinių ančių priegauda © Julius Morkūnas

Lėdinė antis (Clangula hyemalis) žvejų tinkle © Julius Morkūnas

Labai džiugu, kad pavyko rasti bendrą kalbą su žvejais, ypač su Priekrantės verslinės ir rekreacinės žuvininkystės asociacija. Kai žvejai įsigilina į paukščių priegaudos problemą ir pamato jos mastus, patys imasi siūlyti, kaip būtų galima sumažinti paukščių žūtį. Su bendradarbiau-

Paukščių priegaudai mažinti skirti juodi kvadratai su baltais apvadais, užkabinti ant žvejybinio tinklaičio © Julius

jančiais žvejais pavyko sukurti sistemą, pagal kurią kiekvienas žvejys informuoja LOD apie sugautus paukščius.

Ateinančiais metais LOD yra numčiusi išbandyti ir kitas paukščių atbaidymo priemones, tvirtinamas ant žvejybinių tinklų. Kuo daugiau tinklų matomumą didinančių priemonių bus išbandyta ir įvertintas jų veiksmingumas mažinant paukščių priegaudą, tuo realesnė tampa galimybė naudoti tik saugesnius paukščiams žvejybos įrankius ir taip mažinti jų žūtį tinkluose. Kol kas nėra sudaryto ir patvirtinto veiksmingų priemonių, kurios sumažina paukščių priegaudą statomuosiuose tinklaičiuose, sąrašo. Dar reikia atlikti nemažai bandymų, kol bus galima viena-reikšmingai siūlyti naudoti vieną ar kelias veiksmingas priemones žiemojančių jūrinių paukščių apsaugai.

VENTĖS RAGE SUGAUTAS JUODAGURKLIS ERŠKĖTŽVIRBLIS

Vytautas EIGIRDAS

Juodagurklis erškėtžvirblis (*Prunella atrogularis*).
Ventės ragas, 2015-12-24 © Vytautas Eigirdas

2015 m. gruodžio 24 d. Ventės rage voratinkline gaudykle sugauta nauja paukščių rūšis Lietuvoje – juodagurklis erškėtžvirblis (*Prunella atrogularis*). Paukštis nuo įprasto mūsų šalyje (tiesa, ne žiemos metu) paprastojo erškėtžvirblio (*Prunella modularis*) išsiskyrė juodu viršugalviu ir pagurkliu, balkšvai gelsvu antakiu ir oranžine krūtine. Išvaizda daugiausia priminė Lietuvoje jau registruotą sibirinį erškėtžvirblį (*Prunella montanella*), nuo kurio labiausiai išsiskyrė juodu pagurkliu. Paukštis sužieduotas, išmatuotas ir paleistas. 2015 m. gruodžio 29 d. jis dar kartą pastebėtas maždaug už šimto metrų nuo pagavimo vietos.

Iš artimesnių Lietuvai šalių juodagurkliai erškėtžvirbliai gyvena Rusijoje, Uralo kalnuose. Europinę populiaciją sudaro 1 500–2 500 porinčių porų. Minėtoje vietovėje gyvena *P. a. atrogularis* porūšis. Šis porūšis žiemoti skrenda į Centrinę ir Pietų Aziją (Iranas, Afganistanas, Turkmėnistanas ir pan.). Porūšis *P. a. buttoni* peri pietrytinėje Kazachstano dalyje, vakariniame Mongolijos, Kinijos pakrastyje, Kirgizstane, Tadžikistane, rytinėje Uzbekistano dalyje ir yra iš dalies sėslus.

Juodagurklis erškėtžvirblis (*Prunella atrogularis*). Ventės ragas, 2015-12-24 © Vytautas Eigirdas

Vakarų ir Vidurio Europoje juodagurklis erškėtžvirblis pastebimas labai retai ir ne kiekvienais metais. Suomijoje registruotas 10 kartų, pirmą kartą aptiktas 1987 m. 1988–2015 m. Švedijoje matytas 7 kartus, 2007 m. sugautas ir sužieduotas Kroatijoje, 2010 m. – Slovakijoje, 2013 m. nufotografuotas Bulgarijoje, 2013 m. pastebėtas Norvegijoje, 2014 m. – Vokietijoje (3-ia registracija šalyje). Paukščiai dažniausiai matyti vėlyvą rudenį ar žiemos pradžioje, rečiau pavasarį. 2015 m., be Lietuvos, juodagurklis erškėtžvirblis nufotografuotas tik Švedijoje – balandžio 22 d.

Juodagurklis erškėtžvirblis – jau 390-a rūšis Lietuvos paukščių sąraše

Juodagurklis erškėtžvirblis aptikimo vietos Europoje pažymėtos raudonai, perėjimo sritys – žalia spalva

ir 5-oji nauja paukščių rūšis, aptikta 2015 m. mūsų šalyje. Prieš juodagurklį erškėtžvirblį 2015 m. dar buvo pastebėti šie paukščiai: paprastasis stepinis vievesys (01-26), tundrinis sėjikas (05-20), garbanotasis pelikanas (05-21), mažoji švygžda (05-28).

BLACK-THROATED ACCENTOR WAS TRAPPED IN VENTĖS RAGAS

Vytautas EIGIRDAS

Summary. On December 24th, 2015 a new bird species for Lithuania - Black-throated Accentor was trapped and ringed in Ventės Ragas Ornithological Station.

Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2015– 2016 m. žiemą

Parengė Vytautas JUSYS

Ši 2015–2016 m. žiemą pastebėtų paukščių suvestinė parengta pagal Lietuvos ornitofaunistinės komisijos (LOFK) sudarytą paukščių sąrašą. Pateikiama tik konkreti informacija – paukščio rūšis (porūšis), stebėjimo data ir vieta, stebėtų paukščių skaičius, kai kuriais atvejais – ir jų lytis bei amžius.

Kai kurių rūšių paukščių stebėjimams reikia pildyti specialią LOFK anketą. Ją rasite: www.birdlife.lt/index.php/lofk/ (lietuvių ir anglų kalbomis).

Informaciją, apie kokias paukščių rūšis ir kokių laikotarpiu LOFK renka stebėjimus, rasite: <http://www.birdlife.lt/index.php/lofk/lt-pauksčiai/>.

*Raguotasis vieversys (Eremophila alpestris).
Vainatrakio k., Kauno r., 2016-01-24 © Marius Karlonas*

Kiekvieno stebėjimo pabaigoje skliausteliuose įrašyta stebėtojo (-ų) pavardė (-ės), taip išsaugoma konkretaus atvejo stebėtojo autorystė.

Sutrumpinimai:

[VS] – vėlyvas stebėjimas;

[AS] – ankstyvas stebėjimas;

[15] – kelinta šios rūšies registracija Lietuvoje;

[DB] – didelis būrys.

MAŽOJI GULBĖ (*Cygnus columbianus*)

2015-12-04 užlietoje pievoje prie Priekulės plaukiojo 7 (E. Užpelkis, A. Macikas), 12-12 Raseinių r. Gabšių žuv. tv. – 10, Paupio žuv. tv. – 4, Alsos žuv. tv. – 11 (J. Morkūnas), 12-20 Simno žuv. tv. – 2 (G. Kiela, M. Karlonas, B. Stukienė, V. Rudžianskas, L. Mekionis), 12-26 Kietaviškių žuv. tv. – 5 (J. Morkūnas), 12-26 Simno žuv. tv. – 3, Dusios ež. – 1 (A. Petraška), 12-27 Nemune žemiau Panemunės tilto (Kaune) – 1 (A. Kvaraciejus).

2016-01-24 ties Šančiais Kaune matyta 1 (R. Adomienė), 01-30 prie Kauno HE – 2 (S. Praškevičius).

2016-02-05 stebėta Kantvainių k. Klaipėdos r. (M. Briedis), 02-07 užlietose pievose prie Sakučių – apie 20 (G. Gražulevičius), 02-15 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 3 (A. Šimkus), 02-16 Pašerkšnės tv. Mažeikių r. – 1 (R. Kinduris), 02-17 prie Alkos Šilutės r. – 4 (A. Škimelis) [AS].

GULBĖ GIESMINKĖ (*Cygnus cygnus*)

2015-12-01 Vasaknų žuv. tv. Zarasų r. stebėta 12 paukščių (D. Norkūnienė), Paupio žuv. tv. Raseinių r. – 54, 12-02 prie Rūkų Skuodo r. praskrido 20+8+10+18+1 (A. Naudžius), Rokiškio žuv. tv. – 84 (D. Norkūnienė), 12-04 netoli Priekulės – 119 (E. Užpelkis, A. Macikas), 12-05 Druskinų k. laukuose Varėnos r. – 58 (R. Miliūnas), 12-06 Paluknio pievoje – 23 ir Papio ež. Šalčininkų r. – 6 (A. Šimkus), 12-08 Kopgalyje praskrido 6 (S. Karalius), 12-12 laukuose prie Pareizgupio, netoli Paupio žuv. tv., Raseinių r., – 87 (J. Morkūnas), lauke prie Martynaičių miško Radviliškio r. – 14 (M. Kazlauskas), 12-13 Beičių tv. Rokiškio r. – apie 30 (B. Stukienė), 12-14 ties Katvainių k. Klaipėdos r. praskrido 11 (M. Briedis), Ventės rage – apie 50 (V. Eigirdas), Kopgalyje – 7 (S. Karalius), 12-16 prie Daniliškių Pasvalio r. – 5 (A. Naudžius), Gapšių žuv. tv. – 10 (V. Kilčauskas), 12-17 Kuršių mariose prie Kiaulės nugaros salos – 20 (J. Morkūnas, Ž. Venckutė),

12-18 Voveriškių k. Klaipėdos r. – 6 (M. Briedis), 12-20 Simno žuv. tv. – 84, Dusios ež. – 17, Metelio ež. – 15 (L. Mekionis, G. Kiela, M. Karlonas, B. Stukienė, V. Rudžianskas), prie Kauno HE – 2 (A. Šimkus), 12-21 Gulbinų tv. Biržų r. – 5 (A. Naudžius), 12-24 šalia Skabeikių Ukmergės r. – 1 (A. Šimkus), 12-25 Karpynės tv. Raseinių r. – 72 (S. Karalius), 12-26 Laidininkų k. Kretingos r. – 14 (V. Laukžemis), Kietaviškių žuv. tv. Elektrėnų sav. – 14 (J. Morkūnas), Simno žuv. tv. – 102, Dusios ež. – 23, Metelio ež. – 4 (A. Petraška), užlietose Nemuno deltos pievose prie Sausgalvių – apie 500 (P. Bagdonas, E. Užpelkis), prie Kintų – 1 (A. Škimelis, J. Meškauskas), 12-28 Kontvainių k. Klaipėdos r. – 59 (M. Briedis), virš Adomiškio miško Ukmergės r. – 4 (A. ir K. Jarmalavičiai), Kūlpėnų k. Kretingos r. – 2 (A. Kubilius), palei Nemuną ties Karkazų k. Šakių r. praskrido 25+20+4 (R. Juškaitis), 12-29 netoli Žebročių Skuodo r. – 35+7+6, 12-30 netoli Rūkų Skuodo r. – 5 (A. Naudžius), prie Kauno HE – 21 (A. Šimkus), 12-31 Kūlpėnų k. Kretingos r. – 15 (A. Kubilius), ties Karkazų k. Šakių r. – 6 (R. Juškaitis), Kopgalyje – 11 (S. Karalius), Stulgių k. Šakių r. – 12 (O. Atkočaitis).

2016-01-01 pajūryje prie Šventosios praskrido 25 (V. ir V. Laukžemiai), panemune ties Kiduliais Šakių r. – 9 (O. Atkočaitis), 01-02 ties Karkazų k. Šakių r. – 2 (R. Juškaitis), 01-03 Dusios ež. stebėta apie 120 (A. Petraška), Kaune prie HE – 45 (M. Karlonas, A. Aleliūnas), 01-10 Varduvo up. ties Juodeikių k. – 3, Ventos up. ties Kuodžių k. Mažeikių r. – 9 (D. Makavičius, N. Vėlavienė), 01-15 Klaipėdos uosto akvatorijoje – 12+4 (G. Gražulevičius), 01-16 Vokės up., netoli Melekonių k., Vilniaus r., – 8 (S. Minkevičius ir kt.), Šventosios up., Antalieptėje, Zarasų r., – 7 (A. Čerkauskas), Nemune Kaune – 70 (G. Eigirdas, P. Ignatavičius, A. Aleliūnas), 01-29 Kapstato ež. Klaipėdos r. – 2 (G. Gražulevičius).

2016-02-02 Sartų ež. properšoje ties Dusetomis Zarasų r. – 5 paukščiai (D. Norkūnienė), 02-04 Stulgių k. Ša-

Kanadinės berniklės (*Branta canadensis*). Raseinių r., 2015-12-14 © Vytalius Judickas

Baltaskruostės berniklės (*Branta leucopsis*). Būtingė, 2016-01-17 © Vaidotas Laukžemis

kių r. – 5 (O. Atkočaitis), 02-05 Kantvainių k. Klaipėdos r. – daugiau kaip 30 (M. Briedis), Šaičiuose Klaipėdos r. – 4 (D. Račkauskaitė). Vėlesni stebėjimai neberegistruoti.

ŽELMENINĖ ŽĄSIS (*Anser fabalis*)

2015-12-04 užlietoje pievoje prie Priekulės plaukiojo 2 (E. Užpelkis, A. Macikas), 12-19 stebėta Nemuno pakrantėje ties Žemaisiais Šančiais Kaune (K. Bilinskas), 12-20 Būtingėje – 2 (V. Laukžemis), 12-26 Žuvinto ež. – 145 (A. Petraška), 12-27 ir 12-31 Nemune prie Panemunės tilto Kaune – 1 (A. Kvaraciejus, K. Bilinskas), 12-28 Kopgalyje praskrido 2 (S. Karalius).

2016-01-03 prie Kauno HE – 3 paukščiai (M. Karlonas, A. Aleliūnas), 01-09 Nemune Kaune – 1 (K. Bilinskas), 01-29 Lapiškių k. Biržų r. praskrido 4 (B. Maldūnienė).

2016-02-01 vis dar stebėta Nemune Kaune (S. Praškevičius). 02-05 Voverių k. Klaipėdos r. praskrido 34+2 (M. Briedis), 02-11 netoli Kūlpėnų – 7 (G. Gražulevičius), 02-15 prie Drevernos matyta 80, prie Stankiškių ir Mingės – 10, Rupkalviuose – 19, prie Plaškių – apie 300 (A. Šimkus) [AS]. Kadangi prasidėjo migracija, kiti stebėjimai neberegistruoti.

BALTAKAKTĖ ŽĄSIS (*Anser albi frons*)

2015-12-20 Kaune prie Aleksoto tilto stebėta 3 ir prie Panemunės tilto – 1 (A. Šimkus). 12-31 vis dar laikosi 1

paukštis Nemune ties Šančiais Kaune. Jis čia matytas ir 2016-01-09 (K. Bilinskas).

2016-01-03 matyta Ventos up. prie Mažeikių (D. Makavičius, N. Vėlavičienė).

2016-02-16 Nemuno deltoje ties Žalgirių mišku praskrido 16-os paukščių būrelis (B. Belchev, P. Bagdonas), 02-24 Nidoje – 2 (K. Castren), 02-26 Agluonėnuose Klaipėdos r. – pavienės (M. Briedis), 02-27 laukuose ties Šilgalio Panevėžio r. – apie 100 (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas), 02-28 Rusnės saloje – apie 380 (K. Castren) [AS].

PILKOJI ŽĄSIS (*Anser anser*)

2015-12-06 ties Svencle praskrido 2 (A. Škimelis), 12-21 Kopgalyje – 2 (S. Karalius), 12-26 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 3, Rusnės saloje – 5 (P. Bagdonas, E. Užpelkis), 12-28 Kopgalyje praskrido 4 (S. Karalius).

2016-01-29 netoli Sakučių Šilutės r. iš balos pakilo 9-ių paukščių būrelis (V. Eigirdas), 01-31 Rusnės saloje matyti 11 ir 6 paukščiai (E. Užpelkis).

2016-02-04 Nemuno deltoje prie Stankiškių stebėtos pirmos 6 sugrįžusios (V. Eigirdas), 02-06 – Papio ež. Šalčininkų r. – 2 (A. Šimkus), 02-07 dvi parsiskrido tarp Papio ež. ir Baltosios Vokės (S. Minkevičius, S. Minkevičienė), šalia Žuvinto – 2 (A. Petraška), 02-13 Nemuno deltoje Rupkalviuose – 2+6 (E. Užpelkis) [AS]. Kadangi prasidėjo migracija, kiti stebėjimai neberegistruoti.

KANADINĖ BERNIKLĖ (*Branta canadensis*)

2015-12-04 plaukiojo Minijos užlietose pievose prie Priekulės (E. Užpelkis, A. Macikas) [134], 12-06 Stonų k. tv. Raseinių r. stebėti 3 paukščiai (V. Judickas) [135], 12-29 prie Sausgalvių – 1 (P. Bagdonas) [136].

2016-01-15 jūroje ties Kopgaliu plaukiojo 3 paukščiai (K. Castren, S. Karalius) [137].

BALTASKRUOSTĖ BERNIKLĖ (*Branta leucopsis*)

2015-12-02 ir 12-05 želmenyse prie Būtingės stebėta 47 (A. Naudžius, V. ir V. Laukžemiai), 12-15 Liberiškio tv. Panevėžio r. – 1 (S. Gudžinevičius), 12-09 netoli Panemunės tilto Kaune – 2 (K. Bilinskas), 12-20 prie Būtingės – 16 (V. Laukžemis), 12-27–12-31 dvi tebebuvo prie Panemunės tilto Kaune (A. Kvaraciejus, A. Šimkus, K. Bilinskas).

2016-01-10 dvi vis dar laikėsi Kaune (A. Kvaraciejus), 01-16 želmenyse prie Būtingės matyta 22. 01-15 – likę 20, 01-16 – 18 (V. Laukžemis ir kt.), 01-18 lauke netoli Girkalių Klaipėdos r. matyta 1 (G. Gražulevičius), 01-23 Kalotėje Klaipėdos r. – 29 (J. Morkūnas, R. Morkūnė).

2016-02-05 matyta Apaščios up. ties Totoriais Biržų r. (A. Naudžius).

URVINĖ ANTIS (*Tadorna tadorna*)

2016-02-27 Nemuno deltoje matytos pirmosios sugrįžusios urvinės antys – 10+1 (E. Užpelkis) [AS].

EURAZINĖ CYPLĖ (*Anas penelope*)

2015-12-14 Kuršių mariose prie Ventės rago stebėta 1 (V. Eigirdas), 12-30 – jūroje ties Šventąja – 2 (A. Naudžius). Kaune gruodžio mėn. daugiausia stebėta 20–30 d. – apie 60 individų (A. Šimkus ir kt.).

2016-01-06 Šešupėje Marijampolėje matyta 1 (I. Šalaševičius). Kaune sausio mėn. daugiausia matyta 2016-01-30 – 28 paukščiai (A. Šimkus).

2016-02-01 Nemuno salos pakrastyje stebėta besilsint 11 paukščių ir einant trasa Šančių lesykla–Aleksoto tiltas rytų kryptimi praskrido 3 pulkeliai po 10–12 paukščių (S. Praškevičius), 02-13 Nemuno deltoje, Rupkalviuose, – ne mažiau kaip 20 paukščių (E. Užpelkis) [AS]. Vėlesni stebėjimai neberegistruoti.

PILKOJI ANTIS (*Anas strepera*)

2015-12-19 Nemune tarp Panemunės tilto ir Šančių stebėtos 2 patelės (K. Bilinskas).

2016-01-09 Nemune Kaune matyta patelė, 01-15 – patinas (K. Bilinskas), 01-30 – patinas (A. Šimkus).

RUDAGALVĖ KRYKLĖ (*Anas crecca*)

2015-12-20 Kaune daugiausia stebėta prie Aleksoto tilto – mažiausiai 21 ir 1 prie Nemuno salos (A. Šimkus), 12-29 stebėta Rąžės up. Palangoje (M. ir L. Šniaukštos), 12-31 patinukas praskrido Kopgalyje (S. Karalius).

2016-01-04 matyta Smardonės up. Biržų r. (B. Maldūnienė), 01-12 – patelė Smardonės šaltinyje Likėnuose (A. Naudžius). Kaune daugiausia matyta 20 paukščių – 2016-01-31 būrelis (20 paukščių) praskrido virš Nemuno salos (K. Bilinskas).

2016-02-26 karjere ties Agluonėnais Klaipėdos r. plaukiojo dvi poros (M. Briedis), 02-28 Rusnės salos laukuose – 20 paukščių (K. Castren) [AS].

Žiloji antis (*Aythya marila*). Šešupės up., Marijampolė, 2016-01-01 © Aušra Žilinskienė

SMAILIAUODEGĖ ANTIS (*Anas acuta*)

2015-12-20 du patinai stebėti tarp Jiesios žiočių ir Panemunės tilto Kaune (A. Šimkus).

2016-01-24 patelė praskrido prie Jiesios santakos su Nemunu Kaune (M. Karlonas, B. Belchev ir kt.).

2016-02-13 pora stebėtas Nemuno deltoje, Rupkalviuose, (E. Užpelkis), 02-28 Rusnės saloje – apie 40 paukščių (K. Castren) [AS].

ŠALMINĖ ANTIS (*Netta rufina*)

2015-12-20 Simno žuv. tv. Alytaus r. stebėtas patinas (A. Petraška) [32].

RUDAGALVĖ ANTIS (*Aythya ferina*)

2015-12-02 Nemune ties Stulgių k. Šakių r. stebėtas patinas (O. Atkočaitis), 12-12 Nemune ties Kadagių slėniu Kauno r. – 7 patinai (M. Karlonas), 12-20 Metelio ež. – jaunas paukštis (B. Stukienė, V. Rudžianskas, L. Mekionis, G. Kiela, M. Karlonas), 12-28 Prienlaukio ež. Prienų r. – 6 individai (V. Eigirdas, S. Eigirdienė), 12-31 Metelio ež. – patinas (A. Petraška).

2016-01-09 Nemune Kaune matytas patinas, 01-30 – patelė (K. Bilinskas, A. Šimkus).

2016-02-15 Nemuno deltoje, Rupkalvių pievose, matytas patinas (A. Šimkus), 02-23 mariose prie Juodkrantės – 16 patinų, 02-27 – 49 paukščiai (K. Castren) [AS].

ŽILOJI ANTIS (*Aythya marila*)

2015-12-12 Kauno mariose ties Arlaviškėmis stebėtas jaunas paukštis, ties Viršužiglių – suaugęs patinas ir patelė arba jauniklis (M. Karlonas), 12-31 Metelio ež. – 2 patelės (A. Petraška).

2016-01-01–02-29 stebėta Šešupėje Marijampolėje (A. Žilinskienė, V. Karpavičius), 01-05 prie Kauno HE daugiausi matyta 2 patinai ir 3–4 patelės (S. Praškevičius).

2016-02-01 patinas stebėtas Nemune Kaune (S. Praškevičius).

Javinė lingė (Circus cyaneus). Panevėžio r., 2016-01-01
© Kastytis Vainauskas

SIBIRINĖ GAGA (*Polysticta stelleri*)

2015-12-30 Baltijos jūroje tarp Smiltynės ir Juodkrantės praskrido 3 patelės (P. Bagdonas).

JUODOJI ANTIS (*Melanitta nigra*)

2015-12-20 Dusios ež. stebėti 2 paukščiai – ad. patinas ir juv. patelė (M. Karlonas, B. Stukienė, V. Rudžianskas, L. Mekionis, G. Kiela).

NUODĖGULĖ (*Melanitta fusca*)

2015-12-20 Dusios ež. Lazdijų r. stebėtas jaunas paukštis (V. Rudžianskas, L. Mekionis, G. Kiela, M. Karlonas, B. Stukienė), 12-26 čia matyti 2 (A. Petraška), Guselių tv. Šiaulių r. – 7 paukščiai (A. Šimkus).

VIDUTINIS DANČIASNAPIS (*Mergus serrator*)

2015-12-20 prie Panemunės tilto Kaune stebėtas patinas (A. Šimkus), 12-26 Dusios ež. – 5 paukščiai (A. Petraška).

RUDAKAKLIS NARAS (*Gavia stellata*)

2015-12-12 Kauno mariose ties Viršužiglių stebėtas jaunas paukštis (M. Karlonas), 12-20 Dusios ež. plaukiojo 2 paukščiai (A. Petraška).

JUODAKAKLIS NARAS (*Gavia arctica*)

2015-12-20 Dusios ež. stebėti 7 paukščiai (G. Kiela, M. Karlonas, B. Stukienė, V. Rudžianskas, L. Mekionis), 12-26 – 8 (A. Petraška).

2016-01-02 suaugęs paukštis rastas ant Pikeliškių ež. Vilniaus r. Paleistas 01-03 Šventosios up. žemiau Kavarsko HE (D. Norkūnienė, D. Norkūnas), 01-03 matytas Dusios ež. Lazdijų r. (A. Petraška).

GELTONSNAPIS NARAS (*Gavia adamsii*)

2016-02-14 Baltijos jūroje ties Juodkrante stebėtas jaunas paukštis (A. Šimkus) [8].

AUSUOTASIS KRAGAS (*Podiceps cristatus*)

2015-12-10 Nevėžio užtvankoje Panevėžyje stebėtas 1 (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas), 12-20 Metelio ež. Lazdijų r. – 1 (V. Rudžianskas, L. Mekionis, G. Kiela, M. Karlonas, B. Stukienė), 12-26 Dusios ež. – 7, Metelio ež. – 1 (A. Petraška), 12-27 Dysnų ež. Ignalinos r. – 4, Luodžio ež. Zarasų r. – 1 (A. Čerkauskas), 12-30 Alaušų ež. Molėtų r. – 1 (A. ir K. Jarmalavičiai), 12-31 žemiau Panemunės tilto Kaune – 1 (I. Vaičiūnaitė, T. Čeponis), Metelio ež. – 26 (A. Petraška).

2016-01-03 Dusios ež. matyta 13 individų (A. Petraška), 01-15 Šventosios up. tarp Sartų ir Rašų ež. – 1 (D. Norkūnienė), 01-16 Nemune Šančiuose – 1 (L. Mekionis), 01-30 prie Kauno HE – 2 ir Nemune – 1 (S. Praškevičius).

2016-02-27 stebėtas Nemune Kaune (V. Burinskienė), 02-29 – Rašų ež. Rokiškio r. (D. Norkūnienė).

MAŽASIS KRAGAS (*Tachybaptus ruficollis*)

2015-12-01 Gintaro įlankoje Juodkrantėje stebėtas 1 paukštis (K. Castren), 12-06 Šešupėje Marijampolėje – 3 (A. Žilinskienė), 12-08 Smeltalės up. Klaipėdoje – 3 (D. Račkauskaitė), Nemune Kaune daugiausia stebėta 12-20 – 16 paukščių (A. Šimkus), 12-30 Smeltalės up. Klaipėdoje – 1 (S. Karalius), 12-31 Neryje Vilniuje prie Gariūnų – 4 (G. Petkus), Mūšos up. prie Dvariukų HE Pakruojo r. – 1 (B. Jareckas).

2016-01-01 Šešupėje Marijampolėje stebėti 2 (A. Skirpstas), Šventosios up. žiotyse prie jūros – 1. 01-10, ko gero, tas pats paukštis plaukiojo jūroje prie molo (V. ir V. Laukžemiai), 01-06 Lėvens properšoje. Pasvalyje – 2 (B. Maldūnienė), 01-10 Neryje Vilniuje – 2 (A. Šimkus), 01-16 Smeltalės up. Klaipėdoje – 2 (D. Račkauskaitė), 01-17 Neryje ties santaka su Žeimena – 1 (L. Raudonikis), Pakruojo r., Mūšos up. 1 km ruože, Raudonpamūšyje, – 7 (A. Čerkauskas). Kaune sausio mėn. daugiausia matyta 10 paukščių – 2016-01-30 (A. Šimkus).

2016-02-17 matytas Nemune Kaune (S. Praškevičius).

RUDAKAKLIS KRAGAS (*Podiceps griseogenus*)

2015-12-30 praskrido jūroje ties Šventaja (A. Naudžius).

RAGUOTASIS KRAGAS (*Podiceps auritus*)

2015-12-04 jūroje ties Juodkrante stebėta 1 ir 2 praskrido (K. Castren), 12-30 jūroje tarp Smiltynės ir Juodkrantės – 7 (P. Bagdonas).

2016-01-11 jūroje ties Juodkrante matytas 1 paukštis (K. Castren), 01-15 jūroje ties Nida – 2 (J. Morkūnas, Ž. Venckutė), jūroje apie 6 km link Nidos (V. Eigirdas).

2016-02-24 stebėtas jūroje ties Juodkrante (K. Castren).

DIDYSIS KORMORANAS (*Phalacrocorax carbo*)

2015-12-02–12-30 nuolatos stebimi Nemune įvairiose Kauno vietose. Daugiausia matyta prie Kauno HE – 7 paukščiai 12-12 (M. Karlonas), 12-10–12-20 stebėti prie Raudondvario: daugiau 12-10 – 55 paukščiai, 12-26 – 34

(S. Medžionis), 12-10 Širvėnos ež. Biržuose stebėtas 1 (I. Semionovas, R. Kembrytė), 12-12 Kauno mariose ties Viršūžgiu – 422 (M. Karlonas), 12-20 Dusios ež. – 1 (M. Karlonas ir kt.), 12-21 Luodžio ež. Zarasų r. – 5 (A. Čerkauskas), 12-26 Rubikių ež. Anykščių r. – 7 (S. Karalius), 12-31 ties Karkazų k. Šakių r. – 5 (R. Juškaitis).

2016-01-03 Dusios ež. Lazdijų r. matyti 5 (A. Petraška), 01-10 Nemune ties Kačergine Kauno r. – 8 (S. Medžionis), 01-23 prie Šešupės up. Marijampolėje – 1 (I. Šalaševičius), 01-31 ties Raudone Kauno r. praskrido 2 (O. Atkočaitis). Kaune per sausį daugiausia matyta 2016-01-22 – 11 (S. Praškevičius).

2016-02-01 Neryje Kaune matyti 5 (K. Bilinskas), 02-07 virš Nevėžio ties Raudondvariu – 3 (S. Medžionis), 02-27 Molainiuose Panevėžio r. praskrido 4 (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas), Nemune ties Raudone – 3 (O. Atkočaitis).

DIDYSIS BAUBLYS (*Botaurus stellaris*)

2016-02-29 girdėtas Kuršių marių Kniaupo įlankos nendryne (V. Eigirdas) [AS].

DIDYSIS BALTASIS GARNYS (*Egretta alba*)

2015-12-02 virš Nemuno ties Stulgių k. Šakių r. praskrido 2 (O. Atkočaitis), 12-04 stebėtas Nemuno pakrantėje Kaune (J. Miškinis), 12-12 Alsos žuv. tv. Raseinių r. – 4 (J. Morkūnas), 12-22 Šilavoto žuv. tv. Prienų r. – 9, 12-20 – 1 (A. Petraška), 12-26 prie Medžiukų k. Vilniaus r. – apie 20 (A. Paulavičius), 12-26 Krioklaukio tv. Alytaus r. – 1, 12-27 Šilavoto žuv. tv. – 3 (A. Petraška), 12-29 praskrido Kopalyje (S. Karalius), 12-31 praskrido Domeikavoje Kauno r. (K. Valinčienė).

BALTASIS GANDRAS (*Ciconia ciconia*)

2015-12-27 praskrido virš Karklės viaduko Palangos plente (D. Kožemiakin), 12-29 – Stulgių k. Šakių r. (A. Kavaliauskas, O. Atkočaitis).

RUDASIS PESLYS (*Milvus milvus*)

2016-01-09 praskrido šalia kelio Palanga–Klaipėda, ties posūkiu į Nemirsetą (Z. Gasiūnaitė). 4-as stebėjimas žiemą Lietuvoje (LOFK).

2016-02-28 du paukščiai vaikėsi vienas kitą netoli Kenteriškių Šilutės r. (V. Eigirdas) [AS].

JAVINĖ LINGĖ (*Circus cyaneus*)

2015-12-02 Nidoje praskrido patinas (K. Castren), 12-06 prie Luokės Telšių r. stebėtas patinas (A. Naudžius), 12-24 Pasūduonės k. Marijampolės r. – patelė (G. Petkus), Giruliuose Klaipėdoje – patelė (S. Karalius), 12-26 netoli Uostadvario, Rusnės saloje, – patinas (P. Bagdonas, E. Užpelkis), Kintuose – patinas (A. Škirmelis, J. Meškauskas), 12-28 prie Uostadvario – patelė, Rupkalviuose – patelė (B. Belchev, P. Bagdonas), 12-29 įvairiose Nemuno deltos vietose stebėti 7 paukščiai – iš jų 3 patinai (V. Jusys, V. Eigirdas), 12-30 laukuose prie Klaipėdos – patinas (S. Karalius).

2016-01-01 matyta šalia Šilagalio Panevėžio r. (K. Vainauskas), 01-07 patinas – prie Juknaičių Šilutės r. (E. Škirmelienė), 01-12 patinas praskrido prie Nidos (K. Castren), 01-15 patinas praskrido ties Nida (J. Morkūnas, Ž. Vencutė), 01-17 patinas – netoli Šylių Šilutės r., 01-18 patelė arba jaunas paukštis – Ventės rage (V. Eigirdas), 01-20 patinas – netoli Saugų Šilutės r. (E. Užpelkis, A. Macikas).

Ilgasnapė vištelė (*Rallus aquaticus*). Šešupės up., Marijampolė, 2016-01-14 © Irmantas Šalaševičius

Nendrinė vištelė (*Gallinula chloropus*). Šešupės up., Marijampolė, 2016-01-15 © Irena Tamulytė

2016-02-07 laukuose ties Klaipėda matyta suaugusi patelė (S. Karalius), 02-18 Rudaičių k. Klaipėdos r. – patelė (G. Gražulevičius), 02-20 netoli Uostadvario, Rusnės saloje, – patinas (V. Eigirdas).

KILNUSIS ERELIS (*Aquila chrysaetos*)

2016-02-04 prie Pagomerčių miško Radviliškio r. stebėtas jaunas paukštis (M. Kazlauskas), 02-24 praskrido prie Juodkrantės (K. Castren).

PAPRASTASIS PELĖSAKALIS (*Falco tinnunculus*)

2016-02-07 pora matyta Kėdainiuose (S. Praškevičius), 02-16 patinas – Užubalių k. Alytaus r. (A. Petraška).

STARTSAKALIS (*Falco columbarius*)

2015-12-01 jaunas paukštis arba patelė medžiojo Stulgių k. Šakių r. (O. Atkočaitis), 12-04 suaugęs paukštis stebėtas ties Panemunės šilu Kaune (J. Miškinis).

2016-02-17 medžiojo prie sodybos Stulgių k. Šakių r. (O. Atkočaitis), 02-28 praskrido ties Kairiais Panevėžio r. (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas).

SAKALAS KELEIVIS (*Falco peregrinus*)

2015-12-22 stebėtas Pilaitėje Vilniuje (A. Šetkus), 12-24 praskrido Domeikavoje Kauno r. (K. Valinčienė), 12-27 nesėkmingai atakavo uldikus laukuose šalia Šilavoto Prienų r. (A. Petraška), 12-31 stebėtas prie Kintų žuv. tv. (V. Jusys).

2016-02-07 praskrido ties Dauparais Klaipėdos r. (S. Karalius).

Dirviniai sėjikai (*Pluvialis apricaria*). Leliai, Klaipėdos r., 2016-02-07 © Saulius Karalius

Mažasis kiras (*Hydrocoloeus minutus*). Kopgalis, 2016-01-01 © Marius Karlonas

ILGASNAPE VIŠTELĖ (*Rallus aquaticus*)

2016-01-02 stebėta Žeimenos up. Platumų k. Švenčionių r. (S. Survutis), 01-14 – Šešupės up. Marijampolėje (I. Šalaševičius).

NENDRINĖ VIŠTELĖ (*Gallinula chloropus*)

2015-12-06 Šešupėje Marijampolėje matytos 2 – ad. ir juv. (A. Žilinskienė), 12-08 Smeltalės up. Klaipėdoje – 2 paukščiai (D. Račkauskaitė), 12-24 Nevėžyje žemiau užtvankos Panevėžyje – 1 (B. Vaičiūnas), 12-25 „Kūdrų parke“ Vilniuje – 1 (A. Skirpstas), 12-30 Trinyčių tv. Klaipėdoje – 2 (S. Karalius, A. Petraitis).

2016-01-01 Smeltalės up. Klaipėdoje matyta 1, 01-09 – 2, 01-16 – 5 (D. Račkauskaitė), 01-16 Šešupėje Marijampolėje – 3 (V. Karpavičius), 01-16 Nevėžyje Panevėžyje – 1 (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas).

PILKOJI GERVĖ (*Grus grus*)

2015-12-04 stebėta netoli Priekulės Klaipėdos r. (E. Užpelkis, A. Macikas), 12-14 praskrido Ventės rage (V. Eigirdas), 12-23 šalia Noreikiškių Kauno r. praskrido 2 (M. Kirstukas), 12-26 Auriliškių k. Pasvalio r. – 1 (V. Gasiūnaitė), Lazdininkų k. Kretingos r. – 1 (V. Laužemis).

2016-01-02 ties Dituvo k. Klaipėdos r. praskrido 1 paukštis (M. Briedis).

2016-02-07 matyta laukuose netoli Klaipėdos (S. Karalius), 02-08 – Stulgių k. pievose Šakių r. (O. Atkočaitis), 02-09 prie Kamėnų miško Kėdainių r. – 2 (V. Balsevičius), 02-12

Būtingėje – 1 (V. Laužemis) [AS]. Vėliau matytos jau daugelyje vietų. Stebėjimai neberegistruoti, kadangi prasidėjo migracija.

DIRVINIS SĖJIKAS (*Pluvialis apricaria*)

2015-12-02 Šeimyniškių k. Ukmergės r. stebėta apie 10 paukščių (K. Jarmalavičius), Stulgių k. Šakių r. – 1, 12-04 – 5 (O. Atkočaitis), Pasvaliečių k. Biržų r. – 24+12 (B. Maldūnienė), 12-05 tarp Tiskūnų ir Šventybrasčio Kėdainių r. – ~500+300+100+50 (G. Eigirdas), 12-06 Stulgių k. Šakių r. – 24 (O. Atkočaitis), 12-06 Paluknio pievose Trakų r. – 4 (A. Šimkus), 12-07 Klausčių k. Biržų r. – ~100 (B. Maldūnienė), 12-10 Stulgių k. Šakių r. – 6 (O. Atkočaitis), 12-12 prie Vainatrakio Kauno r. – ~1 050 (M. Karlonas), 12-13 Miesteliškių k. Pasvalio r. – 22 (A. Čerkauskas), 12-15 prie Stulpinų Telšių r. – 80 (A. Naudžius).

2016-02-07 laukuose netoli Lelių k. Klaipėdos r. matyti 4 (S. Karalius), 02-28 arime ties Apynojais Panevėžio r. – 6 (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas) [AS].

PAPRASTOJI PEMPĖ (*Vanellus vanellus*)

2015-12-01 prie Bevardžio upelio Rusnėje stebėta 4 (A. Šimkus, G. Klemanskis), 12-02 arimuose netoli Kvėdarnos Šilalės r. – 13+64 (P. Bagdonas), 12-12 Paupio žuv. tv. Raseinių r. – 46 (J. Morkūnas), 12-19 prie Sakūtielių k. Šilutės r. – 3 (S. Lileikis), 12-20 Simno žuv. tv. – 20 (M. Karlonas ir kt.), 12-25 Būtingės k. laukuose – 8 (V. Laužemis), 12-26 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 55 (P. Bagdonas, E. Užpelkis).

2016-02-04 Nemuno deltoje prie Stankiškių matyti 3 paukščiai (V. Eigirdas), 02-07 šalia Josvainių – 12-15 ir šalia Babtų – 3+2 (S. Praškevičius), Voveriškių k. Klaipėdos r. – 3 (M. Briedis), Svencelėje – 13 (G. Gražulevičius), netoli Dauparų Klaipėdos r. – 21 (S. Karalius), prie Sausgalvių – 2 (E. Užpelkis) [AS]. Kadangi prasidėjo pavasarinė migracija, vėlesni stebėjimai neberegistruoti.

OŽELIS NYKŠTUKAS (*Limnocyptes minimus*)

2015-12-28 pakilo netoli Šlažų tilto prie Pagrinių Šilutės r. (P. Bagdonas).

SLANKA (*Scolopax rusticolus*)

2015-12-25 pabaidyta Gubiškių miške Trakų r. (M. Mickevičius), 12-28 – Žiobriškės k. pamiškėje Klaipėdos r. (M. Briedis).

DIDŽIOJI KUOLINGA (*Numenius arquata*)

2016-01-09 praskrido netoli Smeltalės up. Klaipėdoje (D. Račkauskaitė).

TAMSUSIS TILVIKAS (*Tringa erythropus*)

2016-02-27 maitinosi baloje Rusnės saloje (E. Užpelkis) [AS].

BRASTINIS TILVIKAS (*Tringa ochropus*)

2016-01-07 stebėtas Bezdonės up. netoli Bezdonių Vilniaus r. (V. Stirke).

SILKINIS KIRAS (*Larus fuscus*)

2015-12-15 jaunas paukštis stebėtas Dumpių sąvartyne Klaipėdos r. (V. Eigirdas).

2015-01-14 Juodkrantėje stebėtas *L. f. graellsii* porūšio paukštis (K. Castren).

Taistė (*Cepphus grylle*). Baltijos jūra, 2016-02-14
© Marius Karlonas

GELTONKOJIS KIRAS (*Larus michahellis*)

2015-12-06 suaugęs paukštis stebėtas Panušupio sąvartyne Marijampolės r. (A. Petraška).

MAŽASIS KIRAS (*Hydrocoloeus minutus*)

2015-12-01 Kopgalyje skraidė 3 ad. (S. Karalius), Juodkrantėje praskrido 4 ad. (V. Eigirdas, M. Karlonas, K. Castren), 12-03 Kopgalyje 1 ad. (S. Karalius), 12-04 pajūryje prie Juodkrantės – 1 juv. ir 2 ad. (K. Castren), 12-15 jūroje 3 km nuo kranto ties Karkle – juv. ir ad. (J. Morkūnas), 12-29 Kopgalyje – ad. (S. Karalius).

2016-01-20 suaugęs paukštis matytas pajūryje tarp Palangos bei Šventosios ir 01-22 jaunas – tarp Juodkrantės ir Nidos (P. Bagdonas).

2016-02-15 Baltijos jūroje teritoriniuose vandenyse matyti 7 paukščiai (J. Morkūnas, M. Karlonas, A. Naudžius ir kt.).

MARGASNAPĖ ŽUVĖDRA (*Sterna sandvicensis*)

2016-02-26 skraidė Klaipėdos uosto akvatorijoje (S. Karalius). 2-as stebėjimas žiemos mėnesiais.

TAISTĖ (*Cepphus grylle*)

2016-01-09 Baltijos jūroje, ruože nuo Palangos iki Karklės, stebėti 7 paukščiai (J. Morkūnas, V. Eigirdas, S. Lileikis, P. Bagdonas), 01-14 Kopgalyje praskrido 1 (K. Castren).

2016-02-14 Baltijos jūroje, priekrantės zonoje, stebėta 17 įvairaus amžiaus paukščių (A. Naudžius, J. Morkūnas, M. Karlonas ir kt.).

ULDUKAS (*Columba oenas*)

2015-12-06 Paluknio pievose Trakų r. stebėtas apie 40 paukščių būrys (A. Šimkus), 12-20 laukuose šalia Šilavoto Prienų r. – 9, 12-27 – 2 (A. Petraška).

2016-01-23 sugautas Ventės rage (V. Jusys).

2016-02-03 Druskininkų apylinkėse matyti 4 (A. Norūnas, D. Musteikis), 02-05 keli paukščiai matyti keršulių būrelyje Kantvainių k. Klaipėdos r. (M. Briedis), 02-09 stebėtas Stulgių k. Šakių r. (O. Atkočaitis), 02-24 Nidoje praskrido 24, 02-27 Juodkrantėje – 4 (K. Castren), 02-27 Senųjų Macelių k. Šalčininkų r. – 1 (S. Minkevičius) [AS].

KERŠULIS (*Columba palumbus*)

2015-12-30 stebėtas Palangoje, dar vienas lesinėjo akmenėlius prie kelio Kretingoje (V. Eigirdas).

Kramerio papūga (*Psittacula krameri*). Vilnius, 2016-01-16
© Simonas Minkevičius

2016-01-03 du jauni paukščiai tupėjo ant laidų netoli Nemirsetos (D. Račkauskaitė), 01-21 stebėtas Sakalinės k. Tauragės r. (B. Ambrozai).

2016-02-05 keli paukščiai stebėti Kontvainių k. Klaipėdos r. (M. Briedis), 02-21 šiaurinėje Klaipėdos dalyje – 1 (S. Karalius), 02-22 Tumėjos k. Anykščių r. praskrido 2 (R. Kaurietis), 02-24 prie Nidos – 1, prie Juodkrantės – 2 (K. Castren), Stulgių k. Šakių r. – 1 (O. Atkočaitis), Karkazų k. Šakių r. – 1 (R. Juškaitis), 02-26 Kaune – 1 (V. Burinskienė), Kopgalyje – 3, 02-27 netoli Kauno – 1 (S. Karalius), ties Šilgaliu Panevėžio r. – 2 (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas)

KRAMERIO PAPŪGA (*Psittacula krameri*)

2016-01-16 stebėta Justiniškių g. Vilniuje (S. Minkevičius, S. Minkevičienė, K. Klovaite, G. Smalytė) [5].

LIEPSNOTOJI PELĖDA (*Tyto alba*)

2015-12-14 vienas *T. a. gutata* porūšio paukštis dienojo angare Dirvupiuose Klaipėdos r. Ten laikosi apie 3 savaites (J. Morkūnas ir kt.).

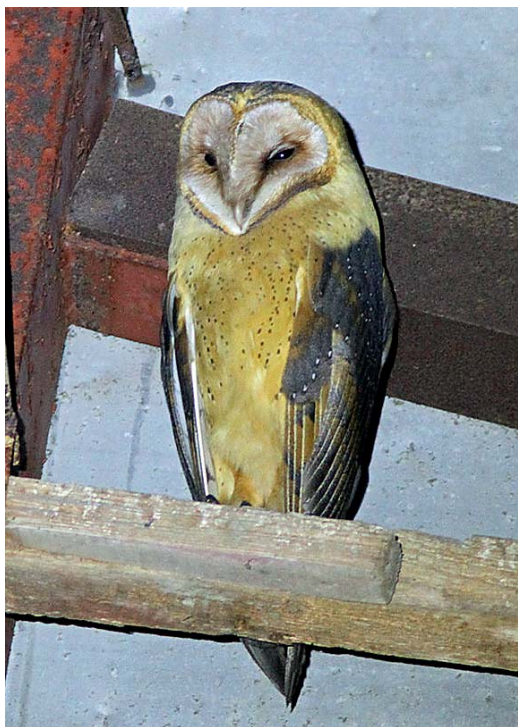
DIDYSIS APUOKAS (*Bubo bubo*)

2016-01-27 stebėtas Beržėnų k. Joniškio r. (R. Stankūnas).

LYGUTĖ (*Lullula arborea*)

2016-02-05 girdėta giesmė prie Kauno (G. Brazaitis), 02-08 prie Šilalės praskrido 2 (P. Bagdonas) [AS].

Liepsnotoji pelėda (*Tyto alba*).
Dirvupiai, Klaipėdos r., 2015-12-16 © Julius Morkūnas

DIRVINIS VIEVERSYS (*Alauda arvensis*)

2016-01-10 stebėtas pakelės dirvone ties Gluosninkų k. Alytaus r. (A. Petraška).

2016-02-07 Kantvainių k. Klaipėdos r. praskrido 3+4 (M. Briedis), prie Kvėdarnos Šilalės r. – 2+1 (P. Bagdonas), Svencelėje Klaipėdos r. – 1, Vabaluose Šilutės r. – 1 (G. Gražulevičius) [AS]. Vėlesni stebėjimai neberegistruoti.

RAGUOTASIS VIEVERSYS (*Eremophila alpestris*)

2016-01-08 prie Ramučių Kauno r. matytas 19-os paukščių būrelis (M. Karlonas), 01-14 Kopgalyje – 6 (K. Castren), 01-16 Kaune – 1 (P. Ignatavičius, G. Eigirdas, A. Aleliūnas), 01-17 ties Prienų gyv. Švenčionių r. – 5 (L. Raudonikis), 01-22 Liudvinavo sen. Marijampolės r. – apie 60 (V. Karpavičius), 01-24 Ansainių k. Kėdainių r. – 21 (V. Naruševičius), 01-24 Vainatrakio k. Kauno r. – 7 (B. Stukienė, M. Karlonas ir kt.).

2016-02-05 prie Kintų žuv. tv. stebėtas 1 (B. Belchev, V. Eigirdas), 02-24 Nidoje praskrido 9-ių paukščių būrelis (K. Castren).

VANDENINIS STRAZDAS (*Cinclus cinclus*)

2015-12-24 Dubysoje ties Tvarkantės žiotimis stebėti 2 paukščiai (V. Kilčauskas), 12-29 vis dar laikosi prie Verkių malūno Vilniuje (A. Šimkus), 12-31 prie Vilkėnų malūno Švėkšnojje laikėsi žieduotas paukštis (V. Eigirdas).

2016-01-04 stebėtas ir sugautas prie vandens malūno Darbėnuose (V. Eigirdas, J. Morkūnas), 01-09 stebėtas šventybrastyje Kėdainių r. (K. Vainauskas), Senojoje Įpiltyje (Z. Ga-

Didysis apuokas (*Bubo bubo*).
Beržėnų k., Joniškio r., 2016-01-27 © Rimantas Stankūnas

siūnaitė), 01-10 Varduos up. ties Judeikių k. Mažeikių r. 1 km ruože matyti 4 individai, 01-15 Ventos up. ties Mažeikiškais – 1 (D. Makavičius, N. Vėlavičienė), 01-16 prie Krakių užtvankos Mažeikių r. – 1 (R. Kinduris), 01-16 Šventosios up., Tiltiškių k., Zarasų r. – 1 (A. Čerkauskas), 01-17 prie Burvelių alkakalnio Nevėžyje – 1 (K. Vainauskas), prie Greičiūnų tv. užtvankos Klaipėdos r. – 2, 01-19 prie Gulbių tv. Viešvilėje – 1 (V. Eigirdas), 01-21 per Liurdą tekančiame upelyje Kretingoje – 1 (A. Kubilius), 01-23 tebesilaiko Tiltiškių k. Zarasų r. (D. Norkūnienė, D. Norkūnas), 01-30 stebėtas Ligajos up., Kiemonyse, Zarasų r., (A. Čerkauskas, A. ir K. Jarmalavičiai).

2016-02-06 tebesilaiko Ligajos up., Zarasų r. (D. Norkūnas, D. Norkūnienė).

LIEPSNELĖ (*Erythacus rubecula*)

2015-12-01 Pervalkoje stebėta 1, 12-03 prie Gintaro įlankos Juodkrantėje – 1 (K. Castren), 12-08 Kopgalyje – 2 (S. Karalius), 12-23 netoli Alksnynės – 1 (J. Zarankaitė), prie Panemunės šilo Kaune – 1 (J. Miškinis), 12-26 Šventosioje – 1 (V. Laukžemis), 12-28 Kopgalyje – 1 (S. Karalius), 12-29 prie Kauno HE – 1 (B. Grigaitytė, I. Vaičiūnaitė, T. Čeponis), 12-30 Palangoje – 1 (M. ir L. Šniaukštos), 12-31 Ventės rage – 3 (V. Eigirdas).

2016-01-04 sugauta Ventės rage (V. Jusys), 01-05 matyta prie Kauno HE (K. Bilinskas), 01-07 – prie Gintaro įlankos Juodkrantėje (J. Zarankaitė), 01-09 – prie Smeltalės up. Klaipėdoje (D. Račkauskaitė).

2016-02-19 sugauta Ventės rage (V. Jusys), 02-20 matyta Klaipėdoje (D. Račkauskaitė).

STRAZDAS GIESMININKAS (*Turdus philomelos*)

2015-12-08, 12-21, 12-29 stebėtas Kopgalyje (S. Karalius), 12-31 – Karkazų k. Šakių r. (R. Juškaitis).

2016-01-01 stebėtas Ventės rage (V. Eigirdas), 01-02 – Karkazų k. Šakių r. (R. Juškaitis), 01-15 – prie Nidos (J. Morkūnas, Ž. Venckutė),

BALTABRUVIS STRAZDAS (*Turdus iliacus*)

2015-12-12 stebėtas Klaipėdoje (S. Karalius), 12-23 – Ventės rage (V. Jusys), 12-24 – Klaipėdoje (S. Karalius), 12-27 ties Panemunės tiltu Kaune (V. Eigirdas, G. Eigirdas), 12-28 – prie Metelio ež. Lazdijų r. (V. Eigirdas), 12-28 Kopgalyje – 2 (S. Karalius), 12-29 – ties Kauno HE – 1 (I. Vaičiūnaitė, T. Čeponis), 12-30 Šančiuose Kaune – 1 (A. Šimkus), Pakruojyje – 1 (B. Jareckas), Klaipėdoje – 4, 10-31 šiaurinėje Klaipėdos dalyje stebėta ne mažiau kaip 10 paukščių (S. Karalius).

2016-01-05, 01-09, 01-13 ir 01-30 pavienių paukščių matyta Kaune (K. Bilinskas), 01-15 – Kopgalyje (K. Castren),

AMALINIS STRAZDAS (*Turdus viscivorus*)

2015-12-06 netoli Garliavos, Pagirių k., Kauno r., stebėtas 1 (R. Patapavičius), ties Prienlaukio k. Prienų r. – 2 (A. Petraška), 12-12 Vaišvydavoje Kauno r. – 1 (M. Karlonas), 12-20 Kaune prie V. forto – 1, Bačkininkuose Prienų r. – 1, Bagrėne Prienų r. – 1, Prienuose – 1 (B. Stukienė, V. Rudžinskas, L. Mekionis, G. Kiela, M. Karlonas), Ingavangio, Juodaraščio k. Prienų r., Panemunėje Kaune – po 1, 12-27 po 3 paukščius stebėta F. Vaitkaus ir Kęstučio gatvėse Prienuose, 2 – ties Prienlaukiu, 1 – ties Klebiškiu, 1 – ties Čiurliais Prienų r., 1 – ties Garliava Kauno r. (A. Petraška), 12-31 Noreikiškėse Kauno r. – 1 (B. Grigaitytė), Radžiūnų k. Alytaus r. – 1 (A. Petraška).

2016-01-01 stebėtas šiaurinėje Klaipėdos dalyje (S. Karalius), 01-02 – Grybailios k. Varėnos r., 01-03 – Druskininkuose (P. Ignatavičius, J. Klimaitė), 01-18 – Mažonių k. Druskininkų sav. (V. Karpavičius), 01-29 – Garliavoje ir prie Strielčių Kauno r. (M. Karlonas), 01-30 – Ilgininkų k. Varėnos r. (A. Petraška), 01-31 – Birštone (P. Ignatavičius, J. Klimaitė).

2016-02-14 matytas Bukaučiuose Lazdijų r. (A. Petraška).

JUODAGALVĖ DEVYNBALSĖ (*Sylvia atricapilla*)

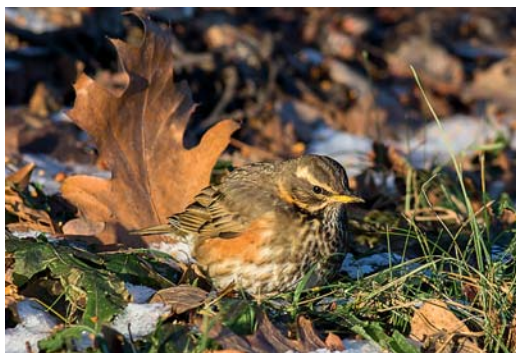
2015-12-04 patinukas stebėtas Kopgalyje, 12-14 ir 12-28 – patelė (S. Karalius),

ŪSUOTOJI ZYLĖ (*Panurus biarmicus*)

2015-12-01 prie Pervalkos stebėti 5 (K. Castren), 12-20 Smardonės upelio nendryne ties Dirvoniškiu Biržų r. – 4 (A. Naudžius), keli paukščiai girdėti Metelio ež., 12-26 – Žuvinto ež. (A. Petraška).

2016-01-05 Sartų ež. Zarasų r. matyti 2 paukščiai, 01-08 – 3 (D. Norkūnienė), 01-10 kelių paukščių balsai girdėti Ventės rage (V. Jusys), 01-15 girdėti balsai nendrynuose prie Šventosios up. tarp Sartų ir Rašų ež. Zarasų r. (D. Norkūnienė), 01-16 šalia Baltosios Vokės – 2 (S. Minkevičius ir kt.), 01-23 – Papio ež. Vilniaus r. – ne mažiau kaip 10 paukščių (A. Petraška).

2016-02-23 kelių paukščių balsai girdėti Pervalkos nendryne (K. Castren), 02-28 Ventės rage sugauti 2, o 02-29 – 3 paukščiai (V. Eigirdas, V. Jusys).

Baltaabruvis strazdas (*Turdus iliacus*). Kopgalis, 2016-01-01 © Saulius Karalius

Amalinis strazdas (*Turdus viscivorus*). Kopgalis, 2016-01-02 © Saulius Karalius

Žydroji zylė (*Parus cyanus*). Suktiškių miškas, Vilniaus r., 2016-01-01 © Vitalijus Stirke

ŽYDROJI ZYLĖ (*Parus cyanus*)

2015-12-10 stebėta Suktiškių miške netoli Bezdonių Vilniaus r. (V. Stirke) [4 nuo 1964 m.].

JUODOJI VARNA (*Corvus corone*)

2016-02-11 vis dar stebima Kopgalyje nuo 2015-08-26 (S. Karalius) [17].

2016-01-31 stebėta Nidoje (J. Morkūnas, Z. Gasiūnaitė) [18].

PAPRASTASIS VARNĖNAS (*Sturnus vulgaris*)

2015-12-01 Rusnės saloje stebėti 39 (A. Škimelis, G. Klemskis), prie Meškalaukio Pasvalio r. – 20, 12-03 prie Žebrokų Skuodo r. – 3 (A. Naudžius), Juodkrantėje – 3 (K. Castren).

ren), 12-06 prie Girelės tv. Kaišiadoryse – 15 (E. Briedis), Ventės rage – 23, 12-09 prie Kintų žuv. tv. – 3 (V. Jusys), Kaune – 1 (S. Medžionis), 12-12 šiaurinėje Klaipėdos dalyje – 3, 12-15 Kopgalyje – 2 (S. Karalius), 12-20 Viršužiglyje – 6 (M. Karlonas ir kt.), 12-21 Klaipėdoje – apie 50 (J. Morkūnas, R. Morkūnė), 12-24 prie Grinkiškio Radviliškio r. – 1 (M. Kazlauskas), 12-25 Širvintoje – apie 100 (Dž. Tamašauskas), 12-26 Sausgalviuose – apie 400, Rusnės saloje – apie 100 (P. Bagdonas, E. Užpelkis), prie Alkos Šilutės r. – 24 (A. Škimelis, J. Meškauskas), 12-27 prie Žuvinto ež. – 1 (M. ir L. Šniaukštos), 12-27 Maženiuose Panevėžio r. – 4 (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas), Pagirių k. Kauno r. – 9 (R. Patapavičius), Utenos sąvartyne – 6 (D. Norkūnienė, D. Norkūnas), 12-29 įvairiose Nemuno deltos vietose – apie 500 (V. Jusys, V. Eigirdas), Palangoje – 6 (M. ir L. Šniaukštos), 12-30 ties Rūkais Skuodo r. – 5 (A. Naudžius), Šančiuose Kaune – 4 (A. Šimkus), prie Smeltalės up. Klaipėdoje – 1 (S. Karalius), Pakruojyje – 3 (B. Jareckas), 12-31 Kulūpėnuose Kretingos r. – 11 (A. Kubilius), Raudondvarėje Kauno r. – 4 (S. Medžionis), šiaurinėje Klaipėdos dalyje – 1 (S. Karalius).

2016-01-04 Drukių k. Klaipėdos r. matytas 1 (S. Lileikis), Ventės rage – 55–60 (V. Jusys), 01-09 prie Šančių Kaune – 1 (K. Bilinskas), netoli Smeltalės up. Klaipėdoje – 2 (D. Račkauskaitė), prie Rąžės up. Palangoje – 2 (Z. Gasiūnaitė), 01-11 netoli Smeltalės up. – 5 (D. Račkauskaitė), 01-25 Vilkiškių k. – 2 (V. Narijauskienė), 01-30 Kaune – 1 (K. Bilinskas).

2016-02-03 šalia Dituvo stebėtas apie 10 paukščių būrelis (M. Briedis), 02-04 prie Stankiškių – 24, Ventės rage – 9 (V. Eigirdas), 02-06 Paluknio pievoje – 4 (A. Šimkus), 02-07 Laučiuose Šilutės r. – 4 (P. Bagdonas), Klaipėdoje – 1 (S. Karalius) [AS]. Kadangi prasidėjo ankstyva pavasarinė migracija, vėlesni stebėjimai neberegistruoti.

ŠIAURINIS KIKILIS (*Fringilla monti fringilla*)

2015-12-26 Radviliškyje stebėtas patinas (A. Šimkus), 12-27 Ventės rage sugautas patinas (V. Jusys), 12-31 šiaurinėje Klaipėdos dalyje stebėti 3 paukščiai (S. Karalius).

2016-01-03 ir 01-10 Dituvo soduose Klaipėdos r. matytas 1 (A. Škimelis, E. Škimelienė), 01-16 ir 01-18 Šaičių k. Klaipėdos r. – 1 (Z. Gasiūnaitė, G. Gražulevičius),

01-20 ir 01-23 Bajorų k. Ukmergės r. – 1 (A. ir K. Jarmalavičiai), 01-25 Smiltynėje – patinas (J. Zarankaitė), 01-26 Panemuninkų k. Alytaus r. – patinas (A. Petraška).

2016-02-13 Prienuose matytas 1 (Ž. Preikša).

PAPRASTASIS ČIVYLIS (*Carduelis cannabina*)

2015-12-15 Padaičių k. Biržų r. stebėti 67 paukščiai (B. Maldūnienė), 12-25 tarp Kurklių ir Pavartyčių Radviliškio r. – apie 20, 12-26 netoli Sedūnų Radviliškio r. – apie 20 (A. Šimkus), 12-27 netoli Litvančiškių k. Alytaus r. – apie 30 (M. ir L. Šniaukštos), Maženių k. Panevėžio r. – 3 (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas), 12-31 Šventojoje – 2 (V. ir V. Laukžemiai).

2015-01-19 Kirdonių k. Biržų r. matyti 7 (B. Maldūnienė), 01-20 Lelikonų k. Ukmergės r. – apie 30, 01-22 – apie 40, 01-27 – 101 paukštis (A. ir K. Jarmalavičiai), 01-23 netoli Dvarkščių k. Vilniaus r. praskrido būrelis (N. Satkus), 01-24–25 d. apie 20 paukščių būrelis laikėsi Ventės rage (V. Jusys).

2016-02-15 praskrendantis paukštis girdėtas šalia Drevnos Klaipėdos r. (A. Šimkus), 02-24 praskrido prie Juodkrantės, 02-27 – prie Nidos (K. Castren), 02-28 apie 20 paukščių stebėti žaliųjų būryje ties Gustiškiu Panevėžio r. (I. Vaičiūnaitė, B. Vaičiūnas) [AS].

GELTONSNAPIS ČIVYLIS (*Carduelis flavirostris*)

2015-12-29 Griežionių k. laukuose Ukmergės r. maitinasi apie 80 paukščių būrys (A. ir K. Jarmalavičiai).

2016-01-07 Kulšėnų k. apylinkėse Mažeikių r. matytas 12-os paukščių būrelis (D. Makavičius), 01-14 Ventės rage – 7 (V. Eigirdas), 01-15 Kopgalyje – 15 (K. Castren).

2016-02-15 Griežionių k. laukuose Ukmergės r. stebėtas apie 30 paukščių būrys (K. Jarmalavičius).

SNIEGSTARTĖ (*Plectrophenax nivalis*)

2016-02-14 Jurbarko r. matytas apie 900 paukščių būrys (M. Kirstukas) [DB].

NENDRINĖ STARTA (*Emberiza schoeniclus*)

2015-12-27 matyta Svencelėje Klaipėdos r. (P. Bagdonas).

2016-02-29 patinas sugautas Ventės rage (V. Eigirdas) [AS].

LOFK informacija apie paukščių sistematikos pakeitimus

Vadovaudamasi AERC (Europos ornitofaunistinių komitetų asociacijos) Taksonomijos komiteto 2015 m. rekomendacijomis, LOFK pritarė tam tikriems paukščių sistematikos, jų mokslinių pavadinimų ir sistematikos eiliškumo pakeitimams. Informuojame, kad nuo 2016 m. kovo mėn. LOFK rekomenduoja vartoti pakeistus kai kurių rūšių genčių pavadinimus ir pakeistą sisteminę tvarkos rūšių eiliškumą. Toliau pateikiami pagrindiniai Lietuvos paukščių sąrašo paukščių genčių pavadinimų pakeitimai:

BĖGIKAI:

Plokščiasnapis bėgikas *Calidris falcinellus*

(buvo *Limicola falcinellus*)

Gelsvakrūtis bėgikas *Calidris subruficollis*

(buvo *Tryngites subruficollis*)

Gaidukas *Calidris pugnax*

(buvo *Philomachus pugnax*)

ZYLĖS:

Paprastoji pilkoji zylė *Poecile palustris*

(buvo *Parus palustris*)

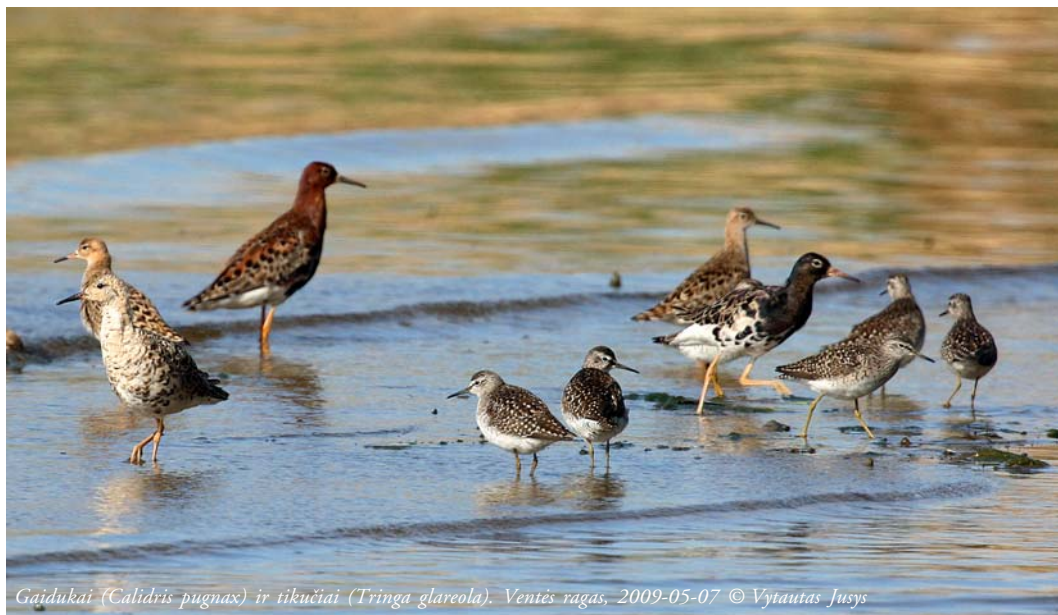
Šiaurinė pilkoji zylė *Poecile montanus*

(buvo *Parus montanus*)

Kuoduotoji zylė *Lophophanes cristatus*

(buvo *Parus cristatus*)

Gaidukai (*Calidris pugnax*) ir tikučiai (*Tringa glareola*). Ventės ragas, 2009-05-07 © Vytautas Jusys

Juodoji zylė *Parus ater*

(buvo *Parus ater*)

Mėlynoji zylė *Cyanistes caeruleus*

(buvo *Parus caeruleus*)

Žydroji zylė *Cyanistes cyanus*

(buvo *Parus cyanus*)

Su visų rūšių sisteminiais pakeitimais plačiau galite susipažinti <http://www.aerc.eu/tac.html> ir http://www.bird-life.lt/upload/user_uploads/Dokumentai/sisteminis_srasas/sisteminis_2016-02-25_LT.pdf

LOFK informacija

Peržiūrėta puošniojo einio (*Chlamydotis undulata*) sisteminė priklausomybė

Morfologiniai, elgsenos ir genetiniai tyrimai parodė, kad puošniojo einio *Chlamydotis undulata* afrikinė ir azijinė populiacijos skiriasi, todėl rūšis buvo suskaidyta į dvi savarankiškas rūšis – *Ch. undulata*, sėsliai gyvenančią Šiaurės Afrikoje su atskiru porūšiu Kanarų salose, ir pastebimai didesnę bei blyškesnį spalvų azijinę rūšį – *Ch. macqueenii*, paplitusią stepių regionuose nuo Egipto iki Mongolijos ir migruojančią į žiemovietes Afganistane, Pakis-

tane bei Šiaurės Vakarų Indijoje. Būtent pastarosios, naujai išskirtos rūšies paukščių aptikimas, remiantis išvaizda, nurodomas daugelyje Europos šalių, tarp jų ir kaimyniniuose Lietuvai kraštuose. Todėl LOFK nusprendė pakeisti mūsų šalyje registruoto puošniojo einio anksčiau rūšinę priklausomybę į *Chlamydotis macqueenii* rūšies statusą.

LOFK informacija

Į Lietuvos ornitofaunistinę komisiją (LOFK) priimtas naujas narys

LOFK narių sprendimu ir LOD tarybai pritarus (š. m. kovo 4 d. vykusiam posėdyje) į šalies Ornitofaunistinę komisiją priimtas naujas narys. Šeštuoju LOFK nariu pasirinktas LOD darbuotojas Marius Karlonas, kuris labai aktyviai domisi ornitofaunistikos naujienomis tiek šalyje, tiek užsienyje, turi nemažai patirties identifikuojant paukščių rūšis. Todėl paukščių stebėtojai neturi

nustebti, jei dėl atskirų paukščių stebėjimo atvejų duomenų patikslinimo M. Karlonas į juos LOFK vardu kreiptųsi kaip ir „senieji“ nariai – Vytautas Jusys (LOFK pirmininkas), Saulius Karalius, Eglė Pakštytė, Liutauras Raundonikis ir Vitas Stanevičius.

LOFK vardu sveikiname naująjį narį!

LOFK informacija

RETŲ PAUKŠČIŲ STEBĖJIMAI KAIMYNNINĖSE ŠALYSE IR VAKARŲ PALEARKTIKOJE 2015–2016 M. ŽIEMĄ

Parengė Marius KARLONAS, Eglė PAKŠTYTĖ, Modestas RUŽAUSKAS

Pagal: www.tarsiger.com, Birding World, www.netfugl.de, www.clanga.com, www.latvijaspumni.lv, www.estbirding.ee, www.birdguides.com, www.birdforum.net ir kt.

Lietuvos ornitofaunistinė komisija (LOFK) pateikiamų stebėjimų papildomai nekomentuojama, nes neiškus jų statusas (ar nacionalinės ornitofaunistinės komisijos patvirtino, ar ne). Be to, skelbiama informacija ne visada leidžia tinkamai įvertinti konkretų atvejį. LOFK nori atkreipti dėmesį, kad kai kurie pateikiami faktai gali būti siejami su iš nelaisvės ištrūkusių paukščių ar kitais laukinėms populiacijoms nebūdingais atvejais. Dėl to ši medžiaga turi būti vertinama tik kaip atskirų, retai aptinkamų paukščių rūšių registracijų suvestinė kaimyninėse šalyse, tačiau svarbi, norint tinkamai interpretuoti retų paukščių rūšių stebėjimų mūsų šalyje rezultatus.

BALTARUSIJA

01-10 Mogiliavo (Могилёв) srityje matytas garbanotasis pelikanas (*Pelecanus crispus*) [1]. Paukštis buvo stebimas penkias dienas, po to grįžo į Lenkiją. Greičiausiai tai tas pats individas, stebėtas vasarą Lietuvoje, o vėliau pasirodęs Lenkijoje.

ESTIJA

Kuoduotojo dančiasnapio (*Mergus cucullatus*) patelė pastebėta Taline Baltijos jūros įlankoje 01-22, kur sėkmingai sulaukė pavasario; laplandinė pelėda (*Strix nebulosa*) matyta Rytų Virumoje (*Ida-Virumaa*) 12-01, ten pat vėliau stebėtas ir kukutis (*Upupa epops*) 12-26; pavieniai tripirščiai kirai (*Rissa tridactyla*) matyti Saremos saloje 12-01 ir Harju apskr. 12-28; šios apskrities sąvartyne maitinosi ir didysis poliarinis kiras (*Larus hyperboreus*) 01-22; net 17 baltųjų kelių (*Motacilla alba*) laikėsi prie Tartu žuvininkystės tvenkinių 12-22; oželis nykštukas (*Lymnocyptes minimus*) žiemojo Pernu apskr., kur stebėtas bent iki 01-22; baltabruvis nykštukas (*Regulus ignicapillus*) stebėtas Pernu apskr. Naujųjų metų išvakarėse; net 300 sibirinių gagų (*Polysticta stelleri*) suskaičiuota prie Saremos salos 01-01; dvi lygutės (*Lullula arboorea*) stebėtos Saremos saloje 01-04.

LATVIJA

Jūrinis bėgikas (*Calidris maritima*) nuo rudens vis dar laikėsi Liepojos uosto teritorijoje bent iki 12-19, o kitas (pirmametis) stebėtas Dundagos apskr. 12-14; juodoji varna (*Corvus corone*) buvo pasilikusi Liepojoje nuo rudens ir stebėta mažiausiai iki 01-09; rudasis peslys (*Milvus milvus*) taip pat žiemojo Latvijoje, kur prie Ventspilio stebėtas nuo 01-01 iki pat pavasario; europinio porūšio ilgauodegė zylė (*Aegithalos caudatus europaeus*) pastebėta Raskumo paplūdimyje kartu su kitomis ilgauodegėmis zylėmis 01-28; pavieniai uoliniai kalviukai (*Anthus petrosus*) matyti Liepojos vandens valymo įrenginių teritorijoje 01-16 ir Liepojos uoste 01-12; geltonsnapiai čivyliai (*Carduelis flavirostris*) šią žiemą stebėti gana gausiai įvairiose šalies vietose, skirtingu laiku, būreliais nuo 2 iki 124 paukščių, dažnai mišriuose būriuose; ne mažiau nei 3 pentinuotosios startos (*Calcarius lapponicus*) matytos Nicos laukuose 01-05, kur laikėsi bent kelias dienas, o kartu su jomis stebėta ir neįprastai daug (>40) dirvinių vieversių (*Alauda arvensis*), kurie, beje, pavieniai ar pulkėmis šią žiemą matyti įvairiu laiku ir kitose šalies vietose; lygutė (*Lullula arboorea*) pastebėta Liepojoje 01-04, kur laikėsi prie grūdų sandėlio; pavienės nendrinės

startos (*Emberiza shoenichus*) matytos Liepojoje (01-06), Nicos laukuose (01-10), Mėrsrage (*Mērsrags*) (01-03) ir Salaspilio (*Salaspils*) apskr. 01-01; 3 oželiai nykštukai (*Lymnocyptes minimus*) pabaidyti Kekavos, vienas Salaspilio apskr. (01-10), dar vienas Adažių (*Adaži*) apskr. 01-04; slanka (*Scolopax rusticola*) pakelta Kuldygos (*Kuldīga*) apskr. 12-27; 6 laibasnapiai narūnėliai (*Uria aale*) praskrido Pavilostos (*Pāvilosta*) apskr. 12-13; giedantis sivilkėlis (*Serinus serinus*) kaip labai ankstyvas migrantas nufotografuotas Rygoje 02-28.

LENKIJA

12-01 Vakarų Pamaro vaivadijoje stebėta pilkoji audronaša (*Puffinus griseus*), o Pamaro vaivadijoje – bukauodegis plėšikas (*Stercorarius pomarinus*). Jūrinis bėgikas (*Calidris maritima*) matytas šią žiemą tris kartus: 12-01 Vakarų Pamarėje, 12-12 Helyje ir 01-13 net trys individai Vladyslavove. Net tris kartus šią žiemą, 12-09, 12-12 ir 02-19 Vakarų Pamaro vaivadijoje stebėti šiauriniai padūkėliai (*Morus bassanus*). 12-23 pietinėje šalies dalyje stebėta raiboji pelėda (*Surnia ulula*), 12-28 Liublino vaivadijoje matytas ledinis naras (*Gavia immer*), o 01-01 Mažosios Lenkijos vaivadijoje pastebėtas didysis einis (*Otis tarda*). Net keletą kartų šią žiemą Varšuvoje matytas taurasis sakalas (*Falco cherrug*) – galbūt tas pats individas. 01-28 Pamaro vaivadijoje matyta sibirinė gaga (*Polysticta stelleri*), o 02-02 Žemutinėje Silezijoje gamyklos pastatuose stebėtas drugiapaukštis (*Tichodroma muraria*). Visą žiemą, išskyrus 5 dienas, kai viešėjo Baltarusijoje, Gniezno ir Pilos apylinkėse buvo stebimas garbanotasis pelikanas (*Pelecanus crispus*); pietinėje Lenkijoje jau kelintą kartą peržiemojo didysis purplėlis (*Streptopelia orientalis mearnsi*), o Mozūrų vaivadijoje, kaip ir kasmet, viešėjo žieduotasis naris kiras (*Larus delawarensis*).

SUOMIJA

Šilta žiemos pradžia Suomijoje prasidėjo neįprastu nykštukinės pečialindos (*Phylloscopus proregulus*) stebėjimu Helsinkyje 12-05, tai buvo tik 3-ioji šios rūšies registracija žiemos metu. Šalminės anties (*Netta rufina*) patinas stebėtas 12-06 prie Kirkonumio (*Kirkkonummi*) [99]; 12-07 prie Jurno tik antrą kartą žiemą buvo aptiktas ir nufotografuotas plokščiasnapis plaukikas (*Phalaropus fulicarius*). Žydroji zylė (*Parus cyanus*) šią žiemą Suomijoje buvo stebėta du kartus – 12-19 ir 01-02 prie *Punarikoski*, tačiau abiem atvejais tai buvo tas pats individas [33].

Žydroji zylė (*Parus cyanus*). Suomija © Mika Bruun

ŠVEDIJA

Nors retų stebėjimų šią žiemą Švedijoje ir buvo nedaug, tačiau keletas paukščių vis dėlto pradžiugino vietinius ornitologus. Vienas jų – **tamsiosios anties** (*Anas rubripes*) patinas, stebėtas Bostade (*Båstad*) 12-14 [4]. Daugiausia retenybių buvo stebėta 02-07, šią dieną aptiktas ir pirmasis Švedijoje **balsingasis kirlikas** (*Charadrius vociferus*), paukštis stebėtas *Trönninge ängar*. Kitas retas ir neįprastas žiemos laikotarpiu paukštis buvo **purpurinis garnys** (*Ardea purpurea*), paukštis aptiktas tą pačią dieną prie Skenės (*Skåne*)

[45]. Trečiasis sėkmingosios dienos sparnuotis – **amerikinė juodoji antis** (*Melanitta americana*), suaugęs patinas pastebėtas Halande (*Halland*) [18]. 02-27 Helsingborge matytas ir **sodinis liputis** (*Certhia brachydactyla*) [43].

VAKARŲ PALEARKTIKA

Be jau minėtų naujų paukščių rūšių Švedijoje ir Baltarusijoje, dar keletą šalių ornitologai stebėjo naujas paukščių rūšis kitose šalyse. Šveicarijos paukščių sąrašą papildė 12-19 matytas **amerikinis juodakaklis naras** (*Gavia pacifica*) ir 12-29 pastebėta **sajaninė pečialinda** (*Phylloscopus humei*). Farerų salose 12-28 pirmą sykį matytas **kuoduotasis dančiasnapis** (*Mergus cucullatus*), o Vengrijoje 12-31 – **Naumano strazdas** (*Turdus naumanni*). Airijos paukščių sąrašą papildė 01-02 matyti **blyškiasparnis kiras** (*Larus glaucescens*) ir **balta-pilvis padūkėlis** (*Sula leucogaster*), taip pat 01-10 užregistruotas **Vegos kiras** (*Larus vegae*). Rumunijoje 01-13 stebėtas **mažasis poliarinis kiras** (*Larus glaucoideus*), Ispanijoje – 01-17 **tamsusis strazdas** (*Turdus obscurus*). Nyderlanduose stebėtos trys naujos paukščių rūšys: 01-15 matyta **sibirinė raudongurklė** (*Calliope calliope*), 01-17 – **raudonsnapis fajetonas** (*Phaethon aethereus*) ir 01-20 – **baltakaktė medšarkė** (*Lanius nubicus*). Islandijoje 01-19 pirmą kartą stebėta **sibirinė musinukė** (*Muscicapa asibirica*), Vokietijoje 01-26 matytas **sirinis genys** (*Dendrocopus syriacus*); Tunise 02-24 registruotas **baltasparnės sniegtartės** (*Montifringilla nivalis*) stebėjimas, o Kuveite 02-25 pirmą kartą stebėtas **mangrovinis kūdrinis garnys** (*Ardeola grayii*).

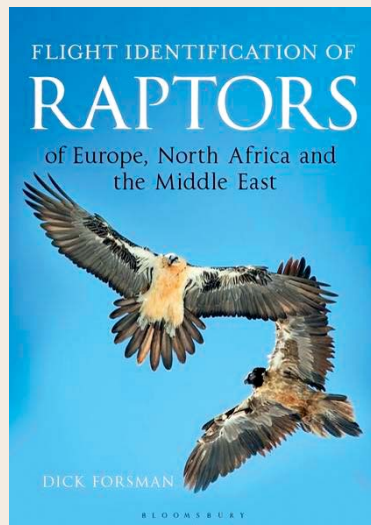
[10] – *skaičius laužtiniuose skliaustuose nurodo, kelinta šios rūšies registracija šalyje.*

FLIGHT IDENTIFICATION OF RAPTORS OF EUROPE, NORTH AFRICA AND THE MIDDLE EAST (antrasis leidimas)

Dick Forsman

Turbūt daugelis iš mūsų turi ar bent jau yra vartę pirmąją Dicko Forsmano plėšriųjų paukščių atpažinimo knygą, išleistą 1999 m., dar kitaip vadinamą „Plėšrininkų Biblija“. Nors pirmasis leidimas iki šiol buvo nepakeičiamas tarp Europos paukščių stebėtojų, tačiau informacija ir nuotraukų kokybė daugelio jau nebetenkino. Knygos autorius tai puikiai suprato ir naujam leidimui pradėjo ruošti iškart išleidęs pirmąją knygą. Per 17 metų po šio leidinio pasirodymo Vakarų Palearktikoje buvo užregistruota nemažai naujų plėšriųjų paukščių rūšių ir daug sužinota apie jų atpažinimą. Per šį laikotarpį Dickas Forsmanas sukaupė ir kruopščiai atrinko pačias kokybiškiausias ir geriausias jo aptariamus požymius iliustruojančias paukščių fotografijas bei atnaujino apibūdinamuosius tekstus.

Knyga skirta plėšriesiems paukščiams atpažinti skrydžio metu, todėl čia rasite tiek dažnų, tiek ir retų lenktasnapių apdarų aprašymų skirtingais jų amžiaus tarpsniais. Leidinyje aptariamos 66 skirtingos paukščių rūšys, reguliariai pastebimos Vakarų Palearktikoje. Taip pat dar aprašoma 17 retai užklystančių plėšriųjų paukščių ir jų hibridų. Nors knygos kaina nemaža, tačiau tai pirkinys, vertas vietos geriausioje Jūsų knygų lentynoje.

Parengė Marius KARLONAS

NETIKĖTAS SVEČIAS – KURTINYS

Marius ČEPULIS,
Gintarė GRAŠYTĖ

© Marius Čepulis

Ar labai nustebtumėte, jei pas jus vieną rytą į langą pasibelstų kurtinys, arba jeigu jį pamatytumėt čia užiantį jūsų automobilio stiklu? Būtų sunku patikėti, tačiau tai teko matyti savo akimis. Istorija tokia. Vieną rytą vieno iš Labanoro kaimų gyventojai rado savo kieme didžiulę vištą plunksnuotomis kojomis. Paukštis visiškai nesibaidė žmonių, bet ir labai jau arti neprisileido. Vaikštinėjo jis sau po kiemą, lesinėjo su žvirbliais batoną, skabė krūmų pumpurus ir, rodės, jis čia visą gyvenimą gyvenęs ir tai turėtų būti įprastas vaizdelis. Tai atsitiko 2015 m. spalio pabaigoje, ir nuo to laiko kurtinys rytais atskrenda ir dalį ar visą dieną praleidžia kaime. Sodybos šeimininkų sūnus net vardą kurtiniui sugalvojo – Vaidas. Šeimininkai saugo paukštį, kad prašalaičiai jam nieko pikto nepadarytų ir aplinkinius gyventojus įspėjo, kad pas juos gali nelauktas svečias apsilankyti. Kačių kurtinys nebijo, o ir katės tokio kalakuto dydžio paukščio nepultų. Tiesa, jaunas kačiukas vis bandydavo prislinkti ir pažaisti, bet vos kurtinys atsiskrudavo, mažius sprukdavo.

Pagrindinis klausimas – iš kur jis čia atsirado? Mat kurtiniai veisiami ir paleidžiami į laisvę Viešvilės rezervate (Tau-

ragės r.), o čia tikrai ne jų augintinis. Nėra naujiena, kad rudenį, per „netikras vestuves“, kurtiniai apsilanko prie sodybų, bet kad taip visiškai nebijotų žmogaus, labai jau retas atvejis. Apie šį gražuolį pranešė Aukštaitijos nacionalinio parko ir Labanoro regioninio parko darbuotojai ir, žinoma, jau kitą rytą buvome prie sodybos ir stebėjomės šiuo nuostabiu paukščiu. Pamaklinėjęs ant žemės jis lengvai nusklendė ant stogo, ten patupėjo kelias valandas, palesinėjo šalia augančio beržo pumpurų, tada nuskrido paskabyti žolės, pasirinkti akmenukų ir paryti sniego, tada vėl pumpurų, bet šįkart į juodalksnį. Paukštis jaunas (bet ne pirmų metų), sveikas, guvus, rodos, gyvena savo nepriklausomą gyvenimą, iš žmogaus jam nieko nereikia ir jis jo visiškai nesišalina (vieniū metu buvau per metrą nuo paukščio).

Koks likimas laukia šio gražuolio? Kurtiniai Lietuvoje nyksta. Dabar jų daugiau belikę Labanoro girioje ir Dzūkijos miškuose. Ar jis grįš pavasarį miškan, ar toliau traukiesis aplink kaimus?

Kurtinys Vaidas šalia žmonių Vidugirio kaime praleido visą žiemą. Gavę leidimą, parko ir LAMMC Miškų instituto atstovai kurtinį sugavo, uždėjo jam metalinį ir

© Marius Čepulis

© Marius Čepulis

plastikinį raudoną žiedus bei radijo siųstuvą. Sugautas kurtinys svėrė 4 kg, pagal dydį ir svorį tai – antrametis paukštis, t. y. išsiritęs prieš 1,5 metų. Kelis mėnesius praleidęs tame pačiame kaime, Vaidas pradėjo plėsti akiratį – kurį laiką dienas leido už daugiau kaip 3 km esančiame Stirnių kaime, plento Molėtai–Ignalina pakelėje, aplankydavo žvejus ant Stirnių ežero. Nors sunku tuo patikėti, tačiau vietos žmonės pasakojo jį mielu noru lesant žvejų numetamas žuvelas. Buvo nuklydęs ir dar toliau į pietvakarius, prie Baltųjų Lakajų ežero, bet po visų šių žiemos klajonių vasario viduryje vėl sugrįžo į Vidugirio kaimą, tik jau atsargesnis, baikštesnis. Ir čia neužsibuvo, o tai pradžugino parko darbuotojus – gal jau pavasaris, gal jau grįš į mišką, apsistos kurioje tuokvietėje?

Kurtinio sugrįžimo į miškus tylą pertraukė skambutis kovo 2 d. – kurtinys tupi ant stogo Padumblės kaime, nukeliavęs apie 4 km į rytus. Ne tik tupi, bet ir išsipūtęs po kiemą vaikšto – matyt, jau tikras pavasaris. Perkirtęs brandžius pušynus, pelkynus, aplenkęs giminaičių tuokvietę jis tęsė žygį per žmonių kiemus. Ir per ežerų ledą, kur vėl, šįkart ant Peršokšnų ežero, iš žvejų reikalavo žuvis. Dar kelios dienos, ir Vaidas kovo 8 d. nufotografuotas net už 12 km (tiesia linija) į pietvakarius. Kaip ir pro kur jis šį ruožą įveikė – nežinia, pakeliui tikrai buvo kur sustoti ir kur giminaičių sutikti. Naujausiais „užpultų“ (sako, išsipūtęs visas vos ne į kojas kibo) miško kirtėjų duomenimis (kovo 15 d.), jis vis dar laikosi netoli paskutinio stebėjimo vietos miške. Abejonės, kad tai tas pats paukštis, nekyla – jis nebaikštus, prisileidžia per porą metrų, aiškiai matyti abu žiedai. Geroji žinia ta, kad netoliese yra gyvybinga kurtinių tuokvietė, tad galbūt čia Vaido klajonės ir sustos?

© Gintarė Grašytė

© Rytis Zizas

ŪSUOTOSIOS ZYLĖS SARTŲ REGIONINIAME PARKE

Daiva NORKŪNIENĖ

Pirmą kartą Sartų regioniniame parke Zarasų r. aptiktos ūsuotosios zylės. Vos kelių arų salelėje paukščiai pastebėti 2016 m. sausio 5 d. Jaukios zylės čia laikėsi ir sausio 8 d., todėl buvo neįmanoma atsispirti pagundai pabandyti jas sugauti. Pavyko puikiai – sugauti 2 patinėliai ir 1 patelė. Sužieduoti paukščiai paleisti, bet iš pamėgtos salelės nesitraukė dar kelias dienas.

Ūsuotoji zylė (*Panurus biarmicus*), patinas. Sartų regioninis parkas, 2016-01-08 © Daiva Norkūniene

Ūsuotoji zylė (*Panurus biarmicus*), patelė. Sartų regioninis parkas, 2016-01-08 © Daiva Norkūniene

PASIRŪPINKIME DIDŽIAISIAIS APUOKAIS

Petras ADEIKIS

Straipsnio autorius – medžiotojas, gamtininkas, laisvalaikio gamtoje propaguotojas – aktyviai dalyvauja didžiųjų apuokų veisimo nelaisvėje ir paleidimo į gamtą mūsų šalyje programoje. Su žurnalo „Paukščiai“ skaitytojais jis dalijasi savo pastebėjimais, įgyta patirtimi ir prašo paukščių stebėtojų pagalbos, kuri būtų svarbi daugiau sužinant apie nelaisvėje išaugintų didžiųjų apuokų šikūrimą gamtoje. Straipsnyje pateikiama autoriaus nuomonė ir kitais gamtiniais klausimais.

Didysis apuokas – didžiausias pelėdų šeimos atstovas. Atstumas tarp išskėstų jo sparnų gali siekti net iki 2 m, o svoris – iki 4 kg. Didžiųjų apuokų, kaip ir daugumos plėšriųjų paukščių, patelės yra didesnės už patinėlius. Paminėsiu kelis retesnius, ne tokius žinomus faktus apie šį paukštį. Tai paukščiai, kurie „kalbasi“ tarpusavyje. Jei patinėlis tyliai suūbauja, patelė jam atsako visiškai skirtingu garsu. Aktyviausiai garsu jie bendrauja pavasarį, atėjus tuoktuvių metui. Šiuo laikotarpiu didieji apuokai ūbauja net ir dieną.

Didžiųjų apuokų garsų spektras yra labai didelis. Buvau nustebęs, kai stovėdamas šalia apuokų voljero

išgirdau plonytį aukšto dažnio švilpimą. Jei nebūčiau matęs savo akimis, niekada nebūčiau pagalvojęs, kad tai didžiojo apuoko skleidžiamas garsas. O kokios įvairios ūbavimo variacijos! Dar vienas įdomus faktas – ūbaudami apuokai sunaudoja daug energijos.

Kitaip, nei daugelis žmonių mano, didysis apuokas yra aktyvus dienos metu ir visai neblogai mato. Tačiau slepiasi jis visai dėl kitų priežasčių. Dieną jis yra pažeidžiamas kitų paukščių, tokių kaip krankliai, varnos ar kovai. Pastarieji, pamatę apuoką, puola jį būriu ir taip gali sužaloti. Tikėtina, tai ir yra pagrindinė priežastis, kodėl didieji apuokai slepiasi dieną.

Kitas stereotipas apie didžiuosius apuokus yra tas, kad jie medžioja tik ant žemės esančius gyvūnus. Didysis apuokas labai puikiai pasigauna skrendantį paukštį. Žinoma, pagrindinis jo maistas – ant žemės. Didžiojo apuoko grobis – ne tik graužikai, bet ir lapė, usūrinis šuo ar kitas plėšrusis paukštis. Man besisvečiuojant Helsinkio zoologijos sode Suomijoje ir diskutuojant apie didžiuosius apuokus zoologijos sodo plėšriųjų paukščių specialistai minėjo faktą, kad Norvegijoje didieji apuokai sėkmingai medžioja žąsis, kurios peri uolėtose pakrantėse.

Žinant šį faktą apie didįjį apuoką, galima suprasti šios rūšies vaidmenį Lietuvos gamtinėje aplinkoje. Svarbu su-

vokti apuokų svarbą visai mūsų ekosistemai. Tai rūšis, kuri gali daryti įtaką ir šiuo metu mažai natūralių priešų turinčiai didžiųjų kormoranų (*Phalacrocorax carbo*) populiacijai. Medžiodamas žuvininkystės ūkyje ne kartą stebėjau vaizdą, kaip jūrinis erelis įsitaisto medyje, kuriame mėgsta tupėti kormoranų būrys, o kormoranai tuoj pat sutupia ant vandens. Taip kormoranai apsisaugo nuo jūrinio erelio atakos. Teko matyti, kaip jūrinis erelis bando persekioti kormoranus skrydžio metu, o kormoranai kaip kulkos šauna į vandenį, ieškodami ten priedangos (šie paukščiai – puikūs nardytojai). Kormoranai labai prastai orientuojasi aplinkoje tamsioje. Nakčiai jie sutupia į netoli vandens telkinio esantį medį. Net baidomi pakilę iš medžio kormoranai vėl tupia į jį. Tokia padėtis gali būti labai palanki didžiajam apuokui.

Visiems žinomas faktas, kad didysis apuokas dažniausiai medžioja tamsiuoju paros metu, o kormoranas jam būtų pats tinkamiausias grobis. Pagal mano atliktus stebėjimus, didieji kormoranai žuvininkystės tvenkiniuose gyvena nuo birželio iki lapkričio pabaigos (priklausomai nuo oro sąlygų). Galima daryti prielaidą, kad veisiant didžiuosius apuokus nelaisvėje ir juos pratinant prie šitokio grobio (didžiojo kormorano), kurį didieji apuokai medžiotų ir paleisti į laisvę, žuvininkystės ūkiuose formuotųsi natūralūs kormoranų gausumą reguliuojantys mechanizmai.

Mano didžiųjų apuokų veislyne dabar gyvena keturi didžiųjų apuokų jaunikliai, kuriuos ruošiamasi išleisti į laisvę pavasarį. 2016 m. pavasarį išsiritę jaunikliai taip pat bus išleisti į laisvę. Visi šie apuokų jaunikliai šeriami didžiųjų kormoranų mėsa. Tikėtina, kad kormoranas taps jų grobiu. Taip vienu šūviu bus nušauti du zuikiai: didieji apuokai galės lengvai susimedžioti maisto ir natūralių būdu bus kontroliuojama didžiųjų kormoranų populiacija.

Kyla klausimas, kaip išlaikyti didįjį apuoką norimoje teritorijoje. Dauguma žuvininkystės ūkių Lietuvoje yra miškingose vietovėse. Tokios vietovės labai tinka didžiųjų apuokų perėjimo vietoms. Didysis apuokas peri ant žemės, kartais užima kitų paukščių apleistus lizdus. Todėl miškas šalia atvirų žuvininkystės tvenkinių, kuriame gausu įvairios faunos, yra ideali vieta šiems paukščiams gyventi ir daugintis. Didysis apuokas yra palyginti sėslus paukštis. Sudaro ilgalaikes poras. Kad išleidžiami paukščiai priprastų prie naujos vietos, jiems yra pastatytas adaptacinis voljeras pamėškėje, prie žuvininkystės tvenkinių. Adaptuojami didieji apuokai čia laikomi kelis mėnesius ir vadinamuoju „minkštuoju“ paleidimo būdu yra išleidžiami į laisvę.

„Minkštasis“ paleidimo būdas išsiskiria tuo, kad paukščiai išskrenda iš adaptacinio voljero, kai jie panorį, o ne išleidžiami iš dėžių atvežus į paleidimo vietą. Taip apuokai, atsidūrę naujoje aplinkoje, nepatiria streso. Tam, kad jie išskristų iš adaptacinio voljero, atidaromas vienas voljero kraštas, per kurį paukščiai ir išskrenda.

Toks būdas buvo panaudotas 2015 m. rudenį paleidžiant Lietuvos zoologijos sode (Kaune) išveistus keturis didžiuosius apuokus. Išleisti keturi apuokai po dviejų

savaičių buvo pastebėti „Šventjonio“ žuvininkystės ūkio teritorijoje, ten, kur jie ir buvo paleisti. Tai rodo, kad šis paleidimo būdas gali būti veiksmingas išlaikant paukščius tam tikroje teritorijoje. Žinoma, žiemą didieji apuokai gali kiek migruoti, nes sumažėja grobio.

Kaip galėtų prisidėti paukščių stebėtojai? Visi į laisvę paleidžiami paukščiai bus sužymėti spalviniais žiedais. Spalviniai žiedai dedami paukščiams pagal tam tikrą sistemą, kad būtų galima nustatyti, kokiais metais paukštis išveistas, kas jį išveisė ir kur jis paleistas į laisvę. Paukščių stebėtojai gamtoje dažniausiai būna tuo metu, kai didieji apuokai yra aktyviausi. Todėl reali galimybė, kad jie pastebės didžiuosius apuokus. Ką jie turėtų daryti? Į ką turėtų atkreipti dėmesį?

Pirmiausia – tiksliai pasižymėti vietą, kur buvo pastebėtas paukštis. Jei yra galimybė – padaryti jo nuotrauką. Naudojantis žiūronais ir kitais optiniais prietaisais reikia apžiūrėti paukštį, ar ant jo kojų ir sparnų nėra sudėtų spalvinių žymeklių. Jei rastas perintis paukštis, stebėtojai nedelsdami turi pasitraukti iš tos vietos, kad neišbaidytų paukščio, ir kuo tiksliau atsiminti tą vietą.

Apie pastebėtą paukštį prašome pranešti artimiausiais saugomų teritorijų direkcijai arba Lietuvos ornitologų draugijos sekretoriatui, nurodyti tikslų paukščio stebėjimo vietą ir laiką. Radus negyvą paukštį, joku būdu negalima jo pasiimti. Visi retieji gyvūnai yra saugomi ir reikia vadovautis Retųjų gyvūnų rūšių įstatymu, kuris draudžia pasisavinti rastus kritusius gyvūnus. Tokiu atveju reikėtų pranešti artimiausiais gyvosios gamtos inspekcijai, kuri paimitų kritusį gyvūną. Pasisavinus saugomą gyvūną ir nepačius apie radinį, gresia administracinė atsakomybė.

Nuotraukos © Petras Adeikis

ŽIŪRONAI PRADEDANTIESIEMS PAUKŠČIŲ STEBĖTOJAMS

Albertas SKIRPSTAS

Labai dažnai girdimas klausimas, kokius žiūronus pasirinkti, norint pradėti stebėti paukščius. Trumpas atsakymas – tiks bet kurie, nors ir keletą kartų artinantys, bet ar patiks? Todėl norėčiau pateikti keletą rekomendacijų šia tema.

Paprastai pirmiesiems žiūronams žmonės linkę išleisti iki 100 eurų, o dažnas pasiryžęs investuoti ir 150 eurų. Už tokią sumą galima įsigyti labai neblogus žiūronus. Pastaruoju metu išsirinkti žiūronus nesudėtinga, ne taip, kaip buvo prieš kelis dešimtmečius, kai parduotuvėje galėjai įsigyti tik rusiškus „BPC“ modelius. Vienintelis šių žiūronų privalumas – patvari konstrukcija, bet optika su pageltonavusiu vaizdu smarkiai nusileidžia dabartinių modelių perteikiamam vaizdui. Dar vienas nuolatos pareiškiamas pageidavimas – kad nebūtų pagaminti Kinijoje. Deja, beveik visi žiūronai, kainuojantys mažiau nei 500 eurų, yra gaminami Kinijos Liaudies Respublikoje, nors kai kurie pardavėjai prideda tiekėjų kilmės šalimi ir, tikiu, ne iš blogos valios deklaruoja, kad žiūronai, kainuojantys 99 eurus, yra pagaminti Europos Sąjungos valstybėje.

Prieš keletą savaičių ant mano darbo stalo „nutūpė“ naujai išleista „Helios Mistral WP6“ žiūronų serija, skirta būtent paukščių stebėtojams.

„Helios“ žiūronai ypač populiari Jungtinėje Karalystėje, iš ten ir pasiekia Lietuvą. „WP6“ seriją sudaro 10 modelių. Nuo mažiausių matmenų su 32 mm objektyvų (rinktis mažiau nei 30 mm neracionalu) skersmeniu iki didesnių – 50 mm (labiau skirti stebėti prieblandoje). Visi modeliai nebijo vandens, nes yra užpildyti azotu iš vidaus. Atskiri modeliai turi mažos dispersijos lęšius ED (angl. *extra-low dispersion lenses*), smarkiai sumažinančius chromatinę aberaciją, o tai itin svarbu iš tolo bandant atpažinti paukščius. Lęšiai visiškai padeng-

ti brangesne fazine danga, maksimaliai sumažinančia išorinius atspindžius.

Vaizdo ryškumo nustatymo ratukas juda lėtai ir tvirtai. Minimalus 2 m artinimas suteiks galimybę stebėti ne tik paukščius, bet ir vabzdžius (pvz., drugelius). Vaizdai sufokusuoti į begalybę užtenka vos porą kartų persukti ratuką. Naujoji serija išsiskiria plačiu apžvalgos lauku. Atstumas iki akies reguliuojamas trijų lygių akių antdeklų, todėl stebėti paukščius galima nenusiimant akinių. Be abejo, galima reguliuoti ir dioptrijas.

Bendras pojūtis paėmus žiūronus į rankas malonus, guminis paviršius gerai „limpa“ prie delno. Vienintelis dalykas, kurį galbūt norėtumėte pakeisti, – tai kaklo dirželis: galėtų būti platesnis.

Žiūronai turi viską, ko reikia pradedančiajam paukščių stebėtojui.

Rekomenduojami „Helios Mistral WP6 8x42“ duomenys:

Objektyvų skersmuo: 42 mm

Didinimas: 8x

Apžvalgos laukas: 7,4°

Apžvalgos laukas esant 1 000 m: 129 m

Atstumas iki akies: 17,5 mm

Prizmės: „roof“ tipo

Padengimas: visiškai daugiasluoksnis padengimas (angl. *Fully multi-coated*)

Artimiausias fokusavimas: 2 m

Svoris: 682 g

www.teleskopai.lt

TELESKOPAI
ŽIŪRONAI
MIKROSKOPAI
MEDICININĖ ĮRANGA

LIETUVOS ORNITOLOGŲ DRAUGIJOS NARIAMS SUTEIKIAMA
IKI 20 PROC. NUOLAIDA OPTIKAI ĮSIGYTI.

Sis paukštis buvo pavadintas himalajiniu dirviniu strazdu © Craig Brelsford

NAUJA STRAZDŲ RŪŠIS HIMALAJUOSE

Saulius KARALIUS

Šiaurrytinėje Indijos dalyje ir gretimose Kinijos srityse grupė mokslininkų iš Švedijos, Kinijos, Indijos, Jungtinių Amerikos Valstijų ir Rusijos, vadovaujama prof. Pero Alströmo (Per Alström) ir kuruojama Upsalos ir Švedijos žemės ūkio mokslų universitetų, atrado naują dirvinių strazdų rūšį, kurią pavadino himalajiniu dirviniu strazdu *Zoothera salimalii* garsaus Indijos ornitologo dr. Salimo Ali (dr. Salim Ali, 1896–1987) garbei už didžiulį šio mokslininko indėlį į ornitologijos ir gamtos apsaugos plėtrą Indijoje. Kai kurios dirvinių strazdų *Zoothera* rūšys retkarčiais užklusta į Europą, tad yra tikėtina jas išvysti ir Lietuvoje.

Ši dirvinių strazdų rūšis buvo atrasta supratus, kad regione paplitęs iki šiol vadintas himalajiniu dirviniu strazdu *Zoothera mollissima* iš tikrųjų sudaro dvi atskiras rūšis. Pirmiausia mokslininkų dėmesį patraukė skirtingos šio paukščio giesmės. Spygliuočių ir mišriuose miškuose gyvenantys sparnuočiai giedojo melodingai, o kalnuose ant plikų uolų virš miško zonos tame pat regione besilaikantys paukščiai giedojo aštresniais ir ne tokiais melodingais tonais.

Patyrinėjus keleto šalių muziejinę medžiagą pastebėta ir plunksnų apdaro bei sandaros skirtumų. Nusta-

tyta, kad iki šiol nebuvo įvardyta būtent miškinė rūšis. Pagal galiojančias tarptautines nomenklatūros taisykles aukštikalnėse gyvenantį strazdą buvo pasiūlyta pervadinti *alpinio dirviniu strazdu* ir palikti originalų mokslinį jo pavadinimą *Z. mollissima*, o miškinis gentainis pervadintas į *himalajinį dirvinį strazdą* (*Z. salimalii*).

Tolesnė himalajinio dirvinio strazdo plunksnų, sandaros, giesmės, DNR ir ekologinių ypatumų analizė visame areale atskleidė faktą, kad centrinėje Kinijos dalyje gali gyventi ir trečia strazdų rūšis, kuri jau buvo žinoma, bet laikoma himalajinio dirvinio strazdo porūšiu. Šio strazdo, kuris buvo pavadintas Sičuanio dirviniu strazdu, giesmė yra dar muzikalesnė nei himalajinio gentainio. DNR analizė atskleidė, kad šios trys rūšys genetiškai skiriasi jau kelis milijonus metų. Keleto iš Kinijos kilusių istorinių individų, paimtų iš trijų muziejų, genetinė analizė parodė, kad Kinijoje gali būti dar viena kol kas neįvardyta rūšis. Kad tai būtų patvirtinta, reikia atlikti detalesnius tyrimus.

Lokaliai himalajinis dirvinis strazdas yra įprastas paukštis, tačiau iki šiol dėl didelio panašumo nebuvo įtarta, kad jis gali turėti alpinį „pusbrolių“. Šiais laikais naujų mokslui paukščių rūšių atrandama retai. Per pastaruosius 15 metų, daugiausia Pietų Amerikoje, vidutiniškai per metus buvo aptinkamos 5 naujos paukščių rūšys. Himalajinis dirvinis strazdas yra tik ketvirta aprašyta nauja paukščių rūšis Indijoje nuo jos nepriklausomybės atgavimo 1947 m.

PAREMK!

Pagal LR Labdaros ir paramos įstatymą galite paremti LOD, paskirdami 2 proc. savo pajamų mokesčio sumos. Parama bus panaudota saugomų ir nykstančių paukščių buveinėms tvarkyti, jų perėjimo sąlygoms gerinti, žiemojančių paukščių globai.

Jūsų parama labai reikalinga paukščiams, neatidėliokite!

2016 METAIS PARAMĄ SKIRSIME:

Toliau tvarkysime salas ir apleistas pievas

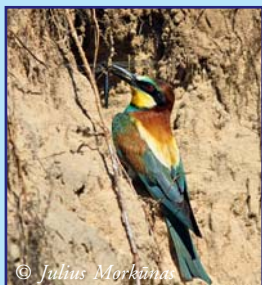

© Tautgirdas Masiulis

© Tautgirdas Masiulis

**Nuo šių metų daug dėmesio bus skiriama bitininkams
ir didiesiems dančiasnapiams**

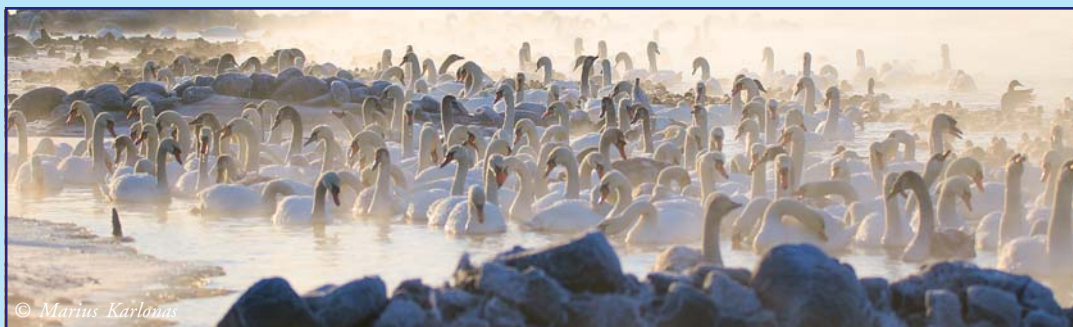

© Julius Morkūnas

© Kęstutis Čepėnas

Žiemojančių paukščių globa išliks tarp remiamų veiklų

© Marius Kailonas

Kaip skirti 2 proc. paramą, rasite: <http://www.birdlife.lt/paremk>

KARTU MES GALIME DAUGIAU!

